

חדושים ובאורים

מכשירין

סימן א

א"ה, הדברים שבספר זה נכתבו בדרך לימוד

מצלי עיון וזירור בעומק הסוגיות

א) ענין ההכשר מצוה חולין ק"ח א' שהוא מעין גמר מלאכה, דכשם שכלים אינם מקבלים טומאה עד שתגמר מלאכתן אף כשהם כבר ראויים לשימושם, כמו כן חולין הם בגדר לא נגמרה מלאכתן עד שיוכשרו, וזוה מובן הא דמיבעיא לן חולין ל"ו א' אי חזת הקודש כאוכל הבא במים דמי, כלומר דחזת הקודש משוי ל"י כאוכל אף בלא הכשר.

ובזה נמי מתפרש שפיר הא דאמרין בקדושין נ"ט ב' דהא דכל הכלים יורדים לידי טומאתן במחשבה, והיינו דכלים שעמיד לשוף לשבץ ולגרר וחשיבי כלא נגמרה מלאכתן, דאם חשב שלא לשוף ושלא לשבץ חשיבי מיד כנגמרה מלאכתן ומקבלין טומאה מכאן ולהבא, דזה נלמד מהא דכתיב כי יתן וקרינן כי יתן, דאף שזאו מים מאליהן מ"מ אי ניחא ל"י קרינא ב"י כי יתן, אלמא דמחשבה כמעשה, דבאמת ענין אחד לשניהם להחשב כנגמר מלאכתן, וכשם דניחא ל"י צביאת המים חשיב נגמ"מ, [וזה ניחא טפי לדעת הרמב"ם דבעי ציאת המים על הפירות לרצון], כך גם צביאת ל"י שלא לשוף ושלא לשבץ נמי חשיב מיד כנגמ"מ.

מים מחוברים אינם מכשירים כמ"ס רש"י חולין ט"ז א' והר"ם סופ"ב דעוקצין מן התו"כ, מקרא דאשר ישחה בכל כלי, וה"ה דאינם מתטמאים דהא ברביעית הם מקוה למחטים וזינויות, והא דאמר פסחים ט"ז א' דמחברים מכשירין פ"י בתו' דהיינו לאחר שיעלה הפירות מן המים, וכן פרש"י חולין שם, וזריך ישוב אמאי חשיב כה"ג הכשר במחברים, הרי ההכשר חל רק כשמוציא את הפירות מן המחברים, וכמו שהוכחו תו' מנחם שצממרה פ"ד מ"ו, ובתו' חולין ל"א ב' כתבו דאיתריך משום דבתחלת דיבוקם היו

במחברים, וגדולה מזו כתבו שם ל"ו ב' ובפסחים כ' א' דלכך נקטו בגמ' בפרה של זבחי שלמים שהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עלי', ולא נקטו סתם שהיו עליה מים, משום דשמואל לטעמי' דתלושין אינם מכשירין, דדרש פסחים ט"ז א' יטמא לטומאת משקין ע"מ, ולית ל"י אלא חד קרא להכשר ומוקי לה במחברים, וכשהעבירה בנהר חשיב הכשר במחברים, והדברים קשים דכ"ז יחשב הכשר בצממה בחי', להחשב כהכשר במחבר לאחר שחיטה, וסוגיא דגמ' בפסחים דאיכא הכשר במחברים ה"י אפשר לפרש דאיידי ששפך מים תלושים פחות מרביעית לגומא שבקרקע דכה"ג דין המים בתלושים לפמ"ש"כ הרא"ש סופ"ח דטהרות ומקבלין טומאה, ושפיר מכשירין, ומ"מ חשיבי כמכשירין במחבר לפי טעמא דלריכותא בפסחים שם דמשום דקיימי בדוכתייהו חשיבי, וכ"נ שפירש במאירי פסחים שם בשם גדולי המפרשים, [והוא הראב"ד ש"כ"כ צפ"י התו"כ שמיני פרשתא ח'], אבל דומיא לזנון שבמערה דההכשר כשמוציאו מן המים חשיב הכשר בתלושין, ומיהו דעת הרמב"ם בפ"ב מטו"א ה"ח דאם שאב מים בכלי ונתנס בקרקע דינם כמחברים ואינם מכשירים, ומשמע אף בפחות מרביעית, ולפ"ז ע"כ דהכשר במחברים איירי כשמתכשרים בשעה שמוציאם מן המים, ומ"מ חשיבי הכשר במחבר וכדנקטו התו', וז"ע.

ומיהו חזינן דהשימוש במחבר הוא הגורם לחשוב את חלישת המים כמים תלושין, שהרי הטומן פירותיו מפני הגנבים אינם צרי יותן, ואילו זנון שבמערה כיון שהעלתו מן המים מתכשר, אף שהי' מעדיף להעלותו גבוה, דכיון שנשתמש במים במחבר להדיחו, הרי נחשבת העלאתו כהעלאתו בראון למים שעל גביו, חזינן דהשימוש במחבר הוא הגורם להחשיבו כתלוש בהעלאתו, ותו שפיר י"ל דיש יתרון לשימוש במחבר, אבל תלוש לא יכשיר, וז"ע.

משקה זב וזבה, דהא במשקין שיטאו שלא לרצון קאמר, וע"כ במשקין מיוחדים איירי ולא במשקין שנטמאו, וז"ע בר"ש ור"ש דמשמע שפירשו דאין סופו לרצון ר"ל דאפילו נפל על הפירות שלא לרצון מכשיר, ולפירוש זה הוא מחודש לאוקמי משקין טמאין במשקה זב וזבה, [ובאמת ז"ע שר"ש ור"ש לא הזכירו דע"כ לפרש כן, דאילו משקין שנטמאו מאי איריא נטמאו הרי גם משקין טהורין מכשירין אפי' נפלו על הפירות שלא לרצון], גם לפ"ז הול"ל כל משקה מכשיר אפי' נפל על הפירות שלא לרצון, ואין צורך להזכיר תחלתו לרצון, ואריך טעם למה לא פירשו ז"ל כמש"כ.

ובתור' כריתות ט"ו ז' הזכירו תחלתו לרצון באדם שנכנס למרחץ דאע"פ שביטאתו לא ניחא ל' במים שעליו, אפי' מכשירין כיון דתחלתו ה' ברצון, אע"פ שאין סופו לרצון, ומשמע דפירשו כן למתני'.

ג) רמב"ם פ"ב מטו"א ה"א והוא שיתכן עליהם ברצון בעלים כו' וזה"כ נפל שלא ברצונו אינו מכשיר כו', דעת רבנו דאף שהמים נתלשו לרצון אינם מכשירים עד שתהא נפילתם על הפירות לרצון, וכ"כ דעת הרשב"א חולין ל"א ז' שהביא הכ"מ דהא אמת המים דהפקר היא והטמא פשט ידיו להדיחן, והרי המים שבידיו תלושין לדעתו, ומ"מ כתב הרשב"א דאי בעינן רצון הצעלים צדין הוא שלא יוכשרו הפירות, משום שלא באו לרצון על הפירות, [וכ"מ נמי ברשב"א שבת קמ"ג], ולדעת הר"ש וכן דעת הראב"ד אפי' הצעלים אומרים דלא ניחא להו ונפלו המים מאליהם נמי מכשירין, כיון שהמים תלושים לדעתו, וכ"ד רש"י חולין ט"ז א'.

והשגת הראב"ד היא משום דמפרש למתני' כפי' הר"ש וכמש"פ רש"י חולין ט"ז א' דסופו היינו נפילת המים על הפירות, וזוה אמרינן דאי תחלת תלישת המשקה לרצון הרי המים מכשירין אע"פ שנפלו על הפירות שלא לרצון, ודברי הכ"מ ז"כ לא נחפרשו דמשמע כאילו הרמב"ם מודה לדברי הראב"ד ונלמד כן ממ"ש ז"ה"ג, והרי בהדיא כתב הרמב"ם ז"ה"א ז' דבעי רצון צעלים צנתינה על הפירות, ודין כופה קערה על הכותל שז"ה"ג הוא צנידון אס המים נחשבים כתלושים, להכשיר אס יתנס על הפירות ברצון, וכבר השיג עליו במרכה"מ.

לשון רש"י חולין ל"א ז' במתני' דאס בשביל שידחו ידיו ידיו טהורות ופירות צבי יותן, ומקצלין טומאה מכאן ואילך דאחשבה להך נפילת פירות ליטול ידיו בהגהתן והו"ל משקה שסופו לרצון ותמן כל משקה שסופו לרצון אע"פ שאין תחלתו לרצון מכשיר עכ"ל, וכן העתיק לשון זה הר"ש אהך מתניתין בפ"ד מ"ז,

אין המים נחשבים כתלושים אלא לדעת, אבל חבית שירד הדלף לתוכה הרי הפירות שבתוכה אינם מוכשרים כדמתן פ"ד מ"ד, וה"ה שאם נפל שרץ לחבית שלא נטמאו המים, ואם אח"כ חישב וחפץ במים שבתוכה, הרי המים כתלושים ומטמאים ומכשירים, וזהו דין עודהו הטל עליהם ושמה צ"מ כ"ז ז', ועי' לק' סק"ז.

ז) פ"א מ"א כל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון או שסופו לרצון אע"פ שאין תחלתו לרצון הר"ז צבי יותן, לשון לרצון מלאנו לקמן פ"ו מ"ח חלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון, וכן בפ"ח דכלים מ"א נמי גבי חלב האשה, והתם פירוש לרצון שיטא החלב מרצון ושלא לרצון היינו שיטא שלא לרצון, ונראה דה"ל במתניתין יש לפרש כן דתחלתו לרצון ר"ל שיטאת המשקה ה' לרצון, והוא כולל מי גשמים שהניח כלים לקבלן לשימוש תלוש, וכן חלב הבהמה שחלב לרצון, ויין ושמן שסחטו העגבים והזיתים לרצון, וסופו יש לפרש כפשוטו דאח"כ נחטרט ואין רצונו לשמש בו כמשקה, ואשמועינן דמחשבה כמעשה וכדאמר קדושין נ"ט ז' דמהבא ילפינן לה וכמש"כ סק"א, ושם לא פקע תורת משקה ממנו, ואם יתנו עכשיו על הפירות הר"ז צבי יותן, וממילא שמעינן נמי דאס נותן משקה על הפירות שלא לרצונו דנמי נעשים מוכשרים, שהרי עכשיו אין רצונו לשמש במשקה כמשקה, וממילא אין רצונו ליתנו על הפירות כלל או עכ"פ שלא בתורת משקה, ומ"מ קתני מתני' הר"ז צבי יותן.

וסופו לרצון אע"פ שאין תחלתו לרצון נמי מתפרש דנמלך ועודהו הטל עליהם ושמה, או אפילו המים בכלים וחשב עליהם למשקין, וכן בחלב הבהמה שיטא שלא לרצון, ועכשיו דעתו עליו לשמש בו כמשקה, וכן היין והשמן שנטפו, ואשמועינן מתני' דאס יתנס עכשיו על הפירות הרי הם צבי יותן, ואם נימא דלא סגי במחשבה גרידא לעשותם כמשקין, וכדמשמע קצת בתוספתא שז"ר סופ"ה, [אם כי י"ל דהתם שאני שאין תורת יין ושמן עד שימשוך המשקה, משא"כ במים וחלב שעומדים בפני עצמם], יש לפרש דהר"ז צבי יותן כשנותנס מרצונו וחשיב מעשה, [עי' פ"ד מ"ה נטלה לשפכה כו', והכא עדיף טווא שנותנה על הפירות], ואם נפשך לומר דכשם שבתחלתן לרצון הרי הם צבי יותן אף כשנופלים על הפירות שלא ברצונו, דה"ל ראוי לומר כן גם בסופו לרצון, דהא בחדא תנייהו במתניתין, יש לפרש דאיירי כשהם מכוונסים בכלי, וזכ"ה"ג סגי במחשבה למיהב להו דין משקה, וכדחזינן בעודהו הטל עליהם ושמה דסגי בהכי, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ג סק"ג וס"ז סק"ט דמשמע דסגי במחשבה.

ולפי פירוש זה מתפרש בפשוטו סיפא דמשקין טמאין מטמאין לרצון ושלא לרצון, כמ"ש בא"ר דהיינו

שם זה"צ כל משקה שנפל על האוכל בתחלה בראון בעלים אע"פ שאין סופו בראון כו', כנראה דרבו מפרש כן למתני' דריש מכשירין, ובשלמא סופו בראון אע"פ שאין תחלתו בראון, שפיר מתפרש בעודה הטל עליו ושמח, אע"פ שלא שמח כשהגיע, אבל רישא דנפל על האוכל בתחלה בראון, הרי הוכשר מיד ומה ענין לנו במה דאח"כ אין סופו בראון, ואין לומר דהגיע בתחלה בראון במחזור ואח"כ כשנתלש אינו בראון, דכה"ג אמנם נראה דאינו הכשר, דהא לעולם במחזור ניחא לי' במשקין, וכן אם הגיע בתחלה בראון לפחות מכשיר, למ"ש תו' פסחים ל"ג ז' דפחות מכביצה אינו מקבל הכשר, ואח"כ כשתפח או שנתחברו שנים, אינו בראון, נמי נראה דלא הוכשר, דבעינן ראון בשעה שהוא מקבל הכשר, ודוחק לומר דנקט רישא אגב סיפא אע"ג דהוא פשוט, ושמא צא לומר דסגי בראון לשעה אחת אע"ג דבתחלה אין סופו בראון, כלומר דחפץ שיהיו עליו המשקין רגע אחת ואח"כ אינו חפץ בהם, ואע"ג דסתמא אינו משאיר המשקין על הפירות לעולם, מ"מ ס"ד דכשמקפיד בתחלה שלא להשאירם גרע, וג"ו דחוק.

שם כיצד הטומן פירותיו במים מפני הגנבים כו', בפשוטו כונת רבנו שטמנס במים תלושים דומיא דבבלי הוא פירותיו מפני הסכנה או מפני הנוך, ולא הו' דומיא דשזולת הנהר, אבל לדעת הראב"ד והר"ש מתפרש במים מחוזרים דומיא דשזולת הנהר, וכ"ה סתמא דמילתא כמקום מחזור, ואשמועינן דכשמוציא לא חשיבי תלושים בראון, אבל טמן בתלושים הוכשרו דהא אין צריך ראון בנגיעה בפירות, כל שהמים תלושים.

ד) שם ה"ג אע"פ שנגעו אוכלין באותן משקין בראון לא הוכשרו כו', סתם נגיעה מתפרש שנגעו ונפרדו, וזוהי יש לחשוב הפרידה כתלישה בראון, וכמו העלאת הגזון מן המערה, וזו כונת הראב"ד בהשגתו, וכנראה כונת הכ"מ לומר דיש לפרש כונת רבנו שהאוכלין הונחו על אותן המשקין בראון והיו מונחים עליהם עד שנוגעו, או שנגע בהם שרץ עד שלא פירשו, אבל אם פירשו ועודם לחין שפיר הוכשרו.

וגם אם ניתן לדחוק כן בלשון רבנו, אבל הנידון הוא בכולה מכילתין כל היכא דתנן אינן צבי יותן, לדעת הר"ש והראב"ד מתפרש שאם נפלו על פירות שלא לראון אינם מכשירין, אבל לדעת רבנו יש לפרש שאם נפלו על פירות לראון שאינם מכשירים, דהא שלא לראון גם אלו שהם צבי יותן אינם מכשירים, וצריך לפרש כולם בשלא פירשו עד שנוגעו וזה דוחק רב, גם עד שלא פירשו מסתבר דהמים שבפירות שעמידים להשאר עליהם כשיפרשו, דיש למשצם כבר כפירשו, דכבר אינתיקא זיקתם למקום שהיו, ועוד דכל נגיעה הפרי בתנועה,

והדברים צריכין ישוב דלאחיה לורך אנו צריכים להא דאחשבה להך נפילת פירות, הלא כיון שנתכוין להדיח ידיו הרי המים שעל ידיו כשמוציאן תלושין הן, וכמו הטובל בנהר בפ"ה מ"א, וכשנוטל בהם את הפירות הרי הוא מכשירן, גם מה שסיים דהו"ל סופו לראון קשה דסופו לראון היינו כגון שירד טל או גשם על הפירות ולא הו' ניחא לי' צירידתן, ואח"כ צעוד הטל או הגשם עליהם נמלך ושמח, בזה אמרינן דסופו לראון אע"פ שאין תחלתו לראון הר"י מכשיר, אבל בכאן אין לנו ענין בנפילת הפירות שלא היו לראון, ורק בהדחת ידיו שהיו לראון ונתלשו המים שעליהם, וכשצאו על הפירות כבר באו לראון, [לשון הרמב"ם בפ"ז ה"י שהמים שעל ידיו ושעל הפירות כתלושים בראון, מתפרש שפיר על המים שצדידו שנוגע בהן בפירות והן הנה המים שעל ידיו ושעל הפירות, אבל המים שעל הפירות שלא מחמת ידיו אינם תלושים].

איברא דיש לשאול לדעת הרמב"ם דצריך ראון בשעת נגיעה הפירות במים, מאן ימר דכשמוציא הפירות צדידו מן המים, דניחא לי' לנגוע בפירות במים שנתלשו צדידו, הלא בפשוטו ה' מעדיף אם היו הפירות נגובים, שהרי איירי בנפלו לאמת המים שלא בראון, ומה שבהכרח נוגעים במים אינו צדין שיכשירם כיון דצדי ראון, ולא דמי לנגון שבמערה בפ"ד מ"ו דמתכשר בהעלאתו, דהתם כיון דחפץ בהדחתו הרי כל המסתעף מזה חשיב כנעשה בראון, וכמו בשוחה לשתות בפ"ד מ"א דהמים העולים בשפמו חשיבי תלושין לראון, אע"ג דהו' ניחא לי' טפי אם היו נגובים, דכיון דחפץ להשתמש במים הרי כל מה שנעשה כתוצאה משימוש זה חשיב לראון וכמ"ש הרא"ש שם, אבל כאן שהפירות נפלו לאמת המים הרי אין כאן שום ראון לשימוש במים ואינו צדין שיכשירו, וכמו בטומן פירותיו מפני הגנבים בפ"א מ"ו, ובשלמא לדעת הר"ש דכשנתלשו המים בראון הרי הם מכשירים אפי' נפלו על הפירות שלא בראון ניחא, אבל לדעת הרמב"ם קשה, [ולדעת הר"ש ה' ראוי להזכיר כאן כל שמתלמו לראון אע"פ שאין סופו לראון, ולא סופו לראון שהזכיר], ואולי מפני זה הוצרך רש"י לפרש דלאחר שנתבצ הדחת ידיו ע"י נטילת הפירות ניחא לי' בנפילת הפירות, וכיון דניחא לי' בנפילת הפירות במים הרי גם המים שע"ג הפירות כשמוציאן חסובין תלושין לראון, וחשיב הכל כנעשה בראון וכמו בנגון שבמערה, אבל רש"י בחולין ט"ז א' פירש כהר"ש דכל שהמים תלושין בראון הרי הם מכשירין אפי' נפלו על הפירות שלא צדידיתו ושללא בראון, והיינו כל שמתלמו בראון אע"פ שאין סופו בראון, ולפ"ז סגי במה דניחא לי' בהדחת ידיו, וגם הר"ש הרי העתיק לשון רש"י, וז"ע.

כאן רצון לתלישה, אף שיש כאן רצון לנגיעה, וזהכי מיתוקמו כל הני מתני' דאיןן כבי יותן, וכן הדיא דמו"כ שהציא הרמ"ה, וז"ע.

עוד אפשר לפרש כל הני דתן דאיןן כבי יותן דנפ"מ בשנגעו מעממן באוכלין ואח"כ שמח צעה"ב, דתלישה ברצון אין כאן, אבל נגיעה ברצון יש כאן שהרי שמח.

(ה) פ"א מ"ב המרעיד את האילן להשיר ממנו אוכלין כו', לא הוי מצי למיתני להשיר פירותיו, דסתמא כשיש מים באילן יש גם מים על הפירות וכשתולשן הוכשרו מיד במים שעליהם, והי' צריך לפרש דעל המים קאמר, לכך נקט אוכלין דמוצן הדבר שאין הנידון על האוכלים אלא על המים, ומיהו לדינא נראה דנתכוין להשיר פירותיו הר"ו כנתכוין להשיר אוכלין או את הטומאה, דלא נתכוין להשיר המשקין, אע"ג דהמשקין שעל הפרי נחשב כנתכוין להשירן.

שם להשיר ממנו משקין בש"א היוצאין ואת שבו כבי יותן כו' מפני שהוא מתכוין שיצאו מכולו, חזינן מכאן דהתולש מים לפנות מקומן ושופכן בקרקע [ולערמב"ס פ"ב ה"ח דתלושין ששפכן בקרקע נעשו מחוברין, יש לפרש ששפכן על עזים ואבנים תלושים, דעל זרעים וירקות מחוברים כתב הרמב"ם פ"ג הט"ו דאינס מכשירין], אפ"ה חשיבי תלושין, ואשכחן נמי דכוותה גבי אדם בפ"ד מ"ב, כשירדו עליו גשמים שאם ייער כבי יותן.

לכאורה נראה דאת שבו לב"ש היינו מים שירדו מעלה לעלה או מענק לענק, אבל מים שבאותו ענף או שבאותה עלה וזו ממקום למקום, מודו ב"ש דאינס כבי יותן, דאין כאן תלישה, ואפי' נתכוין לכך וחפץ שיחשבו כתלושין לא מהני, וכמו בקלת אחד במ"ד, ומיהו לפ"ו את שבו לב"ש הם כבי יותן מספק, דהא יש גם מים שלא הלכו מעלה לעלה.

גם לפ"ו נצטרך לפרש לקמן במ"ה בממחק את הכרישה וסוחט שערו וכסותו, דנמי הנידון במים שיצאו לאויר וחזרו לכרישה ולכסותו דומיא דמעלה לעלה, ודוחק, [ועי' לק' סק"ח], ומיהו יש לחלק בין מחובר לתלוש דהמולך מים עם הקרקע לא חשיב כתלוש, ודכוותה באילן ממקום למקום, אבל בכרישה תלושה ובשערו וכסותו שפיר י"ל דגם ממקום למקום לכונת תלישה חשיבא תלישה, אבל במ"ד בקלת אחד מעלה לעלה משמע דאפי' בתלושין לא חשיבא תלישה, וז"ע.

ויש להסתפק לב"ה דפליגי וסברי דהיוצא מענק לענק אינו כבי יותן משום שנתכוין שיצאו מכולו, ור"ל שכונתו הי' שלא ישארו מים אלו באילן, מה הדין כשאומר שנתכוין גם להחשיב כתלושין אלו המים שיצאו

ולעולם יש לחוש שמהו מן המים כבר נותק ממקומו הראשון, והו"ל הפרי צדין העלתהו מן המים כל שהוא שהוא כבי יותן.

וברמ"ה ב"ב ז"ו כתב אמנם דמהא דמרבינן בתו"כ אם נתכוין שירד הטל או הגשם לדברים תלושים דמכשירין, מוכח דמכשירין גם צנפלו על הפירות שלא לרצון, דאי צעינן נתינה ברצון, א"כ מה לנו ענין בכונתו בתחלת ירידת הטל או הגשם, הרי ע"כ יש כאן תלישה ברצון בשעה שנותנס על הפירות, ואין שום נפ"מ אם נתכוין שירדו לצורות או לכלים.

וע"כ ז"ל כמ"ש הריטב"א הגדמ"ח שבת קמ"ד, דכשם דחלב הבהמה שיצא שלא לרצון אינו חשוב משקה, ואפי' נגע בו אוכל ברצון אינו מתכשר, ה"נ מי גשמים דמדמינן להו שלהי מכשירין לחלב הבהמה ועוד גריעי ממנה דרובן לארצות ולאיננות כדאמר התם, הרי אם לא נחשב בתחלת ירידתן לתלושים, מו אינס חוזרים להיות צדין תלושים, [ועי' ברשב"א שבת סט], ולא דמי לעודהו הטל עליהם ושמה, דהתם כיון דתחלת ירידת הטל היתה על הפירות, הרי כל שנמלך וחפץ בזה, חזינן כאילו תחלת ירידת הטל היתה לכך, אבל כל שירד על כותל אפי' שתלשו ולצסוף חיברו, או שירד על האדם, דלא נחשב עדיין צדין תלושים, מו לא יהדינן להו דין תלושים גם כשיגעו באוכל ברצון, ולא דמי לזנון שצמעה, דמערה כמעין ונהר וכיו"צ דהמוציא מהן מים דינו כתחלת נביעתה, וכמו מניח פירות שירד הטל עליהם, דשפיר חשיבי תלושין, משא"כ כשירד הטל או הגשם על דברים תלושים, ועדיין לא נחשב כמשקה [וגם לא נחשב כמערה וכיו"צ], והרי הוא כחלב הבהמה שיצא שלא לרצון דגם כשיגע בפירות לרצון לא יחשב כמשקה, ועי"ש בריתב"א, ובתו' ב"ב ז"ו א', וז"ע.

ויותר נראה דעת הרמב"ם דאף מים שמתחלה לא נתלשו לרצון, עדיין אפשר לתלשם ברצון ויהיו צדין מים תלושים להכשר, ולא דמי לחלב שיצא שלא לרצון, דכשם שאם ישפכם למערה ויוציאם יחזרו להיות תלושים ברצון, ה"נ עכשיו יכול לתלשם ברצון, וכמו שהציא הריטב"א שם חולקין בזה, והרי לשון הרמב"ם שהם עדיין כמונחים בקרקע, וכשם שאם מונחים בקרקע יכול לתלשם ברצון, ה"נ עכשיו, אלא דס"ל להרמב"ם דסתם נגיעה במים תלושין שנתלשו שלא לרצון לא חשיב תלישה ברצון, דכיון דצמאז המים אין כאן שינוי דמעיקרא היו על דבר תלוש וגם עכשיו, נמצא שאין כאן תלישה צמאזת, ורק מחשבתו יכולה לגרום לתלישה ברצון, ובזה אמרינן דנגיעה לא חשיבא כרצון לתלישה, דלא איכפת לי' אם כל המים ישארו במקומם הראשון או שינוגדו עד שלא יפריש את הפירות שנגעו בהן, ואין

המחזורים בעודם מחזורים, אלא דבא לפרש דלענין הפירות עצמם אם נתלשו עד שלא נגזו הרי הם כבי יותן לכו"ע, ואף שהלשון דחוק איהו דחיק ומוקי אנפשי, אבל ז"ע דגם בא"ר נטה לפרש דב"ש סברי דמחזורים מקבלים הכשר וז"ע.

דברי הרמב"ם בפ"ג הט"ו ט"ז לא נתחווירו וכמשה"ק בכ"מ דמה בין מ"ב למ"ג כיון דגם בדין מ"ב אין המים שעל הירקות המחזרין כתלושים ברזון, ועו"ק דא"כ מאי איריא משום שנתכוין שיצאו מכולו, כיון דגם ביצאו מכולו אינם מכשירין, ומה שמירץ בכ"מ דנתזו על המחזרין ר"ל באופן מקרי בלתי רגיל דומיא דמ"ג דנפל על חצירו, ל"מ כן דהא בתחלת הט"ו דהוא דין משנה ב' בנתכוין להשיר אוכלין או טומאה כתב המים הנתזין ממנה אינם תלושים ברזון, ואם נתזים ר"ל ע"י שינוי, אמאי נקט ניתזין, הרי גם המים הנופלים כרגיל אינם מכשירין כיון שלא נתכוין להשיר המים, א"ו נתזין הוא הלשון הרגיל על נשירת המים באופן הרגיל, ועוד דהא כתב בכ"מ בהט"ו דמקור דברי הרמב"ם דנתזו על המחזורים אינם כתלושים ברזון, הוא מן התוספתא, והתם קמחי ועל המחזורים שתחתיו, והוא הלשון הצרור דאיירי בסתם נשירת המים, וז"ע.

ובראה דכונת הרמב"ם במש"כ בהט"ו וכן אם נתזו על המחזורים אינם תלושים ברזון, דר"ל על פירות מחזורים שבאותו אילן, דלאחר שכתב דאפי' פירשו ממקום למקום אינם תלושים ברזון, הוסיף דגם אם פירשו מענף שבאילן על פירות המחזורים שבו, נמי אינם תלושים ברזון, אבל לא איירי כלל בזרעים וירקות מחזורים, ואמנם אם נפלו על זרעים וירקות מחזורים חשיבי תלושים ברזון, כיון שיצאו מכולו, וכן הלשון מורה שכתב על המחזורים כדבר ידוע שקיימים, ואם כונתו לזרעים וירקות ה"י ראוי לפרש כדרך שפירש בהט"ו, ואפשר דגרס בתוספתא כגירסת הר"ש על המחזורים שבו ועל התלושים שתחתיו, ופירש דמחזורים שבו היינו פירות המחזורים שבו, והעתיק דין זה, והדברים נראים וכו' ניחא הכל.

גם דברי הראב"ד שם שפירש דאיירי שנתכוין להרעיד האילן כדי להפילו ופליגי אס דומה לנתכוין להשיר משקין או כנתכוין להשיר אוכלין, [ויש שם ט"ס וכז"ל והרי הוא כמו שהרעיד להשיר מהם המשקין על הזרעים שתחתיהן והרי הן כבי יותן וז"ה סברי אעפ"כ אינו אלא כמרעיד להשיר ממנו אוכלין שהרי אינו מתכוין כו'], ז"ע דא"כ למה הוצרך התנא למיתני שנפל על חצירו ושוכה על חצירתה, הרי הו"מ למיתני שנפל האילן והשוכה, גם לשון המרעיד ונפל משמע שלא נתכוין להפילו אלא אירע שנפל.

מעלה לעלה, ולכאורה מלשון מפני שהוא מתכוין שיצאו מכולו, משמע דכונתו גורמת, שלא נתכוין לתלוש אלא המים שיצאו מכולו, ואף שידוע שיהיו גם מים שלא יצאו מכולו וישארו באילן, מ"מ לא נתכוין לתלוש הללו, דעיקר כונתו שלא ישארו באילן, ושינוי מקום באילן אין לו תועלת מזה. — גם הר"ש והרמב"ם מפרשים שנתכוין שיצאו מכולו היינו המים הללו שהלכו ממקום למקום נתכוין שיצאו לגמרי מן האילן, שזהו הלשון שיצאו מכולו, ומה שפירשו שיצאו כל המים היינו נמי לומר דגם המים הללו נתכוין שיצאו מן האילן, שהרי חפץ להוציא כל המים שבו, וכן מבואר בלשון הרמב"ם פ"ג הט"ו.

הראשונים ז"ל במ"ה גבי ממתק את הכרישה וסומט שערו וסומטו, כתבו דר' יוסי התם כז"ה, ולו"ד ז"ל ממנה שלא שנה התנא בזה פלוגתא דב"ש וב"ה ה"י נראה דהכא מודו ב"ש, וטעמא משום דבאילן זימנין דניחא ל"י נמי שירדו מענף לענף דמעט מים יפין לאילן, ואינו מנער אלא בזמן שהם מרובים, משא"כ בכרישה ושערו וסומטו ודאי לא ניחא ל"י כל זמן שהם עדיין לחים, ועוד דדמו לקלח אחד דמודו ב"ש במ"ד, ועי' לק' סק"ח.

(ו) שם מ"ג המרעיד את האילן ונפל על חצירו כו' ותחתיהן זרעים או זרעים או ירקות המחזרין לקרקע כו', סתם מרעיד אילן להשיר ממנו משקין ותחתיו זרעים או ירקות המחזרין לקרקע, דין הוא שיהיו כבי יותן גם לב"ה, דהא עד כאן לא פליגי באת שבו אלא משום שנתכוין שיצאו מכולו, אע"ג דאת שבו היינו נמי במחזר, וא"כ בזרעים וירקות שתחתיו שיצאו מכולו דין הוא שיהיו כבי יותן, ויש לפרש פלוגתא משום שהמים נפלו מחצירו ולא מאילן שהרעיד, ולפי דעיקר הדבר שמרעיד להשיר משקין חשבינן למשקין הנושרין כתלושין, הוא מחודש, דהא אין כונתו לתלשן וגם נושרים בקרקע וזרעים מחזורים, הלכך הו' דלא לוסף עלה, ולא אמרו כן אלא במשקין שמכוין עליהם להשירן, אבל בנפל האילן על אילן אחר וכן שוכה על שוכה אחרת שלא יערה לא חשבינן למים הנושרים מאילן השני ומשוכה השני כתלושין, שהרי לא נתכוין אליהן, [ואיירי במים שצידוע שנשרו מן האילן השני ולא מן האילן שהרעיד]. לשון הר"ש בשנגזו קודם שנתלשו פליגי דאי שנתלשו עדיין משקה טופח עליהם אפי' ב"ה מודו דהוי כבי יותן כו', יש בו משמעות כאילו לב"ש המחזורים מקבלין הכשר בעודם מחזרין, אבל הוא דבר שא"א וכדקמני בתו"כ דא"כ אין לך פירות שלא הוכשרו, גם אם פליגי בדין אם מחזורים מקבלים הכשר ה"י ראוי למיתני בהדיא ב"ש מחזרין שהוכשרו הרי הן כבי יותן, ולא להזכיר אילן והרעדתו כלל, אלא גם הר"ש מפרש כפשוטו דהנידון בפירות תלושין שנגעו במים שעל

(ח) שם מ"ה הממחך את הכרישה והסוחט שערו כו' מפני שהוא מתכוין שיאלו מכולו, יש לעי' ל"ל האי טעמא דמתכוין שיאלו מכולו, הרי גם ב"ש דלית להו האי טעמא במ"ב, מ"מ מודו בקלח אחד במ"ד דלא הו' בכ"י, והכא בכרישה כקלח אחד דמי, וי"ל דסוחט ציד חלק מן הכרישה ראוי לומר כמאן דפסיק דמי, וכש"כ בשערו וכסותו, והי' ראוי לדון כעין יאל מכולו, א"נ ביאל משערו וכסותו ונטף על רגליו נמי מטהר ר"י, כדמשמע בחוספתא שבר"ש בוז וטמא שאין המים נטמאין, אע"ג דסתמא מנטפין על רגליהם, ובזה שפיר אינטריך לטעמא דמתכוין שיאלו מכולו, ובזה י"ל כדמשמע בר"ש ובפיה"מ דר"י כצ"ה, אבל לב"ש אמנם הו' בכי יותן, ומיהו ממה שלא הזכיר התנא בכלן פלוגתא דב"ש משמע דמודו בזה וכמש"כ לעיל סק"ה ע"ש.

בתו' וברא"ש בשטמ"ק כרימות ט"ו ב' פירשו דלכך היוצאין בכי יותן, אע"ג שאין לו בהם כל ענין ואינו עוסק אלא להוציאם, דכיון שמתעסק עמהם בהוצאתם הרי אחשביניהו ע"ש.

שם בר"ש תניא בחוספתא בממחך את הגג כו', אולי צ"ל את המגג [מלשון כפתוחה בחבל של מגג פרה פ"ג מ"ט].

שם נתלשו הרי הן בכי יותן, מדלא קמיי יאלו כדקמיי במתני' היוצאין, משמע קצת דאם יאלו לאויר אפי' חזרו לכרישה הרי הן בכי יותן, והיינו נתלשו, ועי' לעיל סק"ה וצ"ע.

שם ולענין מי חטאת אינו חושש שמא שאבז, וברפ"ד נמי הביא הר"ש חוספתא דלענין מי חטאת אין חוששין למים שבהם שלא נשאבו בכלי, ולא נתפרש למה, ומשמע דס"ל דתערובת משהו שאובין במי חטאת כשר מדאורייתא ורק מדרבנן פסולין, והו"ל ספיקא דרבנן ולקולא, עי' מש"כ פרה ס"ג ס"ק י"א וס"ד סק"א, וצ"ע.

(ט) שם מ"ו הנופח בעדשים לצדקן אם יפות הן כו', לפי ר"ש איירי שנתזה זינורא מפיו בנפיתתו, ויש זה כדי טופח להטפית, [דכל הכשר משמע דשיעורו טופח להטפית עי' פיה"מ פ"ג מ"ה, ובמג"א ס' קנ"ח סק"ז], ופליגי אם חשיב כנתכוין לכך כיון שהדבר מזוי, וחשיבי כתלושין לרזון, או דכיון דאין רזונו בכך ויוצא לאונסו אינו מכשיר, [לכאורה הבדיקה ע"י נפיתה לפר"ש מתפרש משום שהריקות הנפיתה מפריחה, ורואה כמה ריקות מזויות בהן], ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ב סק"ב אמאי חשבי ל' רבנן לרזון, כיון שיוצא לאונסו, ואפשר דאם הי' יודע שיאל הרוק הי' ראוי לחושבו כלרזון כעין סברת תו' כרימות ט"ו ב' לעיל

(ז) פ"א מ"ד הנוער אגודה של ירק וירדו מלד העליון לתחתון כו', יש לדקדק בלשון מלד העליון לתחתון, דהא צירדו מקלח לקלח איירי, דבאותו קלח הרי מודו ב"ש דלא הו' בכי יותן, והול"ל וירדו מן העליון לתחתון, ואפשר דלרבותא דב"ש נקט לה הכי דמתפרש שאין ניכר הבדל הקלחים ונראה הכל כאחד וירדו מלד העליון לתחתון, ואפ"ה הו' בכי יותן, ואין לחוש דנקט בגוונא דרבותא לב"ש, דלצ"ה פשיטא דבכל גווני אמרי דאינו בכי יותן, דכל אגודה של ירק בכלל מתני'.

שם אמרו להם ב"ש שהקלח אחד כו', יש לעי' מ"ש מאת שבו דהו' בכי יותן לב"ש במ"ב אע"ג דדמי לקלח אחד, וי"ל דיש לחלק בין מחובר לתלוש, דמים שע"ג מחובר משיאלו לאויר חשיבי כתלושין, משא"כ מים שע"ג תלוש שאין דינם כתלושים, גם כשיאלו לאויר עדיין לא חשיבי כתלושין, ועי' לק' סק"ח.

שם אמרו להם ב"ה הרי המעלה שק מלא פירות כו' אבל אם העלה ב' ונתן זה ע"ג זה התחתון בכי יותן, לפי מתני' משמע דכולהו דברי ב"ה הם, והנה הקשו ב"ה דגם מפרי לפרי בשק לא הו' בכ"י ודכוותה מקלח לקלח באגודה, וצריך טעם מה הוצרכו להוסיף דבשני שקים הו' התחתון בכ"י, ואפשר דהי' מקום לומר דה"ט דבשק לא הו' בכ"י משום שלא נייער והמים יורדין מעצמם, לכך השיבו דבשני שקים הרי חשבינן לתחתון בכ"י אע"ג שלא נייער, וע"כ בשק אחד הטעם משום שהוא בשק אחד, וא"כ דכוותה באגודה של ירק נמי יש לדמותה לשק, ובחוספתא שבר"ש השיבו ב"ש משני שקים, וצריך טעם אמאי מדמו שני שקים לאגודה אחת וטפי הי' ראוי לדמותם לשתי אגודות דמודו ב"ה דהו' בכ"י, ואפשר דעיקר טעמייהו דב"ה משום שמתכוין שיאלו מכולו, וגם בשני שקים כונתו שיאלו משניהם, והיינו דמקשו להו' ב"ש א"כ אמאי התחתון בכ"י, וע"כ דלא מהני טעמא שמתכוין שיאלו משניהם, וא"כ באגודה אחת נמי.

והנה לא נזכרה במתני' תשובת ב"ש לב"ה, ואפשר דטעמייהו דהשק הקשור [יתכן דהיינו מעודד שבתוספתא דר"ל קשור דומיא דעודה של שקין בסוטה מ"ו א'], עושה כל מה שבתוכו אחד טפי מאגודה, א"נ שיש לחלק בין נייער להניחה ע"ג הנהר, דנייער חשיבא מעשה תלישה, מדע דהא ס"ל לר"י דגם בשני שקין אין התחתון בכ"י.

ולכאורה ס"ל לר"י דב"ה לא אמרו אבל אם העלה ב' כו', דלא משמע דפליג אצ"ה, אבל קשה לפ"ו א"כ אמאי הקשו לב"ש והרי ע"כ דשקין שאני, ושמא שני שקין זעג"ז דומין לאגודה.

קס"ח, וס"ל לרצון כיון שהוא מצוי יש לחושבו כידוע, וז"ע.

והרמב"ם פירש דבדוקן בהכל פיו ופליגי אם הכל פיו כרוק ומכשיר או לא, [וגם לדידי' יש לפרש דנעשה טופח להטפח בהכל], ע"י פי"ד הט"ו, וז"ע דלפ"ז הו"ל לקבוע פלוגתא דפ"ו מ"ה גבי תולדות המים.

שם האוכל שומשומין באצבעו משקין שעל ידו כו', לפר"ש שהרוק שבאצבעו עבר לידו השני שבה השומשומין ועל זה פליגי אם הוא כבי יותן, ז"ע הרי משקה שתחלה לרצון מכשיר אפי' אין סופו לרצון, וכמשה"ק הר"ש, ומה שמירץ דלא רצה אלא ברוק הנחון לו לשומשומין, הוא דבר קשה דלעולם כל הרוק יכול לשמש לו לשומשומין וכולו לרצון, ואטו הממלא כלי לשחות ונטבל בו אצבעו מי נימא דמים שעל אצבעו נתלשו שלא לרצון, גם ז"ע מאי פסקה דטובל אצבעו בשומשומין שעל ידו, וכי לא מצי לטובל אצבעו בשומשומין שכלי, וכי"כ שנה התנא סתמא משקין שעל ידו ויתפרש ביד שבה השומשומין.

והרמב"ם פירש דברוק שעל אצבעו פליגי, וז"ע במאי פליגי הרי ודאי ניחא ל"י ברוק זה שידבקו בו השומשומין, ושמא אינו מטביל אצבעו ברוק תחלה, אלא טובלו בשומשומין ונדבקין בו מחמת מעט הלחות שבקדם אצבעו, ואח"כ כשמוריד השומשומין בפיו מאצבעו מתלחלח האצבע הרבה מן הרוק, ופליגי אם רוק זה נחשב כנתלש לרצון דניחא ל"י בו שעי"ז יודבקו יותר שומשומין, או דכיון דעיקרו להורדת השומשומין לפיו, לא חשיב כנתלש לרצון. — לשון הרמב"ם בפ"ד הט"ו וכן האוכל שומשומין באצבעו הוכשרו במשקה פיו ושעל אצבעו, ומשמע דהשומשומין הוכשרו אע"ג שאין בהם כשיעור ציה, ומשמע דא"כ שיעור לקבל הכשר ודלא כמ"ש חו' פסחים ל"ג, [ועי' מש"כ בעוקצין ס"א סק"א], גם משמע שיש שומשומין שלא הוכשרו במשקה שעל האצבע אלא במשקה שבפיו, אא"כ הוא ט"ס וז"ל שעל אצבעו, וכ"כ, ושמעתי שכ"ה בכת"י.

ובני אי"ש נ"י העיר דאפשר לפרש משקין שעל ידו באותה היד שבה האצבע, ואיירי שנתלחלח קצת מן היד ע"י אכילתו, ופליגי אם גם מה שעל היד נחשב לרצון, או דכיון דאין לו בו צורך חשיב שלא לרצון, דרק הרוק שעל אצבעו הוא לרצון, ולשון המשנה נאות לפירוש זה, גם הנידון כשלעצמו ראוי לדון בו, וכדדיינין ברפ"ד בשוחה לשחות איזה מים נוספים חשיבי נתלשו לרצון.

שם הטומן פירותיו במים מפני הגנבים כו', לדעת הר"ש והרא"ש דמים חלושים מכשירים אפי' אם נפלו על הפירות שלא לרצון, יש לפרש דהכא במים מחזירים איירי, והנידון אם חשיבי כחלושים לרצון

כשמואלאס מן המים, ויש לדעת מ"ש מהשוחה לשחות ברפ"ד דמים העולים בפיו ובשפתו כבי יותן, אע"ג דלא ניחא ל"י בתלישתו, דמ"מ כיון דהשוחה בהכרח לתלשם, הרי רצונו בשתי' חשיב גם כרצון לתלוש המים שבפיו ובשפתו, וה"נ אף דהטומנת הפירות שלא לרצון מ"מ כיון דיודע שיעלם יש לחשוב כרצון לתלשם בעלייתם, וי"ל דשאני שוחה שחפץ בשימוש במים, וכן צנזון שבמערה פ"ד מ"ו חפץ להדיחו שם, וכל שחפץ לשמש במים המחזירים שימוש מים, הרי כל המסתעף מכך חשיב כנעשה לרצון, משא"כ טומן מפני הגנבים אינו משתמש במים כלל, ואף אם הם גורמים להסתיר הפירות אינו משמש בהם שימוש מים, וכך יכול ה"י להסתירם בכל דבר, והלכך לא נעשה שום שימוש במים לרצון, וממילא גם המים העולים בהוצאת הפירות אינם חשובים כחלושים לרצון, וכדמחלקינן נמי בפ"ה מ"א בין טובל בנהר לעובר בנהר לענין המים העולים עמו בעלייתו, דטובל הם כבי יותן כיון שחפץ לשמש במים לטבילתו, משא"כ בעובר ראשמוענין מתניתין דגם הנותן פירותיו בשיבולת הנהר להביאן עמו, לא חשיב כרצון לשמש במים דאין כאן אלא שהפירות עוברות בנהר דומיא דאדם העובר בנהר, ואף שנקל לו העברתם במים מביבשה, מ"מ שימוש במים אינו אלא לעובר בהם ולא חשיב שימוש במים לרצון, ולכך אינם כבי יותן, דאף תלישתם בהוצאתם מן הנהר לא נחשב כתלישה לרצון.

סימן ב

א) פ"ב מ"א זיעת צמים צורות כו' זיעת האדם טהורה כו', כל הני אין תורת משקה עליהם ואינן מכשירין ולא מקבלין טומאה, והא דלא כיל זיעת האדם צהדי צמים ואינן, משום דבעי למיתני שמה מים טמאים ובא במים שאובים, ונראה דדינם כמי פירות לענין לפסול את המקוה, וכן אין עושין מהן מקוה.

והא דבא במים שאובים והזיע זיעתו טמאה כתב בפיה"מ משום שנתערבו המים שעל גופו עם הזיעה, ולכאורה זיעתו טמאה מתפרש כשידוע שנגע רק בזיעה ולא במים השאובין שעליו, דאם נגע גם במים חיפ"ל שהוא טמא מחמת המים, ואפשר לפרש דאיירי בנתערבו המים השאובים עם הזיעה וצידוע שרובו זיעה והלכך מדין המים לא ה"י נטמא דנתבטלו ברוב, אלא דס"ל לתנא דמתני' כר"מ בחוספתא שבר"ש במ"ג דמי פירות שנפל לתוכן מים כל שהן טמאים, והלכך הזיעה טמאה, ובזה יתיישב מה שפסק הרמב"ם בפט"ו ה"ד כר"מ, והוי מצי למיתני במתני' טובל בנהר והזיע זיעתו טמאה והיינו דמכשרת, דכל שנתערב בה מים כ"ש דינה כמים, אלא דניחא ל"י לאשמועינן דגם מטמאה אם היו

ב) שם מ"ב מרחץ טמאה זיעתו טמאה וטהורה כבי יותן, אשמועינן דזיעת המרחץ אינה זיעת בתים, אלא הוא זיעת המים ודינו כמים לענין טומאה והכשר, וגם נחשב כנחלש לרצון דכל שימוש מרחץ גורם לזיעה, והר"ז כטובל בנהר דהמים שעל גביו חשוצים תלושים לרצון, אע"ג שהי' חפץ ללאת נגוב, וגם זיעת האויר מועילה למרחץ.

ולכאורה נראה דהא דזיעתו טמאה אינו אלא מדרבנן, דמסתברא דמים שנהפכו לאדים דפקעה טומאתם, לאדים לאו מים נינהו, ועדיפי מהגליו דנטהרו כדחניא בתוספתא פ"ג דטהרות, וכ"כ מרן זללה"ה במקואות תנינא ס"י ס"ק י"א דאם היו שאוצים נטהרו, אבל הא דטהורה כבי יותן נראה דהוא מדאורייתא דתורת מים עליהם לענין הכשר, דגם מים שהגליו ונימוחו דין מים עליהם.

שם הברכה שבצית הבית מויע מחמתה אם טמאה זיעת כל הבית שמחמת הברכה טמאה, נראה דדינא קאמר דסתמא הבית מויע מחמתה, דברכת מים גורמת לזיעה, והזיעה הזו תורת מים עלי, ואינה כזיעת בתים, ומיהו יש שיעור לדבר וזה נריך אומד לפי גודל הברכה וגודל הבית, וכל הזיעה שמחמת הברכה טמאה אם הייתה הברכה טמאה, ולשון הרמב"ם פ"י מטו"א הי"א הברכה שבצית והבית מויע מחמתה, ומשמע דה"ק אם ידוע שהבית מויע מחמתה, אבל נראה דל"ד הוא וגם דעתו ז"ל דסתם ברכה גורמת לזיעה.

ובממה שלא שנה התנא דבטהורה כבי יותן, [ומיהו הגר"א ז"ל בגליון הוסיפו], משמע דלא חשיבי מי הזיעה כנחלשו לרצון דסתמא לא ניחא לי' שיזיע הבית, ומה שאסוף מים בצריכה, לא חשיב כטובל בנהר או שטה או הדיח בו שיחשב גם תלישת המים לרצון, שאין זה שימוש במים, ולא עדיף מנוח פירותיו בשבולת הנהר או טומן מפני הגזבים, דלא חשיבי תלישתן לרצון, עי' ס"א סק"ט, ואף אם רוחץ בצריכה ויחשבו המים שעליו ביציאתו כחלושין לרצון, מ"מ הזיעה של הבית אין לחשוב כחלישה לרצון, ואף אם הרחיצה גורמת קצת להוסיף בזיעה, דאין דברים אלו נמשכין בהכרח מרחיצתו, ואין לחשדם כנעשו על ידו, ודעת הגר"א ז"ל כנראה דאסיפת מים בצרכה חשיב כחלישה לרצון של הזיעה.

וייתר נראה דבטהורה כולל מים תלושים שלא נטמאו, וגם מים מחוצרים שלא נחלשו, ובמים תלושים הרי הזיעה כבי יותן, שהרי הם צאים ממים שהם כבר כבי יותן, אבל במים מחוצרים הזיעה טהורה ואינה מכשרת דדינה כנחלשה שלא לרצון דסתמא דמילתא לא ניחא לאדם בזיעה בבית, ולמאי דלא גרסינן במתני' דין הטהורה שהיא כבי יותן, יש לפרש דהוא משום שזה כולל

המים טמאים, ויש בזה חידוש דהא עד שלא נחערב המים עם הזיעה אין הזיעה מקבלת טומאה, ומשנתערב דין הוא שהמים יתבטלו ברוב, ולא יטמאו, וקמ"ל דאפ"ה זיעתו טמאה, וגם איירי בזה במים שאוצין שלא לרצונו דכיון דשאוצין נינהו מטמאין שלא לרצון, ובכה"ג בזה במחוצרין אינו מכשיר כמ"ש הר"ש.

לשון הר"ש זיעתו טמאה מחמת המים היא, ולכאוי' הזיעה כך היא שזה בין נסתפג ללא נסתפג, וכשם שנסתפג אינה מחמת המים ה"י קודם שנסתפג, ולא דמי לבית וצריכה, דהבית אינו עשוי כ"כ להזיע וצריכה עשוי להזיע, והלכך מתיחס הכל לצריכה, אבל אדם שהזיעתו מזוי' למה נחלה במים, וז"ל דמ"מ גם המים גורם להזיע וכיון דאיכא בזיעה תערובת שמחמת המים שפיר חשבינן לכולה כמים. — הא דתערובת מים לר"מ בתוספתא מועלת לכל הזיעה, וכן להר"ש תערובת זיעה שמחמת המים מועילה גם לזיעה שמחמת האדם, אפשר דהוא מדרבנן, אבל גם יתכן שהוא מדאורייתא, וזכר לדבר פי"ז דכלים מ"ג ופי"א דנגעים מ"א עורות הם אינם מטמאים בנגעים חיצר להם מן הגדל בארץ אפי' חוט כו' טמא.

ובממה שלא הזכיר הר"ש בכאן טומאה דבא ראשו ורובו במים שאוצין, וגם ממה שדקדק לפרש דבמחוצרים לא מכשירי משום שאין תלישתם לרצון, נראה דמפרש זיעתו טמאה דר"ל שמכשרת, ואיירי במים שאוצים טהורים ולא בזה ראשו ורובו, ואשמועינן דדין הזיעה כדין המים וחשיבי תחלתן לרצון ומכשירין גם שלא לרצון, אבל ממה ששנה התנא במ"ב זיעתו טמאה וטהורה כבי יותן, משמע דזיעתו טמאה היינו טמאה ממש, וגם ראוי להשמיענו דדין הזיעה כדין המים גם לענין טומאה, וראוי לפרש אמנם בזה ר"ר בשאוצין. בשע"ה צ"ק תס"ו אות י"א כתב בשם התש"צ דכל זיעה אינה אלא מחמת רטיבות המים וכיון שנבלע בכחלים י"א לו מחורת מים לענין הכשר וה"ה לענין חימוץ עכ"ל, ולכאורה אין לחלק בין נבלע באבני הכותל לנבלע בכלי חרס, ותנן בפ"ט דכלים מ"ה דחרסין שנשתמש בהן משקין טמאים ונפלו לאויר התנור הוסק התנור טמא, וחזינן דאף לא פקעה טומאתן, ובפשטו כל זיעה מחמת האויר היא, אלא דרטיבות שבכחלים עשוי להועיל להרבות זיעת האויר, ועי"ש במ"א ובזהגר"א.

שם נסתפג ואח"כ הזיעה זיעתו טהורה, לפי הרמב"ם נראה דגם בנסתפג במקום אחד ואח"כ הזיעה באותו מקום הנגוב, הרי זיעתו טהורה, דהא אין בה תערובת מים, אבל לפר"ש כל שמסביבו יש מים, אפשר ליתחם הזיעה למים וכמו שהבית מויע מחמת הצריכה, ונריך שסתפג כולו או עכ"פ רובו הסמוך למקום שהזיעה.

על העכו"ם לטמאות כזים, ולפי מש"כ הרמב"ם דאלין
 בחר מספר האנשים כמש"כ בפ"ב ממטמאי מו"מ ה"ו,
 יש כאן קולא דאע"ג דבידוע שאין האנשים משתוים
 בשיעור הטלתן, אפ"ה סמכין למיזל לקולא בחר מספר
 האנשים, ואילו ה"י הנידון בדאורייתא כגון שזים וטהורים
 מטיילים, ה"י נריך למדוד כמות ההטלה של כאו"א,
 ולשער אם ה"י של הטהור מים אם ה"י מתבטל מראה
 המ"ר של הטמא כמ"ש הרמב"ם שם. — אם מ"ר
 מקבלים טומאה יש לפרש דטהור דקתני היינו מלטמא
 בדין מעינות הזב, דלכך מהני ביטול, אבל אכתי מטמאין
 כמשקין שנגעו במעיינות הזב. — הא דפשוט להרמב"ם
 דמתני' בחר רוב האנשים מתפרשא, הוא משום דאל"כ
 לא ה"י נריך להזכיר גסטירות שישראל ועכו"ם מטיילין
 לתוכן, אלא הו"ל למיתני מ"ר של עכו"ם בטלין ברוב.
 — לפמש"כ הרמב"ם שם דמ"ר של טמא בטלים
 בשיעור ביטול המראה, יש לפרש דהא דבשל עכו"ם
 אזלין בחר רובא הוא לקולא דגם אם עדיין לא נתבטל
 המראה מ"מ מתבטל ברוב, אבל אם נתבטל המראה
 פשיטא דטהור דשל עכו"ם לא עדיף משל טמא ממנו,
 וע"י להלן מש"כ בשם ביאור הגר"א בתוספתא זוה.

שם מי שפיכות שירדו עליהם מי גשמים כו', בפיה"מ
 וכן בפ"ב מטו"א הכ"ו וכן ברא"ש מבואר דמי
 שפיכות הם בחזקת טומאה, והיינו דאין ידוע להם
 טומאה ומ"מ מחזקין להו בחזקת טומאה, והוא גזירה
 מדרבנן, ואשמועינן מתני' דהם בטלים ברוב, והיינו נמי
 קולא שהקילו בטומאה דרבנן, [אבל מים שנטמאו בידוע
 [אי טומאת משקין דאורייתא], לא יתבטלו ברוב, ומיהו
 בשיעור ביטול מראה משמע שהם בטלים, ע"י רמב"ם
 פ"ב ממו"מ ה"ו שכתב כן במ"ר של טמא וא"כ כש"כ
 במים שנטמאו, והוא מתוספתא פ"ה דטהרות, וכמש"כ
 לעיל, ועיי"ש בזהגר"א דר"ל דכולם רואים אותם כיון
 במים, דביטול מראה של מ"ר במים יתכן גם במיעוט,
 והכא משמע דגם ברוב אינם בטלים דרך בשל עכו"ם
 דאינו אלא גזירה דרבנן הקילו ברוב].

שם אימתי זומן שקדמו מי שפיכות כו', יעוי' ברא"ש
 שכתב דבדקדמו מי גשמים מתפרש שירדו לכלים
 וניחא ל"י זהו ומקבלים טומאה ונטמאו ממי השפיכות,
 ובקדמו מי שפיכות והגשמים נופלים למי השפיכות אין
 דעתו עליהם כיון שנופלים למי השפיכות, ולא אחשביניהו
 ואינם מקבלים טומאה, ולכך מצטלים הם את מי
 השפיכות, וז"ע מאי פסקא דסתם קדמו מי גשמים
 בכלים דעתו עליהם וניחא ל"י לחשבן כחלושים, ואפשר
 דבשעה שזא לשפוך עליהם מי שפיכות חשיב כאחשביניהו
 לחלושין דומיא דמי השפיכות, וכן אם ישפוך מים
 טהורים תלושים לתוך מי גשמים נמי יחשבו המי גשמים
 כחלושים עיי"ו, ע"י רמב"ם פט"ו מטו"א ה"א דמשקין

גם מים מחוזרים, ולדעת הגר"א דגריס ל"י יש לפרש
 דאיידי במים תלושים, ולענין דינא כולם שוין דזיעת
 מחוזרים אינה כבי יותן וזיעת תלושים כבי יותן.
 ג) הא דמתן במ"ג בשמי ברכות אחת טהורה ואחת
 טמאה דהקרוצ לטמא טמא לטהור טהור,
 בפשוטו איירי בשים בכל ברכה להזיע את כל הבית,
 דאל"כ אין כאן ענין קורבה וגם אין צמא לדון דפשיטא
 דאם אין בטמאה להזיע מקום זה דטהור, וכל הזיעה
 הוי זה יכול זה יכול, ותליין דזיעת הקרוצ מרובה, והלכך
 קרוצ לטמאה טמא, וקרוצ לטהורה נתבטלה זיעת
 הטמאה בטהורה, בעוד שהם אדים שהם טהורים, וכח
 מרן זללה"ה בס"ב סק"ה דמזה מוכח דלא כהגר"א אלא
 בטהורה אין הזיעה כבי יותן, ולכך אינה מתטמאה מזיעת
 הטמאה, וממילא מועילה לבטלה דלפי' הגר"א דין הוא
 שיהא הכל טמא דזיעת הטהורה נטמאת בנגיעתה
 בטמאה, [ועיי"ש בסק"ו מש"כ ליישב וז"ע], וגראה
 דלפי' הגר"א יתפרש בשאין כל הזיעות מחוזרות, ושנה
 התנא דין זיעה הקרובה לטהורה שהיא טהורה, דמחזקין
 שהיא מן הבכרה הטהורה ואה"נ שאם תגע בזיעת
 הטמאה שתטמא, אבל כשהיא בפ"ע היא טהורה, ואפשר
 דלכך נקט לשון המזיע, ולא נקט הזיעה שקרובה לטמאה,
 ולשון המזיע מתפרש על מקום אחד שהזיע.

ולמש"כ לעיל דהא דזיעת הטמאה טמא אינו אלא
 מדרבנן, ניחא דשפיר אמרו לדון לפי
 הקורבה, אבל אם זיעת הטמאה טמאה מדאורייתא, איך
 נקל לומר דלעולם בקרוצ לטהורה רובא טהורה, הרי
 הדבר תלוי בהרבה סיבות בגודל הבכרה ובחום המים
 ובחום הבית וברוח ואויר, ושפיר יתכן דגם בקרוצ
 לטהורה אכתי רוב הזיעה מן הטמאה.

והא דקתני מחנה למחנה טמא, ונתקשה בזה מרן
 זללה"ה שם שהרי לא יתכן שטח כזה דלעולם קו
 הממוצע אין לו שטח, וכן דקדק ברש"ש, נראה דל"ק
 דכיון דטעמא דטהור משום ביטול, שפיר שנה התנא דין
 ביטול דבמחנה על מחנה לא נתבטל ואזלין לחומרא,
 ונפ"מ בעירוב משקה טמא עם משקה טהור [שאינו
 מתטמא] מחנה על מחנה דנשאר בטומאתו, [גם יתכן
 דטיפה קטנה של זיעה העומדת באמצע תתיחס לעולם
 לשניהם והיא בדין מחנה על מחנה כיון שאדים שעלו
 משניהם יצרוה].

שם מ"ג הברזל טמא שצלו עס ברזל טהור כו', גם
 בכאן הנידון דדרבנן בדין חזרו לטומאתן
 הישנה, ואע"ג דאין צילה בתערובת ברזל, ואפי' כשהותכו
 דלא הותכו כולן ולא צללן בהיתוך, מ"מ הקילו חכמים
 למיזל בחר רובא.

שם גסטירות שישראל ועכו"ם מטיילין לתוכן אם רוב
 מן הטמא טמא כו', גם בכאן הנידון במה שגזרו

למימר עיקר דעת' דמדליק בשביל נכרי כו', מתפרש שפיר דליכא למיקם עלה דמילתא משום שבדאי נעשית לזורך שניהם, ומאז ההלכה ליכא למיקם עלה דמילתא לבזר אחד מהם, והוא ספק קיים במוחלט, והיינו צדין נעשה לזורך שניהם, ועי' צבה"ל סי' רע"ו שחלה הדבר בשתי לשונות דרש"י קנ"א א', ולפמש"פ אחי שפיר לשתי הלשונות. — עי' בגליון הגרע"א במג"א שם ולכאורה ע"כ לדחוק דכונת המג"א דנפ"מ אי בספק צדין צדי שיעשו, דלפרש"י מבואר בגמ' דבספק צדין צדי שיעשו, וכמו שהזכיר הגרע"א ז"ל דוחק זה, [ולפמש"פ גם לדעת רש"י לא למדנו דין ספק], ועי' סי' שכ"ה ס"ו דליקט בשביל שניהם אסור ושם ס"ז דבספק י"א דמותר לערב מיד והוא דעת הסמ"ג.

שם רי"א באמצעי קטנה אם יש בה רשות רוחץ זה מיד, בר"ש הביא הא דמפרש"י בשבת קנ"א א' דרשות היינו אדם חשוב שיש לו עשרה עבדים שמחממין לו י' קומקומין מים בצ"א, ונ"ע אחי לא פירשו בגמ' רשות כפשוטו דומיא דרשות דירק צמ"ו דהיינו מלכות שצבילה מקדימין להציא, וגם עיקר הדבר דבגוונא רחיקא כי האי תליין דשמא חיממוהו עשרה צמ"א מיד משחשיכה, הוא מחודש, ונראה דמהא דקתני באמצעי קטנה דיין לה, דאם אחא דרשות היינו מושל ולכבודו מכינים שחא אמצעי מוכנה בכל עת, א"כ מאי איריא אמצעי קטנה גם באמצעי גדולה יש להחזיר, לפיכך פירשו דרשות היינו שקיימת אפשרות לחמם מיד וזה יתכן רק באמצעי קטנה, ונ"ע למה נטו מזה בר"ש ור"א שפירשו דדרך שולטנות לרחוק באמצעי קטנה.

לכאורה אם הטעם דאדם חשוב משום חלי' דאפשר דחיממוהו לאחר השבת, א"כ אף באדם חשוב ישראל יש להחזיר, ומיהו לאדם חשוב עמנו, [אם אין עוד כיו"צ בעיר] יהא אסור, דהא הוא יודע שעבדיו לא חיממוהו, ונ"ע.

נראה דזומן שצריך להמתין צדי שיעשו, דאף אינו רשאי להתעסק בהן עד כדי שיעשו לא הוא ולא העכו"ם, כגון שהציא דבר שצריך לבטלו, לא יאמר לעכו"ם צמו"ש שיבטלו, והוא יטלנו ממנו מבוסל כשיגיע כדי שיעשו מן ההצאה, דא"כ נמצא נהנה ממה שעשה העכו"ם בשבת, וכן במרחץ אם צריך מדה מסוימת של חום וחימומו בשבת מחנה מזה, לא יוכל העכו"ם להוסיף לחממו צמו"ש שצבילו, כדי שלאחר שיהיה כדי לחממו מחנה כבר יהי' צידו מחומם כשיעורו, וכ"מ בגליון הגרע"א ז"ל סי' תקט"ו ס"א עי"ש ובשעה"צ שם אות נ"ה.

שם מ"ו מנא זה ירק נמכר אם רוב עכו"ם לוקח מיד ואם רוב ישראל ימתין כדי שיבואו

טמאים שנפלו צרפון למים שבקרקע נטמאו, [ועי"ש בפ"צ ה"ח דגם מים שאובים ששפכן בקרקע אינם מכשירים, ולכאורה הכשר וטומאה כי הדדי נינהו, עי' תו' הרא"ש חולין ל"ג א', וע"כ ז"ל דכשפך לחוכן מים תלושים אחשביניהו כחלושים, ולא קאימנא בעיון צדין זה במתני' דריש מקואות, ורשמתי לפו"ר], ועי' בראצ"ד פ"צ מטו"א הכ"ו, ולא זכינו לכונתו ז"ל, ועי"ש בכ"מ ודבריו ז"ל נ"ע.

ד שם מ"ד הטורף את גגו והמכנס את כסותו וירדו עליהן גשמים אם רוב מן הטמא טמא כו', צריך פירוש מאי אחי לאשמועינן, הרי כבר שנינו צמ"ג דרוב מי גשמים מטהרין מי שפיכות, ואם בא לומר כיצד יודע שרבו מי גשמים, הנה לא פירש בזה דבר במתני' דצברי ת"ק, גם הא דפליגי בזה בחוספתא צריך פירוש דהא לא אשמועינן מה נקרא טיפין עבות ומה נקרא טיפות דקות, גם בשיעור תכיפתן ז"ל לא למדנו שיעור מכוון, וז"ל דכל שצעינו שהטיפין גדלו לכפלים, או שהם יורדין כפלים בסמיכות ז"ל סגי בהכי למיחשב שכבר רבו הכשרין.

ושמא אחו לאשמועינן דאף שצידוע שלא נבללו המים הטמאים והטהורים, ובכסות נשאלו יותר מן השפיכות, וכן בגג מקומות מקומות יש שבהן עדיין הראשונים רוב, אפ"ה אם בכמות הכללית כבר ירדו על הגג ועל הכסות רוב מי גשמים, נטהרו, והיינו קולא דאחי לאשמועינן, ונ"ע.

ה שם מ"ה עיר ישראל ועכו"ם דרים זה והי' זה מרחץ מרחצת בשבת אם רוב עכו"ם כו', אשמועינן דאע"ג דמרחצת בשבת וחזינן דבשביל העכו"ם לצד הוא ג"כ מחממה, אפ"ה אם רוב ישראל צריך להמתין כדי שיחמו החמין, דיש לחשוב כחיים בשביל הרוב.

שם מחנה למחנה ימתין כדי שיחמו החמין, המ"א צסי' תקט"ו ס"ק כ"ג כתב דדעת הסמ"ג דצמחנה על מחנה הוא נעשה לזורך שניהם וצ"י כתב בשם רש"י דהוי ספק, ולכאורה כיון דהמרחץ מרחצת בשבת א"כ צידוע שהוא מחמם גם בשביל המיעוט דהא גם ברוב ישראל איירי מתני', וא"כ לעולם הוא עושה בשביל שניהם, וגם צמחאות הדברים ודאי אין צדעת העכו"ם רק למחנה מסוים, אלא אדעתא דכולם הוא עושה, וכמ"ש רש"י שבת קנ"א א', אלא דמאז ההלכה אמרינן דהמלאכה נחשבת אדעתא דרובא, וברוב עכו"ם לא חשבינן לה כנעשתה לזורך ישראל, אבל במחנה על מחנה ראוי לחשוב שנעשתה בודאי לזורך שניהם, ולשון רש"י שבת קכ"ב ב' ומע"מ נמי ליכא למיקם עלה דמילתא דאיכא למימר עיקר דעת' דמדליק בשביל ישראל ואיכא

בזה אלא ברוב עכו"ם, אבל ברוב ישראל ואפי' במע"מ אין להאכילו נבלות, ומשמע דגם הוא עצמו אסור לו לאכול נבלות, ורוב ישראל ישראל אוקמו בגמ' לענין להחזיר לו אצדה, דכיון דאין למוצא בזה חזקת ממון, חיקנו חכמים להחזיר, ויש להסתפק אם דוקא כאלו אמרו כן דכיון דראוי להחזיקו בישראל יש להחזיר לו אצדתו, או דלעולם באצדה הולכין אחר הרוב, כגון ניפול הנמצא סמוך לשני שזכות אחד של עכו"ם ואחד של ישראל, וישראל רוצה, ויש כאן שני חילוקים חדל דהתם תחלת הנידון על האדם וכשנתחייב מספק לנהוג כישראל מחמת רוב, ודאי ראוי גם להחזיר לו אצדתו כשנתן סימנים, ועוד דהתם הוא נותן סימנים ובידוע שהאצדה שלו והנידון אם להחזיר, משא"כ בניפול דרק מכח רוב אמרינן שזה שלן].

ובמחצה על מחצה ישראל שאלו נמי בגמ' שם למאי הלכתא, ופרש"י דמדפלגיניהו תנא בתרתי ולא קתני רק דין מחצה על מחצה ישראל וכש"כ ברוב ישראל, א"נ ליחני רוב ישראל ואפי' מע"מ ישראל, ומדפלגיניהו בתרתי משמע דדין מיוחד הוא, ולכאורה כולו מתני' דפירקין דתני זהו דין מחצה על מחצה ביחוד הרי דינם כרוב לחומרא, ולא אשכחן כולו דין מיוחד למחצה על מחצה, ואפ"ה לא כלליניהו התנא בזהי רוב, וז"ל דככולו דיש חומרא רק אחד נד שפיר קתני דמחצה על מחצה להחמיר כרוב, אבל בישראל ועכו"ם דיש קולות וחומרות לשני הצדדים, ורוב ישראל ישראל נמי לאו לכל הדינים מתפרש, הרי לא מתפרש דמע"מ להחמיר, אלא דינא קתני, וא"כ אם שוים הם הו"ל לכלליניהו בחדא, ולכך פירשו בגמ' דבאמת דינם חלוק, ובמע"מ אין מחזירין לו אצדה, וכי קתני מע"מ ישראל שאין גובין ממנו אם שור תם שלו הזיק אלא ח"נ.

בתו' כתובות ט"ו ב' יומא פ"ה א' פשוט להו דברוב ישראל ונגחי' תורא דידן לדידי' דמשלם, [ומשמע דהא דמחזירין לו אצדתו חשיב חידוש טפי, מדנקטוהו בגמ', וז"ל דלענין מו"ק לא אפקעיניהו לממוני', משא"כ אצדה יש מקום לומר דלא מייחזינן לאהדורין], אבל במ"מ פט"ו מא"צ הכ"ו כתב דגם ברוב ישראל אם נגח תורא דידן לדידי' פטור דא"ל אייתי רא' דישאל את וסקול, ורק באצדה דאין למוצא בזה שום חזקה מחייבין לאהדורין, וכ"נ ברמב"ן ורשב"א כתובות שם שפירשו טעמא דאצדה משום שאין למוצא בזה שום חזקה, וכ"כ הרא"ש במתניתין.

בר"ש כאן הביא תוספתא דמע"מ מטילין עליו שני חומרינן, ופי' הר"ש דאסור בנבלות, ואם קידש אשה וחזר ישראל אחר וקידשה חוששין לקדושי שני, ומשמע דברוב ישראל אין חוששין לקדושי שני, ואין כן

ממקום קרוב, פר"ש והרא"ש אע"ג דשמא בא ממקום רחוק לא מחמירין כולי האי, משמע דאם בידוע שבה ממקום רחוק צריך להמתין עד שיצאו מאותו מקום, ובמ"מ פ"ו מה' שבת ה"ו הביא שמי דעות בזה, ומיהו התם לענין חלילים ויש מקום לחלק בין חלילים לירק, דחלילים הבאתן הוא מאורע ונהי דבספק מאין באו מקילינן דסגי ביכולים לזה ממקום קרוב, אבל כשאמנם באו ממקום רחוק, אם יהנה מהם בשיעור שיכולים לזה ממקום קרוב, הרי הוא נהנה מהבאתם ממקום רחוק, דמאן יימר שידמין להביאם ממקום קרוב, וגם לא כל החלילים שוין, וכן לשון המשנה שבת קנ"א א' אא"כ באו ממקום קרוב, ולא קתני אא"כ יכולים לזה ממקום קרוב [ומיהו רבו הפירושים שם בפלוגמא דרו"ש ועי' רמב"ן שם ובמ"ש בחו"ב שבת בזה], אבל בירק י"ל דכל שהמתין כשיעור שיצאו ממקום קרוב שוב אינו נהנה כלל ממעשה שבת, ועי' ברע"ב ובחזו"ט, וז"ע.

שם ואם יש זה רשות לוקח מיד, ככאן לכו"ע מתפרש רשות שלטון, דמה יועילו עשר עצדים להקדים להביא, ולומר דרשות היינו שיש לו גמלא פרחה, נמי ל"מ, ועי' מלחמות בשבת שם, ומשמע דרשות מהני להחזיר אף ברוב ישראל.

ז' שם מ"ז מנא זה חינוך מושלך אם רוב עכו"ם עכו"ם ואם רוב ישראל ישראל מע"מ ישראל, כל המשניות הקודמות הם דינים מחודשים באיסורי דרבנן דהקילו בהם למיזל בתר רוב והחמירו במע"מ, ונראה דמשנה זו נמי מתפרשת בדינים מחודשים דאמרו חכמים למיזל זהו בתר רוצא, דמעיקר הדין אין כאן דין רוב אם משום דחשיב כקבוע כמ"ש המ"מ פט"ו מא"צ הכ"ה ואין כן דעת תו' כתובות ט"ו א', אם משום דלא מצינו רוב כה"ג בדיני נפשות כמ"ש המ"מ שם הכ"ז, [ועי' מש"כ ב"ב ס"ה סק"ב], ואפשר דלעולם כשהאדם עצמו הוא הנמצא והוא מסופק על עצמו אם הוא ישראל או עכו"ם, לא שייך למיזל בתר רוצא דמעשה ההשלכה, דלא נאמר דין רוב אלא לאדם על חפצים ומעשים, אבל כשהנידון על האדם עצמו אין ליחס ערך למאורעות, והנה נראה דההורגו אינו נהרג עליו אפי' ברוב ישראל, [ועי' מש"כ בב"ק כ"ז ב'], וכן הוא עצמו שחילל את השבת, ולכך לא הזכירו דינים אלו, והלכך הוצרכו בגמ' כתובות ט"ו ב' לפרש מתני' למאי הילכתא, ואמרו דברוב עכו"ם עכו"ם להאכילו נבלות, וזה חידוש דסמכו חכמים על רוב זה לענין איסור לא תאכילום, והטעם משום דהוא עצמו שאין לו חזקת ישראל אינו חייב מספק להמנע מלאכול נבלות, אף אי בעלמא ספיקא דאורייתא מה"מ לחומרא, דגם דין זה דספיקא לחומרא רק לישראל נאמר, אבל המסופק אם הוא ישראל אין לחייבו מדאורייתא במנאות מספק, ומ"מ לא הקילו

שישראל ימנא, שהרי גם האוצר עצמו יכול למנא, ולכאורה הדברים מחודשים, והרמזים בפי"א מה' גר"א ה"ו סתם דמחנה על מחנה חייב להחזיר, וסתמו כפירשו שעם המנא היו מחנה על מחנה, ומבאר דלא חשבינן ל"י כרוב עכו"ם, גם עיקר הדבר ז"ע דלפ"ו ציד המנא להפוך מרוב עכו"ם לרוב ישראל ומרוב ישראל לרוב עכו"ם, שאם ימנא ישראל שיאמר שלא נאצד לו, הרי נעשה רוב עכו"ם, ואם ימנא עכו"ם שיאמר שלא נאצד לו יהפך כרוב ישראל, ולעולם אינו מכריז כאחת בכל העיר, ומשהכריז במקום אחד ואמרו שלא נאצד להם, כבר נעשה רוב עכו"ם, ובפשוטו הדינים נקבעים עד שלא מנא המנא, ואינם משתנים במציאות, שהרי מתחלה אנו יודעים שלא נאצד אלא לאחד ואין מוסיף כלום מה שמחזירים אלו שאינם האחד, ומשיבות עינין רוב יש שפיר גם צמה שממש כרוב קודם הציורים, וכן זההיה דקופ"ק דכתובות דאם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה מותרת, דכתב נמי הגרע"א ז"ל שם בתוספותיו דהיינו אם יש רוב מבצעדי הכהן החפץ לקחתה, ולמש"כ גם צוה הדין נקבע עד שלא בא השואל, ועי"ש ברש"ש, ועדיין ז"ע בכל הדברים הללו, ולא רשמתי אלא להעיר.

שם מנא צה פת הולכין אחר רוב הנחתומים, כלומר דאף בעיר שרובה עכו"ם אם רוב הנחתומין הם ישראל הרי הפת מותרת. — בפשוטו רוב הנחתומים היינו רוב הכהנים שאם נחתום אחד עושה כפלים בחצרו הרי הוא כשני נחתומים, ועי" מש"כ צוה צ"צ סי"ג סק"ה.

שם ואם היתה פת עיסה הולכין אחר רוב אוכלי פת עיסה, היינו לפי מספר האנשים, אע"ג דסתמא אין אנשים משתוים באכילתם, מ"מ הקילו למיזל בתר רוב האנשים, וכמש"כ לעיל סק"ג לענין גסטירות.

שם רי"א אם היתה פת קיצר הולכין אחר רוב אוכלי פת קיצר, בפשוטו רבנן פליגי עלי' דר"י וכו"ה בפיה"מ, ויש לדעת במאי פליגי, ונראה דרבנן סבירי דאוכלי פת קיצר דהוא מחמת עניות, כדאמר שבת ע"ו צ' שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה, אין לדבר קבע ופעמים רבות הוא גם לוקח מן הנחתום, והלכך גם כשרוב אוכלי פת קיצר הם ישראל, יתכן שציוס זה רבה פת קיצר של עכו"ם וכן איפכא, ולכן א"א למיזל בתר האי רובא, ומסתברא דבזמן שרוב אוכלי פת קיצר עכו"ם דלא יתירו רבנן, ואין פלוגתתם אלא בזמן שרובן ישראל דר"י מתיר ורבנן אסרי, ולפ"ו משמע ממתניתין דמחצה על מחצה אסור, וכמ"ש הגרע"א ז"ל בתוספותיו צ"ש הפר"ת, דברוב אוכלי פת קיצר ישראל לא גרע ממחצה על מחצה דמידי ספק לא נפיק ואפ"ה אסרי רבנן,

דעת הרמב"ם צה' א"צ שם הכ"ה אלא גם ברוב ישראל קידושיו ספק, וכן סתם בשו"ע אה"ע ס"ד קל"ג, ועי' יש"ש בכתובות שם דנקט ברוב ישראל מחזקינן ל"י ישראל ודאי, וכתב שכ"ד הראב"ד, [וכנראה כונתו למ"ש בהכ"ז שם, אבל ק"ק דבהכ"ה שם לא השיג בזה], ובפשוטו אפשר לפרש שני חומרין דאסור בנבלות ואין מחזירין לו אצדה.

שם במשנה רי"א הולכין אחר רוב המשליכין, נראה דטעמיהו דרבנן משום דס"ל דלא דיינין רובא כי האי, דגם נכרית המשלכת הוא מאורע, וכך יכול להתרחש המאורע בישראל כמו בנכרים. — ומלשון אחר רוב המשליכין, משמע דמודה ר"י לת"ק בדין רוב עכו"ם, ובא להוסיף דאף בנעניית אחת דיינין ל"י כרוב נכרים, ואם לת"ק ברוב עכו"ם מוסיפין לקדושין ה"נ לר"י, ודין מע"מ לא משכח"ל לר"י, וכן בתוספתא נשנו דברי ר"י על דברי ת"ק במע"מ. — עיר שאין בה אף עכו"ם אחת משמע דמחזקינן ל"י לישראל גמור, ולא חיישינן שמא הציאותו מעיר אחרת, וכ"נ בלשון הרמב"ם פט"ו מא"צ הכ"ה והכ"ו, וא"ע כהיום ששיירות מאויות בקל.

(ח) **שם** מ"ח מנא צה מציאה אם רוב עכו"ם אינו צריך להכריז ואם רוב ישראל צריך להכריז כו', צ"מ כ"ד צ' למאי דמיציעא לן דפליגי רבנן עלי' דרשב"א אף ברוב עכו"ם וס"ל דצריך להחזיר, אמרינן דמתניתין מצי אחיא כוותיהו ומי קתני הן שלו אינו חייב להכריז קתני וינית, ויש לעי' לקושטא דמילתא דקיי"ל דברוב עכו"ם א"צ להחזיר, ויש לפרש דמודו רבנן לרשב"א צוה, א"כ אמאי קתני מתני' דא"צ להכריז ולא קתני הרי אלו שלו, ונראה דאי הוי קתני הרי אלו שלו, ה"י מתפרש הטעם משום דתלינן דמעכו"ם נפל, דומיא דמנא צה חינוק מושלך, אבל אם ידע דנפל מישראל, או שהוא דבר שאינו מצי אצל עכו"ם, הו"א דחייב להחזיר, לכך קתני אין צריך להכריז דמתפרש דאף צידוע שהוא של ישראל אינו צריך להכריז, דהישראל מחיטא דסבור שעכו"ם ימאנה. — הא דקתני אינו צריך להכריז ולא קתני אינו חייב להכריז כדקתני בריש אלו מציאות, י"ל דצ"א לומר דאף לפני משורת הדין אינו צריך להכריז, וכ"מ צ"מ כ"ד צ'.

יעורי בדברי הגרע"א ז"ל צ"מ כ"ד צ"ש הפ"י, ולכאורה נקט דמחנה על מחנה לענין הא דתלינן דנאצד מן העכו"ם, יש להוציא את המנא מן החשבון, שהרי הוא יודע שלא נאצד לו, וא"כ הספק רק על הנשארין והו"ל רוב עכו"ם, ורק צראה שנאצד מישראל ותלינן ציאות משום שעכו"ם ימנא, צוה כל שיש מחנה על מחנה צירוף המנא, אינו מחיטא דתולה

לכאורה יש לפרש דהנידון בזמן אסיפת הפירות וזדך שצין השדות לעיר, ולענין אכילת עראי דתנן בפ"ק דמעשרות דמוליך לזיתו מותר אכילת עראי לאחר גמ"מ, ודמוליך לשוק אסור, וע"ז קאמר דאם רוב מכניסין לזיתיהן שרי אכילת עראי, ואם רוב מוליכין לשוק אסור באכילת עראי, ובמחנה על מחנה הרי אסור אכילת עראי בספק, וכמ"ש הר"ש והרא"ש, [ואשכחן לשון דמאי על כונת ספק במתני' אפי' כולם עכו"ם וישראל אחד מטיל לתוכו דמאי לפי הרא"ש, ועי' פ"ג דדמאי מ"ד], וכ"כ שפירש הרמב"ם בפ"א מה' מעשר ה"ט אלא שכתב שם דגם ברוב מכניסין למכור בשוק הרי אלו דמאי, ואפשר ששנה משנתו בזמן דרוב ע"ה מעשרין וכל הנמצא הוא בחזקת דמאי, וכ"כ שפירש במל"מ שם.

והנה גם הר"ש והרא"ש פירשו רישא דמתני' לענין אכילת עראי ומשום שטרם ראו פני הבית, אבל סיפא דרוב מכניסין למכור בשוק פירשו שכבר ראו פנה"ב ומוליכין מזיתו לשוק, וזה תימא דהא אף עד שלא באו לזית נאסרו באכילת עראי דמוליך לשוק כדתנן פ"ק דמעשרות, וכבר תמה צוה במל"מ שם, ועי' בפירוש הרא"ש דמעשרות שם דמוליך לשוק יש ראיית פה"ב בשדה אבל כאן לא משמע דכוונתו לכך, ועו"ק דע"כ מתני' בזמן אסיפת הפירות איירי, וזדך דמפרש דרך שמן השדה לעיר ולשוק, אבל המוליך מן הבית לשוק הוא מוליך באמצע העיר, ושם אף ברוב מכניסין לזיתיהן יש לאסור אכילת עראי דגם המכניסים לזיתיהם עלולים לאבד אח"כ כשמתלטלים אותם צעיר, ולית לן למיתלי דוקא שנאבדו צעיר בשעה שהולכים מן השדה לזית וטרם ראו פנה"ב, עי' פ"ג דדמאי מ"ג.

אם הפקר אחר גמר מלאכה קודם ראיית פני הבית ג"כ פטור עי' ר"ש פ"א דפאה מ"ו ובספר מרן זללה"ה דמאי ס"ז סק"ח ט', יתכן לפרש משנתנו דפטור לגמרי קאמר ואף אכילת קבע מותר משום הפקר, [אבל הרא"ש פירש לאכילת עראי], ומ"מ ברוב מוליכין לשוק חייב אע"ג דרוב ע"ה מעשרין וסמוך מיעוטא דמוליכין לזית דנפטרו מכח הפקר, לרוב ע"ה המעשרין, דלא פלוג רבנן בגודל המיעוט, א"כ מתני' לאו דמאי איירי.

— נדפס בספר מעשרות —

שם במשנה המוצא פירות דרך אס רוב מכניסין לזיתיהן פטור ולמכור בשוק חייב מחנה למחנה דמאי, פירש בא"ר וכן ברמב"ם פ"א ממעשר ה"ט דלענין אכילת עראי מיתניא וברוב מכניסין לזיתיהן שרי אכילת עראי כדתנן מעשרות פ"א מ"ה, [ונראה דהאי דרך היינו המוליך מן השדות לזיתים, וגם בזמן הקציר, דבסתם דרכים איכא למיתלי ברובא דעלמא דמוליכין מן הבתים], אבל ברוב מוליכין לשוק כבר נאסרו

[ואפשר דלכך לא שנה התנא בכאן דין מחנה ע"מ, שכבר הוא נלמד מדברי ר"י], ואע"ג דבעלמא ספק דרבנן לקולא, מ"מ דדין מחנה ע"מ חזינן שהחמירו כבמתני' דלעיל, [ואפשר הטעם משום שהוא ספק שקבוע ועומד ולא ספק של מאורע], ועי' בגליון הגרע"א ז"ל י"ד ס' קי"ב שצ"ן לדברי המהרש"א עירובין ס"ד ז' דבמחנה על מחנה שרי.

הגרע"א ז"ל בתוספותיו בשם הפר"ח כתב דלכך לא נשנה במתני' דין מחנה על מחנה, משום דלא תני ל' אלא היכא דתני דין רוב ישראל ורוב עכו"ם, אבל הכא דקתני סתמא הולכין אחר רוב הנחתומים לא נחתיב לפרש דין מע"מ, וסיים ז"ל דהא דגבי פירות שני' ושלשית ואינך תני דין מע"מ הוא משום דהתם הוא ענין אחר דאיירי בתערובת, וצ"ע מאי קשיא ל' ז"ל הרי התם דין מע"מ אינו כרוב, אלא הוא דין שלישי להחמיר כשניהם ושפיר אינטריך לאשמועינן דינו, ורק היכא דמע"מ כרוב עכו"ם בזה אמרינן דא"צ לפרש, ויגיד עליו רעו אינך מתני' דתני בזה דין מע"מ, והלכך היכא דלא תני אלא הולכין אחר הרוב לא הוצרך לפרש דגם במע"מ מחמירין כרוב עכו"ם.

ט) שם מ"ט מלא צה בשר הולכין אחר רוב הטבחים, אם הי' מבושל הולכין אחר רוב אוכלי בשר מבושל, יעוי' בפרש"י חולין ז"ה א', דר"ל דאע"ג דרוב הטבחים כשרים, והלכך אף שהעיר רובה עכו"ם מ"מ בשר הנמצא צה כשר דאולינן בשר רוב הטבחים, ואף עכו"ם לוקחים בשר כשר, מ"מ אם מלא בשר מבושל אזלינן בשר רוב אנשי העיר לומר שהם ביטלוהו, ואסור משום ביטולי עכו"ם, א"כ משום דם שביטלו, והתם גרסינן הולכין אחר רוב אוכלי בשר, [ול"ג אוכלי בשר מבושל, דכו"ע אוכלין בשר מבושל], ולפ"ז מתני' איירי נמי באיסור דרבנן דביטולי עכו"ם או דם שביטלו.

ויש לעי' איפכא מאי כגון שרוב הטבחים עכו"ם והעיר רובה ישראל אם סמכין בבשר מבושל למיזל בשר רוב אוכלי בשר לומר דמישראל נפל והם לוקחים מן הכשרים, ונראה דכל כה"ג הרי מוכח דהעכו"ם אוכלים טפי בשר מן הישראלים, שהרי הבשר של הטבחים רובו טריפה, וא"כ אין כאן גם רוב אוכלי בשר כשרים, ואע"ג דבסתמא אזלינן בשר מספר האנשים, מ"מ כשצידוע שאכילת העכו"ם מרובה לית לן למיזל בשר מספר האנשים, ומיהו משכח"ל כשצני עיר אחרת נמי לוקחין בשר מעיר הזאת, דבמבושל ליכא למכללינהו דסתמא מבשלים צניחם צעירים, וא"כ אוכלי רוב בשר בכמות צעיר הזאת הם ישראלים, ועי' במלא"ש במשניות, וצ"ע.

י) שם מ"י המוצא פירות דרך אס רוב מכניסין לזיתיהן פטור למכור בשוק חייב כו',

דיליף מעני ורש הנדיקו נדק משלך ותן לו, וטעם זה שייך גם במעשר עני, ושמה גם לענין מ"ע אהני טעמא דאחינא מכח גברא ע"י פרישה ס' של"א אות ז"ד, [ומיהו מה שהזכיר שם מ"ש לא נתפרש].

ונראה דאיידי שבידוע שכל הפירות שלקח משל אחד הם אלא שאינו ידוע אם משל עכו"ם אם משל ישראל, ולכך יכול לעשר מיני' וזי', אבל אם יש ספק שעלה בידו משל שניהם אין לו תקנה עד שיפריש עליהם מטבל ודאי שממקום אחר, וכן פירש מרן זללה"ה בשביעית ס"א ס"ק כ"ט ע"ש, וכן בדברי חכמים.

שם וזכ"א אפי' כולם עכו"ם וישראל אחד מטיל לתוכו דמאי, פשטא דמתני' דחכמים לא פליגי אר"מ בזה של עכו"ם חייב, אלא דאפ"ה סביר דחשיבי דמאי לענין נתינה דהמע"ה, וכמו שפירש הרא"ש, ואי משום דקיי"ל מירוח עכו"ם פוטר, משכח"ל בלוקח קודם מירוח, א"נ לטעמי' דר"מ קאמרי, אבל הרמב"ם והרע"ב פירשו דרבנן סביר מירוח עכו"ם פוטר, ומ"מ הוא בדין דמאי מחמת הישראל, דטבל דשיל"מ הוא ולא אזלינן בחר רובא, וז"ע היכן מצינו דר"מ פליג בדין זה, הרי לא איירי ר"מ ברוב פטור ובעלמא אשכחן דר"מ חייב למיעוטא טפי מרבנן, גם מנין סמך התנא דנדע לפרש דחכמים פליגי אר"מ בדין מירוח עכו"ם, ובעיקר הדין לפמ"ש"כ הראב"ד פ"א ממע"ש הי"א בשם ירו' דדמאי אזלינן בחר רובא, א"כ אם של עכו"ם פטור הרי אזלינן בחר רוב עכו"ם למיפטר, וע"כ כפי' הרא"ש.

יא) שם בי"א פירות שני' שרבו על של שלישית כו' הולכין אחר הרוב מחנה למחנה להחמיר, סתם הולכין אחר הרוב מתפרש דאם הרוב מע"ש מפריש מע"ש וא"ל להפריש מעשר עני, וכן איפכא שאם הרוב מעשר עני הרי הוא מפריש מ"ע וא"ל להפריש מע"ש, ומיירי בלוקח מן השוק וסתמא מחזיקין שכל הפירות שלקח הם משנה אחת, ולא חיישינן שמה עירב המוכר משתי שנים יחד, ובזמן שמפריש מ"ע מסתבר דחייב גם בנתינה דכיון דפטרינן ל' מלהפריש מע"ש ש"מ דאזלינן בחר רוב במוחלט, אא"כ נפרש דכולה מתני' בדמאי מתפרשא דאף בידוע שהפירות משלישית הוא פטור מנתינה, וממילא לא איירי מתני' אלא בדין הפרשה ולא בדין נתינה.

ויש לעי' בשלמא בזמן שמפריש מ"ע לא מחייבין ל' להפריש גם מע"ש, דכיון שיטריך להוליד לירושלים הרי יש כאן הפסד ולא חשיב דבר שיש לו מתירין, אבל בזמן שמפריש מע"ש אמאי לא נחייבו לומר שאם נריך מ"ע שיהא מ"ע במקום המע"ש, דהא לא מפסיד מידי כיון שיהא פטור מנתינה דהמע"ה, וא"כ יש לחשבו כדשיל"מ, ואמנם הראב"ד פ"א ממע"ש הי"א כתב

באכילת עראי עם גמ"מ כדתנן שם, ומ"מ לא חמיר מדמאי דהא אם נתחייבו יש כאן רוב ע"ה מעשרין, וכ"כ הרמב"ם שם וכמ"ש במל"מ שם, [ושמא במוליכין לשוק אכתי ליכא רוב ע"ה מעשרין דשמא איכא דמעשרין בשוק, או שמא רוב ע"ה מעשרין מהנכנסין לבית, דחמירא להו טפי], ונקט התנא חייב כלפי רישא דקתני פטור, ולא רצה למינקט דמאי משום דנקט ל' במחנה למחנה, והתם קיל טפי לענין אכילת עראי דהא אם הוא מהני דמוליכין לבית הרי שרי ואף אם הוא מהמוליכין לשוק הרי רוב ע"ה מעשרין.

ובפ"ג הכ"ז הביא הרמב"ם דברי הירוש' במעשרות פ"ג ה"א במאכל כלכלה במקום שרוב מכניסין לשוק דאסור לאכול ממנה עראי, ומתקנה דמאי להתיר קבע, דהא רוב ע"ה מעשרין, ובמקום שהרוב מכניסין לבתים, אוכל ממנה עראי, ומתקנה ודאי לאכילת קבע, מחנה למחנה דמאי, ור"ל לענין אכילת עראי, דאיכא כאן רוב ע"ה מעשרין לנד דהוליד לשוק ואיכא שריותא דאכילת עראי אם הוליד לבית, ולכך לא הוי אלא דמאי, [ומ"מ לא התיירו לגמרי דהא איכא פלגא דלצית ורוב ע"ה מעשרין בפלגא דלשוק, ואמאי גרע מרובא לבית, ז"ל דרוב ע"ה מעשרין רוב גרוע הוא], ואם הכניסה לבית מתקנה ודאי, ר"ל במחנה על מחנה, דלענין לאסור אכילת קבע יש כאן רוב, דאם הם מהמוליכין לבית, הרי כשנכנסו לבית נתחייבו בודאי דעדיין לא עישרם, ואם הם מהמוליכין לשוק, איכא נמי מיעוטא דע"ה שאין מעשרין, ולכך מתקנה ודאי, [ואפשר דהיינו רק דליכא קולות דמאי, אבל לענין נתינה המע"ה], ודברי הכ"מ ז"ל לא נתפרשו, וכבר כ"כ מרן זללה"ה בדמאי ס"ז סק"ח ע"ש. (מעשרות ס"ג פ"ב מ"א).

שם במשנה אזור שישראל ועכו"ם מטילין לתוכו אם רוב עכו"ם ודאי, ודאי כולל שני דברים, א' דחייב להפריש גם ת"ג, ב' דחייב בנתינה, ויש לעי' בשלמא ת"ג כיון דרוב עכו"ם חייב אבל אמאי חייב בנתינה הרי אין הולכין בזמון אחר הרוב, ולפי' הרא"ש היינו דאמרי חכמים דאפי' ישראל אחד מטיל לתוכו פטור מנתינה, ונריך לדעת מ"ט דר"מ, והנה לענין ת"ג שפיר י"ל דחייבו חכמים נתינה גם בספק וכמו תרו"מ של דמאי דחייב בנתינה כמ"ש רש"י סוטה מ"ח א', דכיון דמיתסר לזרים לא רצו חכמים שיהנו תחת ידו עד שימכרו לכהן דלמא אחי לידי תקלה, ולענין מע"ר י"ל דבאמת מיפטר מנתינה מדין אחינא מכח גברא דלא מצי' לאשתעויי דינא בזה"ד כדאמר בכורות י"א ב' וכמו שפסק הרמב"ם בפ"א מה' תרומות הי"א, וא"כ אין הנידון אלא לענין מעשר עני, וזהו י"ל דר"מ לטעמי' דס"ל פ"ד דפאה מ"א דספק לקט לקט, וכדאמר נמי חולין קל"ד א'

המע"ש, וגם יתן לעני כשיעור המ"ע, וגם ת"ג ומע"ר לא יוכל להפריש מן התערובת, דהא א"א להפריש משנה על חצירתה, וז"ע ברא"ש במתני' שכתב שנתערבו באוצר ואם הרוב מע"ש יפריש רק מע"ש ומיעוט של שלישית בטלים ברוב, וגם קשה שלא יוכל לעשות עשירית מע"ש כיון שאין כאן פירות שחייבין במע"ש כשיעור עשירית מן הכל דהא יש כאן גם משל שלישית, וגם שמא עלה צידו כולו משל שלישית, וע"כ שיאמר שיהא מע"ש בצפוניו של הטבול למע"ש, וא"כ גם מ"ע יוכל לומר שיחול בצפוניו של הטבול למ"ע, וגם ת"ג ומע"ר לא יוכל להפריש מן התערובת וכמ"ש, וז"ע רב.

אי גרסינן במתני' ושל רביעית על של חמישית ע"י תו"ט וא"ר, יש ללמוד דכשרו של רביעית יכול להפריש מן הנלקח מכח רוב על פירות רביעית ידועים, דהיינו דאחי מתני' לאשמועינן, ושמא רק אם הפריש מן הרביעית הידועים על של רביעית מכח רוב שפיר דמי, ולא להיפוך, דהידועים משל רביעית אין לפטורם ע"י רוב, וז"ע.

סימן ג

א) פ"ג מ"א שם שהוא מלא פירות ונתנו על גב הנהר כו' ושאלו כל ששאלו כבי יותן כו', ברא"ש כאן ובמ"ג וכן ברא"ש במ"ב מבואר דליכא הכשר אלא"כ משקה טופח עליהם, וכ"ה בתוספתא שבר"ש מ"ה המרדך ביתו במים ונתן זה שבלים וטנו אם יש עליהם משקה טופח כבי יותן, והיינו טופח להטפוח כמ"ש בפי"ה מ"ב, וכ"מ במ"ה שמטנן בטיט שיש בו טופח להטפוח, ומשמע דבנגיעתו בטיט עדיין לא הוכשר אף שיש בו משקה טופח ע"י נגיעתו, שהרי יש בטיט טלה"ט, וזריך שיטנן, והיינו משום דזריך שיהא בו טלה"ט, וכן במ"ג דדיינינן לענין לטמאות הפת בזמן שהיין טמא, ולא מסתבר דמשקה שאין בו טלה"ט יהא טמא ומטמא, והא דבגמ' ע"ז ס"ו חשבינן ל"י רק לריחא הוא משום דאין כאן יין צעין על הפת, אלא זיעת היין נבלעה בפת והזיעה הוא צדין ריחא, וע"י לעיל ס"ב סק"ב כתבנו דהא דמרחץ טמא זיעתו טמאה אינו אלא מדרבנן, דזיעה של מים טמאים טהורה מה"ת, וע"י בתשובת הגרע"א ז"ל שנדפס בחי' לע"ז ס"ו ובספר מרן וללה"ה ס"ב סק"ת, וז"ע.

והנה אשמועינן מתני' דזיעה שעל הפירות שעל גב הנהר ופי' הצור ומעלות המערה, הוא זיעת המים והוא מכשיר, וכמו זיעת הצריכה שבצית, כן זיעתן של אלו גם על פני השדה מתיחס למים, ור"י פליג וס"ל דפירות שאינם כנגד המים אם אירע שהזיעו הרי זיעתן מן האויר ולא מן המים והוא כמו זיעת צמים שאינו מכשיר, וברא"ש כתב שהזיעה בזה מן הפירות שכנגד

דאם הנידון צודאי ולא צדמאי אין לילך אחר הרוב ויש להפריש מ"ע ג"כ, [הראב"ד סתם דאין לילך אחר הרוב באיסור טבל, ומשמע קצת דגם ברוב פירות שלישית יש להפריש גם מע"ש אע"ג שיפסיד שיחייב להוליכו לירושלים, וז"ע זוה], ומתני' דקתני הולכין אחר הרוב יש לפרש דאשמועינן חיוב הפרשת מע"ש בזמן שהרוב מע"ש, וחיוב נתינת המ"ע בזמן שהרוב מ"ע, אבל אה"י דבזמן שמפריש מע"ש ראוי גם לומר שאם נריך מ"ע יהא מ"ע כיון שאינו מפסיד כלום ע"ז, ומה שלא הזכירו התנא הוא משום שאינו חיוב גמור דומיא דחיוב שמחמת הרוב, א"נ מתני' מתפרשא צדמאי וצדמאי הולכין אחר הרוב גם דשיל"מ כמ"ש הראב"ד שם מן הירו', ולפי"ו יתכן דגם הרמב"ם יודה שזריך גם לומר שאם נריך מ"ע יהא מ"ע, אלא שאין דרכו להזכיר מה שלא נזכר בגמ'. ברם במחנה למחנה להחמיר ודאי ה"י ראוי לפרש שזריך להפריש מע"ש ולחזור ולעשותו מ"ע, ולאכלו בירושלים, ומיהו לחייב לתת המ"ע לעניים לית לן לחייבו מספק, ואף דר"ע משמע ברא"ה י"ד א' דנהג בו שני עישורים שפדה המע"ש ונתנו לעניים כמ"ש חו' שם מן הירו', י"ל דממדת חסידות נהג כן, א"נ דכיון דגמ' איסתפק ל"י ראוי להחמיר, משא"כ בלוקח מן התערובת שבשוק, אבל הר"ש והרא"ש פירשו דמחלל המע"ש ונתנו לעניים, וז"ע מנין קים להו ז"ל כן, דלשון להחמיר מתפרש שפיר על חיוב ההפרשה ולא על חיוב נתינה, ועוד דאף אם נחייבו לתתו לעניים, אבל מהיכי חיתי נחייבו גם להקדים ולפדותו, הרי שפיר יאמר לעני שאם הוא מ"ע הרי הוא נותנו לו לשם מ"ע, ואם הוא מע"ש הרי הוא נותן לו במתנה מע"ש והעניים יפדוהו לעצמן, אבל למה נחייבו לפדותו ולתתו לעניים כשהוא פדוי, וכאלו ה"י לו מ"ע ועירבו עם מע"ש, וז"ע. — והרמב"ם שם כתב במחנה על מחנה שמפריש מע"ש על הכל שהוא החמור ולא מ"ע, ובה השיגו הראב"ד דלמה לא יפריש גם מ"ע מספק, ובדוחק אולי אפשר לומר דהרמב"ם עיקר החיוב נקט דיש לחייבו להפריש מע"ש אף שמפסיד שחייב להוליכו לירושלים, משום דאזלינן לחומרא, ולא סגי שיפריש רק מ"ע, אבל אה"נ דלאחר שמפריש מע"ש חוזר ואומר שאם נריך מ"ע שיהא מ"ע שאינו מפסיד בזה כלום, אלא דכיון שלא נזכר בגמ' אין דרך הרמב"ם להוסיף, וז"ע.

לשון הרמב"ם שם פירות שנה שני' שנתערבו בפירות שלישית כו' הולכין אחר הרוב, מתפרשים שפיר שנתערבו בשוק דהיינו שיש בשוק משניהם ואינו יודע איזה מהן לקח, אבל אם נתערבו באוצר שלו, לא ניזיל בתר רובא להחמיר לו לאכול המיעוט טבל, דטבל לא בטיל ברוב, ולעולם יטריך להתנות ולומר שיהא מע"ש בצפוניו של פירות שני' ויהא מ"ע בצפוניו של פירות שלישית, ויחלל

יש לתלות הזעת הפירות באויר וזועת בתים ולא מן המשקין, דע"כ בהזיעו טלה"ט איירי.

(ג) שם מ"ג הרודה פת חמה כו', יעוי' ברא"ש שכתב דאיירי בלא ידעין אם הזיע הפת, וז"ע למה לא נפרש דומיא דקטנית לר"נ במ"ב, ודומיא דשלא כנגד המים לר"י במ"א, וכן בשאר משקין במ"ב לכו"ע, דכולהו איירי בשהזיעו הפירות טלה"ט, אלא דלא תלין הזעתן במשקין הללו, וה"נ הכא בפת יש לפרש כן, דאיירי דהזיע והנידון אם לתלות ההזעה ביין או בדבר אחר, ונאפשר דבחצית מגופה מודה הרא"ש, ול"ק לי' אלא למאי דמוקמינן לה בע"ז ס"ז א' דפליגי נמי בחצית פתוחה, וזוהי קשיא לי' דבהזיע פשיטא שיש לתלות ההזעה ביין דלא גריעא החצית מזריכה ומרחץ, ולכן ע"כ לפרש בשלא ראו אם הזיע, ועי' להלן מש"כ בזה], ועו"ק דאם הספק הוא אם הזיע או לא, הי' ראוי לחזור ולנסות ולהשהות הפת כנגד היין באותו מזבז ולראות אם יזיע. — ועי' לעיל סק"א בטעמא דחשבינן לי' כריחא אע"ג דהזיע ממנו.

הא דדיינינן הכא לענין טומאה ולא לענין הכשר כפשטא דלישנא ר"מ מטמא, עי' ר"ש ורא"ש, י"ל משום דסתם פת נילוש במים ועכ"פ גם במים, וא"כ כבר הוכשר, א"נ לרבותא דר"מ דגם מטמא, א"נ סתם פת לא ניחא לי' בהרטבתו, וממילא לא הוכשרו לדעת הרמב"ם, אבל משקין טמאין מטמאין שלא לריון.

יעוי' בר"ש מה שהביא מיר' תרומות דדייק ממתני' דחצית שהיא מלאה משקין ונתונה לתוך הפירות דאיירי בחצית מגופה, דה"נ הכא איירי במגופה, ותלמודן לא ס"ל להאי יגיד עליו רעו, ואיירי אף בחצית פתוחה ופת לוונת. — עיקר דינא דחצית שהיא מלאה משקין ונתונה לתוך הפירות, נראה דאיירי דוקא כשהפירות מנד זה של הדופן והמשקין מנד השני, ושניהם סמוכים על הדופן, אבל פירות המונחים על מגופת חצית, כיון שאין המשקין נוגעין במגופה, אין הפירות שואבים דרך המגופה, ולכן דוקא בפת חמה וביין דוקא, ועי' בירו' תרומות שם.

יש להסתפק לענין תרומה דפליגי בפ"י דתרומות, אם היינו דוקא בהזיע, או דאף בדיוע שלא הזיע טלה"ט, נמי יש מקום לאסור לזרים אם ניכר ריח היין בפת, ואח"ל דאף בלא הזיע יש מקום לאסור, יתכן לפרש דהא דמוקמינן בע"ז ס"ז א' דפליגי בפת לוונת וחצית פתוחה, דהיינו בלא הזיע, אבל בהזיע כו"ע מודו דאסורה, וכן במתני' לענין טומאה והכשר נמי בחצית פתוחה והזיע לכו"ע טמאה ומכשרה, דלא גרע חצית פתוחה מזריכה ומרחץ טמאים דזיעתן טמאה כדתנן ברפ"ב, ואח"ל דפלוגתתם לענין תרומה היינו רק בהזיע

המים ולא מן המים, נראה שהוצרך לכך מפני שכרגיל פירות המונחים באויר אינם רגילים להזיע, וא"כ הי' ראוי ליחס את הזעתן למים, ולזה פירש דהפירות שכנגד המים שהזיעו מן המים, הם מועילים להזעת הפירות שהם שלא כנגד המים, וזיעה זו אין דינה כמים, ובא"ר כתב דר"י ס"ל דשלא כנגד המים לא ניחא לי' בהזעתן, ולא נתפרש מה נשתנו אלו מאלו הרי סתמא איירי שהניחן ע"ג הנהר בזונה תחלה שיזיעו וכולן בכלל כונתו, וגם חשיבא מעשה בכולן, אף דר"י לטעמא' במ"ה ו' ז' דצריך עמד.

ונראה דשק שעל פי הצור הרי כל הפירות שכנגד פי הצור חשיבי כנגד המים, ואפי' העליונות שהתחמונות מתפירות וחולצות בינם למים, ורק אלו שצדדי הצור שאינם רואים פני המים חשיבי שלא כנגד המים, וכן על גב הנהר ומעלות המערה, כל פרי שאינו יכול לראות את המים הוא דדין שלא כנגד המים לר"י. לשון המשנה ושאלו כל ששאלו, וכן במ"ב נמי קתני הכי, נראה דהוא בא לומר דלא סגי בהכשר מקצת הפירות ששק להכשיר כל השק, אלא צריך שכל פרי ופרי יהי' משקה טלה"ט, והיינו כל ששאלו כלומר כל פרי ופרי ששאל.

גירסת מהר"ם ופירושו ז"ע, וגם לא מאלו גירסא זו, וקרוצ הדבר כמו שהעיר בני נחום נ"י שהמעתיק בספרו דלב מחצית כנגד המים עד כנגד המים.

(ב) שם מ"ב חצית שהיא מלאה פירות ונתונה לתוך המשקין כו' ושאלו כל ששאלו בני יותן כו', לכאורה משמע בע"ז ל"ד א' פסחים ל' ב' דכלי חרס מידיית מעצמם גם בדליכא פירות השואבים, ואפשר דאה"נ ומ"מ כח הפירות מועיל להוסיף בפליטתן, ויתכן דהמשקין הנפלטים אם היו טמאים דנשארים בטומאתם מדאורייתא דעדיפי מזיעה שמחמת המים, דכאן הם המשקים עצמם, וז"ע בזה, דמ"מ י"ל דכיון דהיו בלועים שעה אחת בדופן הכלי כבר נתבטלה טומאתם, ומאז דאיצטרך למתני' לאשמועינן דמכשירין משמע דלא חשיבי המים עצמם].

ברם מהא דפליגי ר"נ ומטהר בקטניות שאינם שואבות, משמע דאין הכלי פולט מעצמו בלא כח השואב, ואף שהזיעו, דאל"ה גם לרבנן לא הוכשרו, ס"ל לר"נ דהזעתן מן האויר ולא מן המשקין שכללי, ושמא לא מידייתי אלא ע"י פירות ששואבות, או כשנשתמשו בהן בחמין, או דלא מידייתי וחוזרין ומידייתין אלא ע"י שאיבת הפירות ובהכי איירי. — יש לעי' אי ר"נ פליגי נמי אמ"א.

שם ושאר כל המשקין טהורין, ר"ל דאינם פולטין מעבר לדופני החצית ע"י שאיבת הפירות, ולכן

לנודך עצמם כלומר לשמרם במקום הזה, הלכך חשיב שלא לרדוף, וק"ק דהול"ל ונתן זה חטים וטנוו אס נתכוין לכך הר"ז כ"י יותן ואס לאו אינס כ"י יותן, והראב"ד כנראה הו"ק קשיא ל"י מאי מחמת עצמם דלא מנאנו שחטים מטננים מעצמם, אבל י"ל דהעריבה גורמת שיטנוו מחמת עצמם, דלחות העריבה אין זה כדי לטננס אבל יש זה לעורר שיטנוו מעצמם.

שם המטנן בחול הר"ז כ"י יותן, נראה דהיינו שחופר גומא בחול ונתן שם החטים, ואשמועינן דהיינון בא מחמת לחות החול ודינו כמים, ולא מחמת החטים עצמם, והיינו נמי דאיכא דגרסי המטמין בחול.

ה) שם מ"ה המטנן בטיט הנגוז רש"א אס יש בו משקה טופח כ"י יותן כ"י, משקה טופח פירש בפי"ה מ"ד דר"ל טלה"ט, וא"כ כשהניח זהם החטים סתמא נתלחלחו, ואפ"ה משמע דלא הוכשרו עד שיטנוו, וכבר כתבנו לעיל סק"א דמוכח מזה דלא חשיב הכשר אלא"כ יש זהם טלה"ט. — טיט אין בו סגולת חול, וייתכן גם דמטנן בחול היינו רק בחול שבקרקע עולם ולא בחול שבעצ"ק, וטיט לעולם נחשב כפ"ע ואינו בכלל עפר הארץ אפי" כשמונח עליו, ולכן אינו מכשיר אלא"כ יש בו משקה טופח.

שם המרבץ את גרנו אינו חושש שמה נתן בו חטים וטנוו, המרבץ את גרנו מתפרש שריבץ מקום לעשות בו את גרנו, וכמ"ס בפי"ה מ, ואשמועינן דכשעשה שם את גרנו אינו חושש שמה היו מעט חטים שטנוו מחמת הריבץ, ופירש הרא"ש הטעם כי מחמת יבשות הגורן המים נבלעים מהר ומתייבשים, ולפ"ז הו" מצי למיתני חידוש טפי דגם אס נתן שם חטים לטנן לא הוכשרו, ואפשר דה"ל מתפרש כן דהא איירי שנתן שם חטים, ומתפרש דה"ק אינו חושש לחטים שנתן שם שמה טיטנו, ואפשר גם דריבוי החטים מונע מלטנן, גם י"ל דכל כה"ג שעושה שם את הגורן אין דעתו כלל על טיטנו החטים הצודדות הסמוכים לקרקע, וחשיב כשלא לרדוף, ואין המים נחשבים כחלושים ע"ז. — ועי' בתוי"ט בשם מהר"ם שכתב לפרש דמרבץ את המקום שה"י גורן ופיניוהו, ואינו חושש שהחטים שנשארו טיטנו, כיון שלא נתכוין לכך. — ולשון הרמב"ם בפי"ד ה"י המרבץ את גרנו אינו חושש שמה יוכשרו חטיו אס טנוו בו ואע"פ שהוא שמה, וכתב הכ"מ דמזה משמע דאפי" יש משקה טופח עליהם לא הוכשרו ושכ"מ בתוספתא [הובאה בר"ש], ופי"ה הכ"מ הטעם משום דלא ניחא ל"י שישארו מים בגורן שהם מזיקים והלכך אע"פ ששמה בחטים שנתן בו לא הוכשרו, ולא נתפרש הטעם כיון דניחא ל"י בטיטנוס למה לא יוכשרו, וגם הרי ריבץ שם מים בדרגונו, וע"מ כן ריבץ שיכלעו בחטים אה"כ, ואפשר הטעם

טלה"ט, יתכן לומר דלפ"ז לענין הכשר וטומאה לא פליגי אלא בפת חמה וחצית מגופה, אבל חצית פתוחה לכו"ע מכשרת ומטמאה, ומ"מ לענין לאסור לזרים פליגי, דלענין הכשר כל תולדות המים והיין שפיר מכשיר, אבל לענין לאסור צריך שיהא עדיין באיסורו, ולענין טומאה י"ל דהחמירו טפי, א"כ שמה חצית פתוחה גריעא מזריכה ומרחץ שהם גדולים הרבה, והלכך אף בהזיע פליגי אס יש ליחס כל הזיעה ליון שבחצית.

ד) שם מ"ד המרבץ את ביתו ונתן בו חטים וטנוו כ"י, יש לעי' למש"כ תו' פסחים ל"ג דאין הכשר לפחות מכביה א"כ אין משכח"ל הכשר לחטים, ולכאורה מוכח מכאן כמ"ס תו' כריתות י"ג א' דמדריבן יש הכשר גם לפחות מכביה, ועי' בזה בתשובות אהל משה סי' מ"ט, ובמש"כ עוקצין ס"א סק"א.

שם אס מחמת המים כ"י יותן, אע"ג דגם מים תלושין מששפכן בקרקע דעת הרמב"ם בפ"ב מטו"א ה"ח דאינס מכשירין, יש לפרש דהכא כיון שהמים אינס אלא על פני החטים, הרי דינס כהעלו החטים מן המים, דשפיר הוכשרו, כדין נון שהעלתו מן המערה בפ"ד מ"ו, ואף בצננון אס כלו המים מן המערה ולא נשארו אלא על הצננון דינו כהעלתו מן המים.

שם ואס מחמת הסלע אינן כ"י יותן, יש לעי' כי"ד יודע, ולא משמע דר"ל אס אין צמים שהריבץ כדי לגרום לטיטנו וע"כ שהסלע גרם, דא"כ הול"ל אס שלא מחמת המים שזה הגורם, גם פשטא דמתני' משמע שהיתה אפשרות צריבון לגרום לטיטנו, אלא שאירע שלא גרם, ואפשר דמחמת הריבץ ממחר לטנן שהרי מים לפניו, ואס שהה הרבה ש"מ דלאו הריבץ גרם אלא הסלע, ונמשכת דהדבר תלוי בגודל הריבץ וציבשות האצק שעל פני הסלע, דזימנין שהריבץ ממחר להתיבש ואינו גורם לטיטנו, וכן אפשר לפרש גם בעריבה דבסמוך, א"כ בעריבה אפשר גם לדעת ע"י שהתחיל הטיטנו בחטים שבאמצע העריבה שאינס נוגעים בדפנות, דהני ודאי טיטנון מחמת עצמם.

שם ואס מחמת עצמן אינן כ"י יותן, במרבץ את ביתו קתני ואס מחמת הסלע ולא קתני ואס מחמת עצמן, דצבית החטים מפוזרות ואינס שוכבים הרבה זע"ז, והלכך אינס מטננין מחמת עצמם, משא"כ בעריבה שמלאה חטים הרי גם מחמת עצמם מתחממים ומוזיעים.

והרמב"ם בפי"ד ה"ח כתב ואס מחמת העריבה, נראה דהו"ק קשיא ל"י אמאי גבי מרבץ את ביתו אמרו ואס מחמת הסלע ולא אמרו ואס מחמת עצמם, ולזה פירש דהעריבה גורמת, והיינו נמי כמ"ס דמחמת הכמות שבעריבה מוזיעים לפעמים, והראב"ד שם פירש מחמת עצמם דהיינו שלא הניחם כדי שיטנוו אלא

כבר ידעין לכולהו, וע"כ צריך לפרש דלר"י אינטיקו, וקמיתא אשמועין דאע"ג שהולך עם החטים בשעת הגשם לא מהני אף ששמה בהליכתו, ולא אמרין שזה כמוליכס לגשם, וגם אשמועין דעמד מהני דחשיבא כמעשה, ומשמע נמי דעמד רגע סגי, ומהני גם לגשם שקדם ושיבא כשישוב ללכת, דלא משמע שצריך לעמוד עד שיורטצו כל הפירות בשעת עמידתו, ואפשר גם דדוקא עמד אבל האיט הילוכו לא סגי, וג"ז חידוש, [דברי ר"י שבתוספתא שהביא הר"ש פ"ו מ"א דמשמע דמהני חישב עליהם בעוד הטל הולך, גם בלא מעשה, ז"ע דהא ר"י מעשה בעין], ובזיתים נתונים בגג במ"ו אשמועין דאם פקק את האינור גם משפסק הגשם, כל זמן שהפירות רטובים סגי בזה, כיון שמעבד יציאת המים, ואף שפקיקה זו לא תועיל לזיתים העליונים, רגלי דעמי' אף על מה שכבר ירד, [דאין נראה לפרש דפקק דוקא עד שלא ירד הגשם, דא"כ כבר העלן לשם הגשם, ודוחק לומר דהיו נתונים בגג ואח"כ נמלך לחשוב על גשם ופקק, גם פשטא מתפרש דומיא דרישא דעמד באמצע הגשם, ה"נ הכא פקק], ובמ"ו בנפלו שקיהם למים אשמועין דמהני הפך גם לזד שכבר נשרה במים, לפמש"פ הר"ש והרא"ש דאיירי בנרטב רק זד אחד, ולו"ד ז"ל לשון נפלו למים הי' נראה דנפל כולו, והפך הוא לפזר המים, ואולי גם כונתם ז"ל כן, ואשמועין דאף שכבר נרטב כולו מהני הפך לעשותו לרטוב, ומשמע נמי דכל שהפך מיד הוכשרו כל הפירות, אף שיתכן שיש פירות שההיפוך עדיין לא גרם להם שום רטיבות.

ובהא דרגליו מלאות טיט וכן רגלי בהמתו, נראה לפמש"פ בא"ר דרק בבהמה טמאה לעולם טמא, [וגם פשטא דמתני' הכי משמע דבאדם היינו פלוגתתם דר"י בעי עמד והדיח כדקתני רישא היו רגליו מלאות טיט], דהטעם משום דקום העומד לרכיבה מקפידין על יופיו, [משא"כ בהמה טהורה דעיקרה לשחיטה, וגמיישז משה"ק הרא"ש, אח"כ ראייתו שכ"כ בתוי"ט בשם מהר"ם], וכשנא לעבור במים הרי נקיות רגליו קודמת במחשבתו וכאילו מתחלה חשב גם שיודחו רגליו וגם שיעבור בנהר, וכמו בשעת היחף והדיש דגם כשמורידה לשמות דעתו גם על רגליה, וקתני לה בסיפא לומר דגם ר"י מודה בזה, וכש"כ לת"ק דסתמא דינו כשמת, [וכתב בא"ר דבתוספתא איכא לאפוקי דר"י לדרשב"א ור"י הוא דקאמר בהמה טמאה וכ"ה בהגהות הגר"א בתוספתא], ולפ"ז יש כאן חידוש דבאדם לת"ק בעי שמה וכלל כמ"ד בתוספתא דאדם לעולם טמא, וכן דלר"י באדם בעי עמד והדיח, [והטעם נראה משום דסתם רגלי אדם מכוסים בשמלתו ואינו מקפיד כ"כ עליהם], וגם אשמועין דין בהמה טמאה דלעולם טמא

משום שאין דעתו על כך ולא חשיבי כחלושים לרטוב אע"פ דניחא ל"י, דלעולם החטים המעטים שיטננו בקרקע הגורן אין דעתו עליהם דזימנין טובא שגשגרים בקרקע גם כשמפנה הגורן, וגם אם נאספים הם מתעריים עם כל הגורן ואין לו שום תועלת בזה שטיננו, ואע"פ שהוא שמה ר"ל שעם הטינון הוא דבר ששמה בו, אבל בכאן אין דעתו עליו כלל, וכן פי' בא"ר ע"פ התוספתא דטעמא משום שלא נתכוין לכך, ואפשר עוד דהא המים שבקרקע דינם כמחוצרים, והא דמכשירים הוא משום דמה שטיננו על החטים דיינין להו כנחלשו וכאילו העלו מן הקרקע, ובחטים שבתחתית הגורן לא חשבינן להו כאילו המים שעליהם נחלשו מן הקרקע אלא החטים עם המים בטלים לקרקע.

שם המלקט עשבים כשהטל עליהן להטין בהן חטים אינם כבי' יותן כו', לכאורה הי' מקום לפרש דהמים שעל העשבים אין דינם כחלושים לרטוב שיכשירו גם מי שיגע בהם שלא לרטוב, אבל כשטמן בהם החטים שפיר הוכשרו בטל שעליהם, שהרי יודע שיש בהן טל והוא טומן בהם את החטים, אבל בעירובין פ"ז ב' מצואר דאף הפירות שטמנו בהם לא הוכשרו, וכן מצואר בלשון הרמב"ם פ"ד הי"א שהחטים לא הוכשרו, ובפיר"ח הנדמ"ח בעירובין שם דימה הדבר לטומן פירותיו מפני הגנבים, ונראה בגמ' שם שלא ראו שיוכשרו, דהיינו דהחירו להם, ונראה שאלו הדין דהעשבים מכשירים היו משתדלים לחלשן לכשיתייבשו, שאין להם ריוח מהטל דה"י די להם בטינון שמחמת העשבים שהוא צדין מי פירות שאינו מכשיר, והלכך כיון שאין דעתם על הטל חשיבא תלישתו כשלא לרטוב.

(ו) שם המוליך חטים לטחון וירדו עליהם גשמים אם שמה כבי' יותן רי"א א"א שלא לשמות אלא אם עמד, לכאורה אם שמה מיותר, דהא קתני המוליך חטים לטחון והיינו לומר שמוליך חטים ללוחתו, וממילא מובן דשמה על הגשמים, ואפשר דבא לומר דלא מהני כאן שלא מדעת, כדאמר ב"מ כ"ב ב' דאף רבא דס"ל יאוש שלא מדעת הוי יאוש, מ"מ גבי הכשר בעי דעת, והיינו דקאמר אם שמה כלומר שנתן לבו על ירידת הגשמים וניחא ל"י בהן, לאפוקי אם לא הי' דעתו על החטים בעוד הגשם עליהם.

ולפ"ז יתכן לפרש דהא דאר"י א"א שלא לשמות דר"ל דע"כ קרא דכי יותן דומיא דכי יתן בא לומר דלא סגי במחשבה אלא בעי מעשה, דאם איתא דסגי במחשבה הי' ראוי להיות סגי גם שלא מדעת כיון דא"א שלא לשמות, ועדיף מאבדה שאין זה סימן.

כל הני ד' פלוגתא דר"י ורבנן, לרבנן לא אינטיקו, דכל שלמדנו דשמה בעוד המים עליהם מהני,

היורדת מאליה לשמות, אבל למש"כ דהצהמה מלקחת המים שצפיה וצשפתה א"כ חשיב לרצון ממש ומהני גם צירדה מאליה, ודכוותה אם צירידתה לשמות היא גם מורידה את הגלגלים וכלי הצקר הקשורים אליה, נמי לא היו צבי יותן אם אין תועלת בהם גם לאחר עלייתם, וא"ע בזה.

שם מתני' המוריד בהמה לשמות המים העולין צפיה צבי יותן וצרגלי' אינן צבי יותן אם חשב כו', מדלא פליג הכא ר"א דפליג בפ"ד מ"ה דאם א"א לו שירד אא"כ נטפלו רגליו הר"ז צכ"י, [ונטפלו רגליו לפר"ש והרא"ש היינו שגרעצו], משמע דמורה הכא דאינן צכ"י, וגם פשטא דלישנא דמתני' משמע דאיירי בא"א אא"כ נטפלו רגליה, דהא קחני צסתמא דצברגליה אינן צכ"י, משמע דאיירי שבהכרח נרטבו רגלי', וטעמא נראה משום דהא הנעשה בהכרח אינו נחשב לרצון אלא כשנעשה מחמת שימוש במים, דהא הטומן פירותיו מפני הגנבים או שנפלו פירותיו לאמת המים, הר"ז מוסיף ואינס צכ"י, אע"ג דידי נרטבות בהכרח, ורק ברורה להדיחם כמו לטון שצמעה בזה גם מה שידיו נרטבות בהכרח חשבינן כלרצון, והלכך כשמוריד בהמתו לשמות לא חשבינן הרטבות רגלי' כתולאה משימוש במים לשחייתה, דחשבינן להו כשני עניינים, והרטבות רגלי' הוא דבר צפ"ע שלא כתולאה משימוש במים, והרי זה כעובר במים לזורך בהמתו, משא"כ באדם העוסק בכיבוס בגדיו או בהטבלת כליו ס"ל לר"א דכל כניסתו במים חשיבא זורך השימוש בזמן שא"א בעינן אחר, ורצון גם בזה פליגי וסברי שכינסת רגליו נחשבת כשלא לשימוש במים, אלא כזורך נוסף.

למ"ש הר"ש לעיל מ"ז דגם צירדה מאלי' הדין כן, יש לפרש דנקט המוריד לרבותא דאפ"ה שצרגלי' אינן צכ"י.

שם אם חשב שידוחו רגלי' אף העולים צרגלי' צכ"י, היינו גם כשאין טיט צרגלי', אלא קתם ניחא לי' בהדחתן, ואפי' אם משום כך לא הי' מורידה, מ"מ כיון דדעתו על הדחתן שפיר הוו צכ"י, דלא גרע מעודהו הטל עליהן ושמת. — ומשמע דאף ר"י מודה בזה דעדיף משמת, וא"ע בזה.

שם בשעת היחק והדיש לעולם טמא, האי לעולם היינו אפילו שלא חשב בשעה שהורידה לשמות, שידוחו רגלי', אפ"ה הוכשרו המים שצרגלי', ונראה דאפי' בעבר צנהר, נמי הוכשרו המים העולים צרגלי', דכניסת הרגלים למים בשעת היחק והדיש כשתי' דמי, ואפי' ירדה מאליה לשמות כשם שהעולים צפיה צכ"י דחתינא צתוספתא, ה"נ העולים צרגלי' בשעת היחק והדיש, ואז"ל בהורידה חש"ו לשמות בשעת היחק והדיש דגם העולים צרגלי' צכ"י,

צין לרצון וצין לר"י לפמש"פ, וזה דלא כמ"ש צפיה"מ דר"י הוא דקאמר לה, ואף צתוספתא ר"י קאמר לה היינו לרבותא דגם לדידי' דלא סגי בשמח מ"מ צבהמה טמאה לעולם טמא, וכש"כ לת"ק. — הא דקחני עמד והדיח יש לפרש דתיתי בעי דצעמד לחוד לא סגי, דהדחת רגליו עדיף בהליכה מצעמידה, ולכן אין עמידתו מוכחת על כוונתו להדחת רגליו, וצריך שידית, ואה"נ דגם צהדיח בהליכתו שפיר דמי, אלא דאין דרך להדיח אלא צעמידה, וצרש"ש כתב דא עמד או הדיח קאמר, ויותר נראה כמ"ש.

זו שם מ"ח המוריד את הגלגלים ואת כלי הצקר בשעת הקדים למים צצביל שיחוצו הר"ז צבי יותן, ק"ק מאי אחי לאשמועינן, דצשלמא צהני דעדיף לי' אם היו עולין נגוצין כמו צשוחה לשמות וכיו"ב, שפיר איצטריך לאשמועינן דרצונו צשימוש במים צמחוצבין חשיב רצון לעליית המים שבהכרח, וכמ"ש הרא"ש פ"ד מ"א דפסיק ריש' חשיב רצון, ושפיר איצטריך לאשמועינן חידוש זה בכל שימוש ושימוש, אבל צכאן לכאורה ניחא לי' שיעלו רטובין, כדי שסתאחר החיבשותם והצטמקותם, וא"כ פשיטא דהתולש מים צרצון שהם צבי יותן, ושמת בשעת מלאכה עדיף לי' שיהיו נגוצים שלא יצבץ בהם העפר, וקמ"ל דאפ"ה חשיבי צבי יותן כיון דתחלת ירידתם לרצון, א"נ צהא דלא קחני המים העולים עמהם צבי יותן, אשמועינן אמנם דהמים העולים הם כמו המים צצבלעו דצכולם ניחא לי' שיחוצו.

ולפ"ז יתכן נמי לומר דהא דתנן צתר הכי המוריד בהמה לשמות דהמים העולים צפיה צבי יותן, דהיינו נמי משום דניחא לי' צהכי, שכן דרך הצהמות דמלקקות צלשונם המים סצביצות פיהם ושותים אותן, והיו לרצונו ממש, ולא כמו שפמו דאדם דהוא שלא לרצונו אלא דחשיב כלרצונו מחמת ההכרח כמ"ש הרא"ש פ"ד.

ויתכן שיש בזה נפ"מ לדינא צבהמה שירדה מאליה לשמות דחתינא צתוספתא והוצאה צר"ש לעיל מ"ז דהמים העולים צפיה וצשפת"ה הם צבי יותן, והקשה מרן זללה"ה צבי' ב' ס"ק ט"ו דהא בעינן ידיעת צעלים כדאמר צ"מ כ"צ דלא מהני שמחו משנגצו, וחירץ ז"ל דמידע ידיע צבהמה יורדת לשמות וחשיב כמדעת, ויש מקום לומר דלא מהניא הך סברא אלא למידי דצחמת הצעלים שמתים צכך, אבל לנעשה צהכרח אלא דמכח פסיק ריש' חשיב לרצון, דזה לא אמרינן אלא צעושה מדעתו ולא צבהמה שהלכה מאליה, והלכך אם המים העולים צפי הצהמה וצשפתה לא היו לרצון אלא מכח ההכרח כמו שפמו של אדם, לא הוו צבי יותן צבהמה

מש"ב הר"ש מן המוספתא דלענין מי חטאת אין חוששין למים שבחבל, ופירש ז"ל מפני שא"א, ז"ע אחאי א"א הלא יכול למלאות בידו מן המעין בלא חבל, או ליתן תחת הצינור, ועי' מש"ב בזה פרה ס"ג ס"ק י"א וס"ד סק"א.

(ב) שם מ"ב מי שירדו עליו גשמים אפי' אז הטומאה אינו בכ"י ואם נער בכ"י כו', אם ניער הרי אלו שנתעורו ממנו בכי יותן, אבל כל עוד שהם עליו אינם בכ"י, [דאל"כ הו"ל למיתני ואם ניער בטומא טמאין כדקתני סיפא בעמד להקרי], וכדתנן פ"א מ"ה בסוטה שער וכו', והא דאינס מתטמאים ממנו בשעת פרישתו, הוא משום דאירי צניחין ככל כון כדמוקי לצרייתא כיו"צ בכריתות ט"ו ב', וכ"ה בא"ר, ודברי הרמב"ם בפ"י ה"ו יס לפרש או להגיה ולגרוס מש"כ והוא שינתק מעליו ככל כחו אבל אם היו שותפים ויורדים מתטמאים, לאחר ואם ניער הרי אלו לרצון, וזו כונת הראב"ד בהשגתו, וכ"כ מרן זללה"ה בס"א סק"ז שיש לפרש דברי הרמב"ם כמו שהשיג הראב"ד.

שם עמד תחת הצינור להקר כו', ה"ה תחת הגשם אלא דאורחא דמילתא קתני דמידי דלניעותא הוא ואינו נעשה תחת הגשמים בפרהסיא, וגם בזמן הגשם א"י להקר.

(ג) שם מ"ג הכופה קערה על הכותל כו', דוקא כופה על פיה, אבל נתנה כדרך קבלתה בשביל שלא ילקה הכותל, הוא דבין עריבה שהניחה שירד הדלף לתוכה לקמן במ"ה, דכיון שמקבל המים בכלי קיבול אף שכונתו שלא ירד הדלף בבית מ"מ הם קרובים יותר להיות תלושים כאילו רוצה לתלשם לכלי שלא יטנפו הבית, והגרע"א ז"ל בשבט י"צ א' נתקשה בזה.

שם מ"ד חצית שירד הדלף לתוכה זש"א ישבר בה"א יערה כו', חצית ריקה שירד הדלף לתוכה מודים ז"ש שיערה, דהיינו עריבה שבמ"ה דרך בנטלה לשפכה פליגי ז"ש, ודלף שירד על פירות לכו"ע אם ניער הרי המים שניער בכי יותן, ולענין הפירות אם הוכשרו היינו פלוגתא דז"ש וז"ה בפ"א מ"צ במרעיד את האילן אם גם את שבו בכי יותן, וכשהחצית מלאה פירות ס"ל לז"ש דעירו כניעור דפירות דמי וגם את שבו בכי יותן, וז"ה סברי דכעירו דחצית ריקה הוא, וגם המים שמערה אינם בכי יותן, [דבה"א יערה משמע דאינו מפסיד כלום מן העירו, דלא זו בלבד שאין הפירות מוכשרים, אלא דגם המים שמערה אינם בכ"י].

שם מ"ה עריבה שירד הדלף לתוכה הניתזין והנפין אינן בכ"י נטלה לשפכה כו', פיר"ש והרא"ש דגם שנתוכה אינן בכ"י, וכתב הרא"ש דנקט הניתזין והנפין אגב סיפא, ודוחק, ולכאורה אם דעמו

וכ"מ לשון המשנה דקתני הורידה חש"ו אע"פ שחישב שידחו רגלי' אינן בכ"י כו', והיינו בזמן דבעי חישב דאין להם מחשבה אבל בשעת היחף והדיש דלא בעי מחשבה שפיר מהני הורדתן גם למה שברגליה, דמעשה ההורדה משמש גם לשתי' וגם להדחת רגלי', ועי' לק' ס"ו סק"א.

שם הורידה חש"ו אע"פ שחישב שידחו רגלי' אינן בכ"י שיש להן מעשה ואין להם מחשבה, היינו כשהורידה לשמות, אבל אם הורידה רק כדי שידחו רגלי', לכאורה חשיב מעשה, אפי' כשלא הדיח, ועי' בפלוגתא רש"י ותו' חולין י"ג, וז"ע. — בהמת חש"ו שירדה מאליה נסתפק מרן זללה"ה בס"ב ס"ק ט"ו אי הו' בכ"י, והיינו משום דמזד הקטן אין כאן אלא מחשבה, והרי אין להם מחשבה.

סימן ד

(א) פ"ד מ"א השוחה לשחות המים העולים בפיו ובשפמו בכי יותן כו', אשמועינן מתניתין דכשמתעסק עם המים הרי כל פעולה המסתעפת חשיבא פעולה לרצון, ויעוי' ברא"ש שכתב דכל פסיק ריש' הו' כמכוי, והנה הטומא פירותיו מפני הגנבים ומוציאין הו' פ"ר ולא חשיבי כמלושין, וכן בנפלו פירותיו לאמת המים ופושט ידו ומוציאין נמי אינן בכ"י כדתנן לקמן מ"ז, אלא דוקא כשמתעסק ברצונו עם המים בזה אמרינן דגם מה שנעשה אח"כ בהכרח חשיב כלרצון, דהכופה את חבירו לשאוב מים שפיר חשיבי תלושין אף שהשאוב שאבן שלא לרצונו, דמחמת הכפיי' הרי הוא תולש מים ברצונו, וה"נ השוחה לשחות כיון שזידוע שכשיוציא ראשו יטול עמו מים בפיו ובשפמו, הרי זה כמלוש מים בפיו ובשפמו לרצונו, וכן הטובל במים הרי כל המים שעליו כמלוש לרצון חשיבי, דחפצו לשחות ולטבול כופין אותו לתלוש מקצת המים שעליו, משא"כ טומא פירותיו מפני הגנבים או שנפלו פירותיו לאמת המים, כיון שלא נתעסק כלל עם המים, הרי גם השחף חשיב עיסוקו רק עם הפירות להוציאם והמים מסרכי סרוכי, והלכך אינם בכ"י אף שהוא פ"ר, וכן בשוחה לשחות נמי לא חשיבי כמלושין לרצון אלא המים שבהכרח יתלשו ע"י שתייתו אבל שבחוטמו וראשו כיון שאין הכרח שירטבו, הרי המים שבהם כנתלשין דרך אגב שלא לרצונו, וכמו המים שנתפלגין לידיו או לפירות שנפלו לאמת המים, דאינם בכ"י.

שם בחוטמו ובראשו ובזקנו אינו בכ"י, היינו משום דגם בשוחה לשחות אין הכרח להרטיבם, ודלא כמ"ש במ"א דדיינין אילו ה' שותה בכלי, דאין לנו אלא בפעולה שעושה עכשיו.

לחוכה, אלא זכאן שהניח העריצה לקלוט הדלק והוא משמש בעריצה להעביר הדלק למקום אחר, הרי זה שימוש בחלוש לדלק, ואף שעיקר כוונתו שלא יפול הדלק במקום הזה.

שם המטביל את הכלים והמכבם את כסותו כו' בידיו זכ"י ברגליו אינן זכ"י רא"א א"א א"א לו שירד א"א"כ ניטנפו רגליו אף העולין ברגליו זכ"י, עיקר חידושא דת"ק דאינן זכ"י היינו בשא"א לו שירד א"א"כ ניטנפו רגליו זכ"י, דמ"מ אין זה שימוש במים הגורר אחריו להחשב כרצון גם העל"י מן המים, דאינו אלא הכשר, וכמו בא"א לו להוריד בהמתו לשמות א"א"כ ניטנפו רגליו זכ"י, דלכו"ע אינם זכ"י, שאין זה שימוש במים, ולעיל ס"ג סק"ו כתבנו דבזהמה י"ל דמודה ר"א דשברגלי' אינן זכ"י אפי' בא"א, ורק באדם ס"ל דהכל שימוש אחד. — מש"פ בזהגר"א שבסוף המסכת דניטנפו היינו זכ"י וזכו הדחה, ז"ע דא"כ גם באפשר שלא יטנפו, מ"מ כל שניטנפו ודעתו להדיחן ראוי שיהיו זכ"י.

(ד) שם מ"ו קופה שהיא מלאה תורמוסין ונתנוה לתוך מקוה מושיט ידו ונוטל תורמוסין מתוכה והם טהורים העלם מן המים הנוגעים בקופה טמאים ושאר כל התורמוסים טהורים, פשטא דמתניתין דאחי לאשמועינן דכשהטביל קופה מלאה תורמוסים, אם משום שרצה להטבילה מטומאתה, אם משום שחפץ להדיחה, הרי רק המים הנוגעים בקופה נחשבו כחלושים כשמוציאה, אבל שאר המים הנוגעים בתורמוסים אינם כחלושים, כיון שלא הוררכו לשום שימוש במים, ולכן לא הוכשרו אלא התורמוסים הנוגעים בקופה כשהוציאה, והוא מעין המשנה הקודמת דהעולים ברגליו אינם זכ"י, ומיתוקמא מתני' בקופה טמאה שהטבילה ע"ש התורמוסים ונטהרה, או שרק הכניסוה ולא גמרו להטבילה, או בקופה טהורה, וזין במושיט ידו טמא וזין במושיט ידו טהור, וטהורים וטמאים אפשר לפרש מוכשרים ואינם מוכשרים כדאיתא טובא במכילתין לשון טמא על מוכשר, ואפשר לפרש על טומאה ממש, ואם איירי בקופה טמאה שלא גמרו להטבילה כמ"ש הרא"ש מתפרש טמאים וטהורים ממש, וכשמושיט ידו ונוטל זין טהור זין טמא הם טהורים לפי שעדיין לא הוכשרו במים המחזירים, וגם כשהעלם לא הוכשרו שהרי לא הי' להם שום שימוש במים, וכשהעלה הקופה הרי הנוגעים בקופה מתטמאים בקופה שהוכשרו במים שנוגעים בקופה, שהרי הקופה הכניסוה לשמש במים, ושאינם נוגעים בקופה לא הוכשרו, וברא"ש כתב שאין שני עושה שלישי בחולין, וז"ע ל"ל טעם זה מפי"ל שלא הוכשרו, וגם מתני' לית לן לפרושי דאחי לאשמועינן שאין שני עושה שלישי דאינו מענין מכילתין.

לשמש עם הדלק שימוש תלוש, דד"ן הוא שיהא זכ"י, כמו עודהו הטל עליהן ושמת, דכשם שהפירות הוכשרו, כך גם המים נחשבו כחלושין, ע"י לעיל ס"א סק"א ב', ורק כשדעתו לשפוך הדלק בזה דד"ן הוא שלא יהיו זכ"י, ולפ"ז י"ל דלכך לא שנה התנא דין הדלק שבתוכה משום שהדבר תלוי בדעתו מה לעשות בו, דהא איירי בדלק שנכנס מאליו לעריצה, ועדיין לא נתן בזה"ב דעתו עליו, ולכן לא קבע התנא את דינו, משא"כ הניחזין והנפין גם בסתמא אינם זכ"י, וגם כשדעתו לשמש בדלק שימוש תלוש, דומיא דסיפא דלז"ה הניחזין והנפין אינם זכ"י, אע"ג דמה שבתוכו זכ"י כמ"ש הר"ש מגמ' דשבת י"ב א'.

שם הניחה שירד הדלק לתוכה הניחזין והנפין זכ"י זכ"י זכ"י אינן זכ"י נטלה לשפכה אלו ואלו מודים שהן זכ"י, בגמ' שבת י"ב א' מבואר דמשמעות דמתני' דדוקא הניחזין והנפין אינן זכ"י אבל מה שבתוך העריצה הוי זכ"י, דכיון דהניחה שירד הדלק לתוכה הרי זה כמתכוין לחלוש המים בקבלתן בכלי, [והיינו משום דסיפא איירי בהניחה שירד הדלק לתוכה, שלא ירד לבית, וכיון שידוע כוונתו על הדלק, וקתני דהניחזין והנפין אינן זכ"י ממילא משמע דשבתוכה זכ"י, משא"כ ברישא דלא ידעינן כונת בזה"ב על הדלק], ויש לתמוה לפ"ז מאי קאמר נטלה לשפכה אלו ואלו מודים שהן זכ"י, הרי גם עד שלא נטלה לשפכה כן, וע"כ ז"ל דמשנטלה לשפכה אף הניחזין והנפין הוו זכ"י גם לז"ה, וע"ז קאמר דאלו ואלו מודים, ופשטא דמתניתין הכי מתפרשא דעל מה שנחלקו קאמר דמודים בנטלה לשפכה, אבל הרמב"ם זפ"ז ה"ח נקט מכת זה דעד שלא נטלה הרי גם מה שבתוכה אינו זכ"י לז"ה, ואע"פ שהניחה שירד הדלק לתוכה כיון שאינו אלא שלא ירד לבית, וז"ל דמפרש מה שאמרו בשבת שם דשבתוכה זכ"י דהיינו בנטלה לשפכה, דכ"ס הוב' יש לדמות לנטלה לשפכה, וניחא דנקטוה בגמ' שם כאלו מפורש במשנה דשבתוכה הרי"ז זכ"י, וע"י בא"ר, וז"ע.

טעמא דניחזין ונפין אינן זכ"י אף בגוונא דשבתוכה זכ"י, אע"ג דהניחזין והנפין כבר היו בתוכה, יש לפרש משום דעם ירידת הדלק בידוע שמהיינה ניחזין ונפין, ואלו שעתידין לנאת מן הכלי דד"ן הוא שלא יהיו זכ"י אף בעודן בכלי, ויתכן דגם אלו שעתידין להשאר בכלי אינם זכ"י אלא בשעה שכבר צמחלט שלא ילאו מן הכלי, ויתכן דלענין זה יש ברירה ואלו שעתידין להשאר כבר הם זכ"י, וז"ע.

שם נטלה לשפכה אלו ואלו מודים שהם זכ"י, ברמב"ם שם סיים שכיון שלא שפכה במקומה הרי תלשן ברצונו, והנה טעם זה לא הועיל בעריצה שירד הדלק

כרש"י והר"ש. — לשון ר"ש שהוא לשון רש"י חולין ל"א ב' זריך יישוב וכבר נתקשנו בהם לעיל ס"א סק"ג ע"ש.

(ו) שם מ"ח קדירה שהיא מלאה מים ונתונה לתוך המקוה ופשט אז הטומאה את ידו לתוכה טמאה מגע טומאות טהורה כו', נראה דאשמועינן דאע"ג שהמים בתוך הכלי והם אינם נטמאים מחמת שמושקים למקוה, אפ"ה אינם מוזהרים בין הכלי חרם ליד הטמאה, ונטמא הכ"ח מאוירו.

והא דמגע טומאות טהורה, אשמועינן דהמים שצבלי שצמקוה אינם מתטמאים כלל, שאם היו מתטמאים אע"פ שנטהרים מיד בהשקה, היו מטמאים את הכ"ח זינחים, ונראה דאפי' אין צפי הכלי כשפופרת הנוד, אפ"ה אין המים מתטמאים, דכל שהם צמזם של השקה דינם כמחזירים, ועוד דהא גם כלי שאין צפיו כשפופרת הנוד נטהר במקוה ע"י חגיגה כ"ז א', ולפי שדאם וכלי שצמקוה מתטמאים כמ"ש הר"ש מן התוספתא, וילפינן לה מקרא כמ"ש הר"ן נדרים ע"ו א', לכך הוצרך לומר דמים אין מתטמאים. — לשון התוספתא שצ"ש הנוגע צנצלה בתוך המקוה טמאה וטהור צעלייתו, האי צעלייתו ר"ל כשפורש מן הצנצלה, ואפי' הוא בתוך המים עדיין, ועיקר דתוספתא לומר שחזור ונטהר, לכך שנה ששעולה הוא טהור, ודברי הכ"מ צפ"ו מאה"ט הט"ו כאילו נטהר רק צעלייתו תמולין, וכמו שתמה עליהם צרש"ש נדרים שם.

שם ושאר כל המשקין טמאים שאין המים מטהרים את שאר המשקין, ר"ל שאינם מטהרים אותם מדין זריעה כמו השקה למים, דגם אם היו מטהרים אותם כדרך שמתהרים כלים ג"כ היו מטמאים את הכ"ח כמ"ש לעיל, ומיהו קושטא הוא שאין מטהרים אותם כלל. — הא דנשנית משנה זו צכאן, נראה דהוא אגב דאירי בטמא שפשט ידיו.

(ז) שם מ"ט הממלא בקילון עד ג' ימים טמאין רע"א אם נגבו מיד טהורים ואם לא נגבו אפי' עד ל' יום טמאים, לפי' הר"ש והרא"ש שהגידון אם הקילון כבר נתנגב מן המים ואירי שנתנו לתוכו פירות ואין יודעים אם הי' עליהן שם משקה טופח או לא, הדבר קשה טובא מה מקום לקבוע צכאן ג' ימים, והרי הדבר תלוי בקור וחוס וקין וחורף וריצוי המים שמילאו בהם, ואלכסון שלהם, ואם הם מעץ או מחרס או מדבר אחר, וגם דברי ר"ע לא נתפרשו דאם נגבו ר"ל שראו שהוא נגוב ואם לא נגבו היינו שראו שיש עליו מים טופחין, א"כ מאי למימרא, ומה שיך להזכיר ל' יום, ואם נפרש נגבו שנגבו אותו במפה קשה דאם בלא נגבו אפי' ל' יום טמאים, א"כ איך יתכן דסתמא ג' ימים,

והרמב"ם צפ"צ הי"צ והר"ש פירשו בקופה טהורה שהניסוק להדיחה, או שהיתה טמאה ונטהרה עכשיו צנצילתה, וכשפשט אדם טמא ידו ונגע בהם וכשהם צמים לא הוכשרו, וכשהעלם מן המים הוכשרו רק הנוגעים בקופה שהמים שנוגעים בה תלושים צרזון, והשאר לא הוכשרו, ולא נטמאו, ונחזור צו הר"מ ממ"כ צפיה"מ שאין שני עושה שלישי בחולין אלא הטעם משום שלא הוכשרו, ומשה"ק הר"ש משק ז"ע דלא מאלנו במתני' שהפירות הנוגעים צמים שצסק לא הוכשרו, ואמנם גם לא מאלנו דניחא לו צמים שצסק, ואדרבה מתני' דפ"ק צדניחא ל' צמים שצפירות, וכבר נתקשה צוה בחזון נחום.

שם כנן שצמעה נדה מדיחתו והוא טהור כו', מלשון כנן שצמעה נראה לדקדק דאפי' נפל לתוכה שלא צמחיון, כל שהדיחתו צמחיון הרי העלאתו נחשבת תלישה צרזון.

שם העלתו כ"ש מן המים טמא, שהוכשר צמשהו המים שנתלשו, וצירו' חגיגה פ"ב ה"ו איתא דר"י פליג דכי היכי דס"ל דרגליו של ראשון נוגעות צמים משלימין לשיעור מקוה, ה"נ הכא הכל שהוא שמוחץ למקוה דינו עדיין כמחזיר ואינו מכשיר.

(ה) שם מ"ז פירות שנפלו לתוך אמת המים פשט מי שהיו ידיו טמאות ונטלן ידיו טהורות והפירות טהורים ואם חשז שידוחו ידיו כו', נראה לדקדק מכאן דהמדיח ידיו כמתעסק אין המים העולים צידיו מכשירין, דהא אם זכר צשעה שפשט ידיו צידיו יטהרו ע"י נראה דהפירות צכי יותן, דהא נחיון לשמש צמים, ולפרש"י והר"ש היינו דקתני אם חשז שידוחו ידיו ע"י להלן, וא"כ מה שהפירות טהורים הוא משום שלא נתן אל לבו שידיו יטהרו, וא"כ דכוותה כשהדיחם כמתעסק נמי.

הא דקתני ואם חשז שידוחו ידיו משמע צר"ש וצרש"י חולין ל"א ב' דר"ל שיטהרו ידיו, אצל צרמב"ם פ"צ ה"י משמע דר"ל שידוחו ממש, ולכאורה אפשר לפרש דה"ק דאם חשז שצ"י נטילתו הפירות ממילא גם ידוחו ידיו, ידיו טהורות והפירות צכי יותן, ואשמועינן דאף שצצביל להדיח ידיו לא הי' נותן צמים, ועיקר כוננו לנטילת הפירות, מ"מ כל שגם חשז שצ"י ממילא גם ידוחו ידיו סגי צהכי למיחשצניהו כחלושין צרזון, ויש צוה חידוש טפי מאילו חשז שידיו יטהרו, דטהרת ידים צבר חשז הוא, וצוה ניחא גם מה שחזר ושנה ידיו טהורות כיון דאירי בלא נחיון לטהרתם, אצל לפר"ש ורש"י דאירי צנחיון לטהרם, לא הו"ל למיתני אלא דהפירות צכ"י, ומיהו צתוספתא שצ"ש מצואר דיודחו ידיו הכונה שיטהרו דהא ס"ל התם דצריך כונה, ומצואר

ונראה דכל זה בכלל כונת הראשון פ"ג ה"א שכתב שאין לעשות נוחה בכל זה, גם פ"י הרמב"ם דאחר שלשה ימים נחשב המשקה כחלוש שלא ברצון, אינו מובן כמשה"ק הראשון שם, דלאחר שנחשב ברצון איך פקע ממנו שם משקה.

ואולי יתכן לומר לו"ד הראשונים ז"ל, דהקילון אין לו אלא שלש דפנות והוא פרוץ מלמעלה, וכן בסבירא דהלכות המים אין צורך לגג ולמה זה יעשה, וכיון שהוא פרוץ מלמעלה הרי הטל והגשם וזיעה שולטין בו, ויש לדון עד כמה נשאר בו הרטיבות ממה שמילאו בו בכתף, וקאמר ת"ק דלאחר ג' ימים סבירא הוא שכבר כלו המים שמילאו בו, ואם הוא עדיין לח, יש לתלות הדבר בטל וגשם וזיעה וכיו"ב, ואינו מכשיר, ור"ע מודה דסתמא ג' ימים, ובא להוסיף דאם ראו שהי' מנוגב ונתן בו חטים וטנגו טהורין, ואפי' ביום הראשון, ולא תליין במים שהיו בו, כדחיישינן במרבץ את ביתו ומכבס כסותו בעריצה לעיל פ"ג מ"ד, דכאן שאין המים משתהין אלא עוזרים במרוצה אינם נבלעים כ"כ, ולא תליין הלחות בהם, וגם הוסיף דזימנין שהמים משתהין אפי' עד ל' יום, כגון שאין הקילון מונח בשיפוע הגון, או שיש בו שקעים וכיו"ב, ולכן אם ראו אפי' ביום הראשון שאינו מתנוגב ויש בו עכבת מים, תו אפי' עד ל' יום טמאים, ולא תליין דהני אזלו או נתייבשו, וז"ע.

וכאשר נחשב המשקה כחלוש שלא ברצון, אינו מובן כמשה"ק הראשון שם, דלאחר שנחשב ברצון איך פקע ממנו שם משקה.

וכאשר נחשב המשקה כחלוש שלא ברצון, אינו מובן כמשה"ק הראשון שם, דלאחר שנחשב ברצון איך פקע ממנו שם משקה.

וכאשר נחשב המשקה כחלוש שלא ברצון, אינו מובן כמשה"ק הראשון שם, דלאחר שנחשב ברצון איך פקע ממנו שם משקה.

וכאשר נחשב המשקה כחלוש שלא ברצון, אינו מובן כמשה"ק הראשון שם, דלאחר שנחשב ברצון איך פקע ממנו שם משקה.

וכאשר נחשב המשקה כחלוש שלא ברצון, אינו מובן כמשה"ק הראשון שם, דלאחר שנחשב ברצון איך פקע ממנו שם משקה.

וכאשר נחשב המשקה כחלוש שלא ברצון, אינו מובן כמשה"ק הראשון שם, דלאחר שנחשב ברצון איך פקע ממנו שם משקה.

שם רש"א אם היו לחין והסיקן ורבו המשקין כו', בר"ש הביא תוספתא דפליגי אם מי פירות מצטלין למשקין, וז"ע בטעמא דמילתא דמה בכך דמי פירות פסולים למקוה, מ"מ למה לא יתבטלו בהם מיעוט מים, ובר"ש לעיל פ"ג מ"ג הביא תוספתא דר"מ ס"ל דמי פירות שנפל לתוכן מים כ"ש טמאין דר"מ וחיכ"א הולכין אחר הרוב, ומשמע דרוב מ"פ מצטלין את המים, ושמא נפרש דלרבנן ברוב מי פירות אין המי פירות מכשירין אבל גם אין מצטלין את המים, ובמיעוט מי פירות הרי המ"פ צטלין למים וגם הם מכשירין, וכסבירא דר"מ. — ויש לעי' לר"ש אם כבר נתבטלו המשקין בעודם בלועים, ונפ"מ כשקדמו לפלוט המשקין קודם שפלטו המ"פ.

סימן ה

(א) פ"ה מ"א מי שטבל צנהר והי' לפניו נהר אחר ועבר בו כו', אשמועינן דהטובל צנהר הרי המים העולין עמו בכ"י, דכל שנשתמש במים הרי המסתעף בהכרח חשיב לרצון, והעובר צנהר המים העולים אחריו אינן בכ"י, דהו"ל כטומן פירותיו מפני הגנבים וכיו"ב שלא נשתמש במים, והא דטערו שניים את הראשונים אע"ג דכבר למדנו דרבו מי גשמים מטהרין בפ"ג מ"ג ופ"ד מ"י, נראה דהתם מדין ציטול, אבל הכא מדין השקה, דהראשונים נטהרו ולא שנתבטלו, והיינו דאשמועינן, וק"ק דבתוספתא כייל לה בהדי ירדו עליו גשמים, ואשמועינן נמי דבאותו נהר חשיב ששימש בכל המים ואפי' הפליג מיל הרי המים העולים עליו בכ"י, וה"ה עלה מאותו נהר שטבל בו וחזר ועבר בו, נמי טערו שניים את הראשונים, אלא דאורחא דמילתא קתני, דאם נריך לעבור באותו שטבל הרי שוב אינו עולה ממנו.

שם דחייבו חזירו לשכרו כו' טערו שניים את הראשונים ואם כמשחק עמו הר"ז בכ"י, יש לעי' דחאו חזירו מדעתו לערו מהו מי אזלינן בחר הדוחף וחשיב כמשמש במים, או"ד אזלינן בחר הנופל ואיהו לא ניחא ל"י כלל

ב) שם מ"ב השט על פני המים הניתזין אינן בכ"י ואם נתכוין להחזיז על חצירו הר"י בכ"י, משמע דוקא דנתכוין להחזיז על חצירו, אבל סתם נתכוין להחזיז אינן בכ"י, וכמו בעושה אפור במים דהניתזין אינן בכ"י אף שמכוין להחזיז, ולשון הר"ש הניתזין שלא ככונה יש לפרש שלא ככונה על חצירו. — ומדאיטריך לאשמועינן דהניתזין אינן בכ"י יותן, אע"ג שהם ניתזין ממחוצר למחוצר, משמע דהשואב בכלי ממחוצר לאורך מחוצר חשיב כחולש בראון והוא בכ"י, וכמש"כ לעיל ס"ד סק"ז, ועי' להלן.

ברמב"ם פ"ג ה"ו הוסיף דהעולין עליו בכ"י, ונראה דמשמע ל"י כן ליטנא דמתני' דהניתזין אינן בכ"י הא העולים בכ"י, ובסברא ודאי לשוט במים הוא כמו להדיח ולהקיר במים דחשיב שימוש במים, ושפיר העולין עליו בכ"י.

שם העושה אפור במים הניתזין ואת שבה אינן בכ"י, בר"ש ורא"ש פירשו את שבה האצבעות עממן, ולכאורה האצבעות לעולם מחוצרין, [עי' ר"ש פ"ג דמקואות מ"ד שדן לענין לטבול בהן, ומשמע ודאי דהם מחוצרים], ומה שייך לדון עליהם, ובפיה"מ משמע שהנידון במים העולים בקנה שבו הוא עושה את האצבעות, ולכאורה לעשות אפור במים הוא שימוש במים, וראוי להיות המים העולים בכ"י, וכמו הטובל במים, ולפר"ש והרא"ש אולי י"ל דהניתזין היינו שאינם נעשים אצבעות אלא ניתזין מתחלתן, ואת שבה היינו אצבעות שמתנפלות וניתזין מהם מים, ובתוספתא שבר"ש איתא דר"י ס"ל דאת שבה בכ"י, [ולפינו איתא דגם הניתזין בכ"י], ומשמע דגם ממחוצר למחוצר אפשר שיהא בכ"י, ואפשר לר"י גם בשט במים אם נתכוין להחזיז יהא בכ"י, אף שלא נתכוין להחזיז על חצירו.

ג) שם מ"ג פירות שירד הדלף לתוכן ובללן שיגובו רש"א בכ"י וחכ"א אינן בכ"י, נראה דעריבה שירד הדלף לתוכה ונתן בה פירות לנגב דאף לרבנן הו"י בכ"י, ופירות שירד הדלף לתוכן ומנגבן במטלית מודה ר"ש דאינן בכ"י, והכא צבוללן חכמים מדמי להו למנגב במטלית, ור"ש מדמו להו לנותן פירות לנגב העריבה, ויש לעי' לחכמים אם גם יכול להציא פירות מציטו לצללן לנגב, או דדוקא הפירות שירד הדלף לתוכן, צבילתן כניגוב.

בר"ש הציא תוספתא העושה אמה בפירות אינן בכ"י, והגר"א הגיה העושה אמה במים, ונראה דאין צייניהם אלא בלשון, אבל כונתם שיה שעה אמה במים ע"י פירות או דברים תלושים אחרים, והנידון אם המים שעל גביהם חשיבי תלושים לראון, דאם חשיב שימוש במים הרי המים העולים תלושים לראון, ואם אינו שימוש

במים, ולכא' דיוקי דרישא ודסיפא סתרי אהדדי בדין זה, דמרישא משמע דדוקא לשכרו הא מדעתו הר"י בכ"י, ואילו בסיפא משמע דדוקא כשהן כמשחקין זה עם זה, דבזה גם הנדחק כנופל לראונו הוא, אבל אם דחפו לנערו אינן בכ"י.

וב"ז לפי מה דמשמע בפיה"מ וברא"ש דכמשחק עמו היינו שמשחקין זה עם זה וחשיב לראון גם מלד הנדחק, אבל בא"ר פירש דכמשחק היינו רק מלד הדוחף, והיינו שדחפו ככונה להפילו במים, וסגי בראון הדוחף להחשב המים העולים כלראון, אע"ג דהנדחק לא ניחא ל"י, ולפ"י דיוקא דרישא דוקא, דרק דחפו לשכרו שלא ככונה טהרו שניים את הראשונים, אבל ככונה היינו סיפא דהוי בכ"י, ולפי מאי דגרסינן ברמב"ם פ"ג ה"ו לשכרו, נמצא איפכא בדחפו ככונה לא חשיבי המים העולים לראון, דלא סגי בכונה הדוחף, [ואף אם הנותן מים ככונה על פירות חצירו חשיב לראון, מ"מ הכא שהוא על האדם עממו, וגם אין ראון הדוחף על המים העולים, אלא לפי שהוא בהכרח לכך חשיב כלראון, לא סגי בהכי לחשבן כנתלשים לראון], והיינו דין הרישא, ורק כמשחקין דאיכא ראון גם מלד הנדחק בזה הוי בכ"י.

ונראה דלפי' הרא"ש אית לן לפרושי דדיוקא דרישא דוקא, דלשכרו הוא דבר מחודש וע"כ דדוקא נקטו התנא, וכמשחק יש לפרש דגם כמשחקין זה עם זה לא חשיב בראון מלד הנדחק וסגי בכונה הדוחף וכמ"ש בא"ר.

מהא דלשכרו לא חשיב ראון לתלישה, אין לדקדק דשכור שהדיח נון של חצירו דלא חשיב הכשר, ד"ל דדוקא הכא שאין כאן ראון לתלישת המים אלא שנעשה בהכרח, בזה מחלקינן דשכור אין דעתו על המסתמך בהכרח, משא"כ מעשה שהשכור עושה לא גרע מחש"ו שיש להם מעשה, א"י דהוא חצירו לשכרו מתפרש שלא חשב כלל שדחפו למים, אלא עיקר כונתו לדחפו.

לפי' הרמב"ם דדחפו ככונה נמי אין המים העולים עמו תלושים לראון, ניחא דאיטריך למתני וכן לבהמתו, דה"י מקום לומר דרק באדם אמרינן דלא סגי בראון הדוחף, אלא צעין ראון הנדחק, אבל בבהמה שפיר סגי ראון הדוחף, וכמו מדיח פירותיו של חצירו במים דשפיר הוכשרו, קמ"ל דגם בבהמתו טהרו השניים את הראשונים, וטעמא משום דהא גם הדוחף לא נתכוין לתלוש המים העולים, אלא דכיון דע"כ יעלו מים בעלייתה חשיב כלראון, וזה לא אמרינן בבהמת חצירו, אבל לפי' הא"ר דאיידי שדחפו שלא ככונה, לכאורה אין חידוש בזה דוכן לבהמתו, ושםא ס"ד דבבהמתו גם לשכרו חשיב בראון להדיחה במים.

שאינו דומה לקול הנשמע בהגיעו לארץ, ואילו אם יש ניתוזין אינו יודע בצירור שהרי האבן נופל במקום שאינו רואה שם, אלא דסתמא מצוי שיש ניתוזין, ולכן מש"כ בא"ר ובזהגר"א דע"י הניתוזין הוא יודע שיש מים בצור הוא דבר שז"ע, והנה הטעם שהניתוזין אינו בכ"י הוא משום שלא נתכוין להחיות, וכמו בשט ע"פ המים לעיל מ"ב, ושם דקדקנו דגם במכוין להחיות אם אינו מכוין להחיות על חצירו אינו בכ"י, וכמו בעושה נפול שאלו הניתוזין בכ"י אף שמכוין להחיות, והוא משום שאינו מחיות כדי לנתק את המים מן הצור, אלא סתם כמשחק.

ולענין את שצאבן, והיינו כשהוציא את האבן, אם המים העולים עמו בכ"י, נראה דאף אם נחזיק את הצירור אם יש מים בצור, כשימוש במים וכמו שז"ה או טובל, מ"מ אין המים העולים על האבן בכ"י, דלא אמרו שהמים העולים בשפמו, כששז"ה או העולה על גופו כשטובל, שהם בכ"י, אלא משום דכניסתו למים בידוע שיעלה מים ביציאתו, וחשיב כעושה כן לרצון וכמ"ש הרא"ש רפ"ד, אבל זורק אבן לצור כסתמא אין דעתו להעלותו, ולכן גם אם נמלך והעלהו, הר"י כמובא אבן מן הצור, שאין המים שעליו בכ"י, דלא עדיף ממוציא פירות שנפלו לאמת המים שאין המים העולים עמהם בכ"י, שאין רצונו בתלישת המים, [ומטעם זה נראה דהמים העולים בספינה במ"י אינם בכ"י, אע"ג דהספינה כמשמשת במים, וכמו שט במים דהעולים עמו בכ"י, אלא משום דהספינה אינה עומדת לעלות], ומה"ט נראה דמש"כ הרמב"ם בפיה"מ והרא"ש דגם אם מקצת אבן מחוץ למים נמי אין המים שעל מקצת זה בכ"י, דהיינו נמי מהאי טעמא, דדין האבן כאבן שצקרקע עולם והמים שעליו כמים שצקרקע עולם, דאין לפרש כונתם משום גוד חסיק דלא הזכירו שיש טופח להטפית עד המים שצבור, וגם לא הזכירו הא דר"י דרגליו של ראשון נוגעות במים, וגם לית לן לאוקמי מתני' כיחידא, אלא כונתם דהאבן בטל לקרקע הצור, [וע"י] בספר מרן זללה"ה ס"ה סק"ה, דן בזה מדין מי גבאים ול"ע בזה כעת].

וזו נראה גם כונת הרמב"ם בפיה"מ מטו"א ה"ט שכתב שהמים הניתוזין אינם לרצון, ושהמים שעל האבן אינם כחלופים, וכונתו כשמקצתו חוץ למים כמ"ש בפיה"מ, והיינו משום שהאבן כקרקע עולם והמים שעליו כמים שצקרקע, ומה"ט פלגיניהו התנא בתרתי דהניתוזין אינם בכ"י ושצאבן טהורים, לרמוז שיש כאן שני טעמים.

(ו) שם מ"ו החובט על השלח חוץ למים בכ"י לתוך המים אינו בכ"י רי"א אף לתוך המים בכ"י כו', ע"כ איירי שהשלח נמאץ במים שצקרקע, דאם נמאץ במים תלושים כבר הכל מוכשר, ולפ"ו יש לפרש

במים אלא כעובר בזהר וכטומן פירותיו מפני הגנבים, שאין לפירות ענין עם המים אלא למנוע המים, וכגודר בפני המים, הרי אינם תלושים לרצון, והיינו דקתני דאינם בכ"י.

(ד) שם מ"ד המודד את הצור בין לעמקו בין לרחבו הר"י בכ"י דר"ט כו', נראה דר"ט הוא ס"ל דמדדית המים כמה יש בצור, חשיב שימוש במים לענין דכל מים הנחלשים עי"ז חשופים תלושים ברצון, וכמו דהשז"ה חשיב המים העולים בשפמו תלושים לרצון, וכן הטובל, והלכך אף שאין לו ענין לתלשן עם מימיה, מ"מ חשיב תלישה לרצון, ולפי טעם זה אין לחלק בין לעומקן לבין לרחבן, ור"ע בתוספתא אהדר ל"י דמדדית כמות המים לא חשיב שימוש במים, ורק במודד לעמקן דלר"ך הרושם לדעת את כמות המים בזה חשיב תלישה לרצון, והלכך בלרחבן אינו בכ"י, ויתכן שהיתה משנה קדומה דמודד את המים שצבור הוא בכ"י, ופירשה ר"ט בין במודד לרחבו ובין במודד לעמקו, עד שצא ר"ע ולימד דרק במודד לעומקה הוא בכ"י.

ולבאורה לר"ע המודד במקל רטוב שלא יוכר בו רושם, ומדידתו היא ע"י שנותן ידו על המקל שמודד בו מחוץ למים בהגיעו לעומק הצור, ועי"ז יודע עומק המים, לפ"ו לא יהא המים שבמקל בכ"י, דהא לא שימש בו כלל, וז"ע לפ"ו במ"ה בפשט ידו או רגלו לידע כמה מים יש בו דהוי בכ"י, ואמאי הרי יודע עד כמה נשקעה ידו או רגלו ואין לו צורך ברושם, וז"ל דמ"מ ניחא ל"י ברושם שאינו צריך לשים לב עד כמה נשקעה ידו או רגלו.

(ה) שם מ"ה פשט ידו או רגלו או קנה לצור לידע אם יש בו מים אינו בכ"י, הטעם לפי שאין כאן שימוש במים, ולא רצון לתלישת המים, דבהגיעו למים כבר יודע שיש שם מים, ונקט קנה לרבותא אע"ג דלפעמים יותר נוח לו לקבוע שיש שם מים ע"י שיראה שהקנה נרטב, מאשר להרגיש שהקנה נפגש במים, אפ"ה סתמא אינו בכ"י, משא"כ בחבל שלא יוכל לדעת אם יש מים בצור אלא ע"י שיראה שנרטב החבל, שפיר הוי בכ"י, שהרי חפץ לתלוש מים כדי לראות, וכמ"ש הר"ש מן התוספתא.

שם לידע כמה מים יש בו הר"י בכ"י, אע"ג דכבר תנן דמודד את הצור לעמקו הר"י בכ"י, מ"מ אינטריין הכא לאשמועינן דגם במודד בידו או ברגלו ניחא ל"י ברושם, אע"ג דמרגיש עד איזה מקום נרטבו, וכמ"ש לעיל סק"ד.

שם זרק אבן לצור לידע אם יש בו מים הניתוזין אינו בכ"י ואת שצאבן טהורים, בפשוטו הצירור אם יש מים בצור, הוא ע"י הקול הנשמע בהגיע האבן למים

פירות שנפלו, דמים שצידו אינם בכ"י כדתן לעיל פ"ד מ"ו, וכן במ"ד שם, וה"נ הני שימושם לטול הדגים שבמים, וכן הני שבחוספתא שמשלשן להעלות בהם דלי או קיתון או תרנגולת נמי אינן בכ"י, ומיהו אם ניער בכ"י, דלא גריעי ממי שירדו עליו גשמים בפ"ד מ"ב.

שם המוליך את הספינה לים הגדול לנרפה, לעיל פירשנו ג' טעמים למה המים העולים בספינה אינם בכ"י, א, משום שמא דין הספינה כעובר בנהר ולא כשט בנהר, וכשמנרפה בים הרי הוא משתמש במים כמו מדיח כנון וטובל במים או שותה, ב, משום שהספינה אינה עומדת לנחת מן המים, וגם טעם זה ליכא כאן דמשמע דלאחר הצירוף נטלה מן הים ומוליכה למקום אחר, ג, משום שאף שהספינה שוקעת ועולה מ"מ סופה שוב לשקוע, ועיקר שימושה במים, ולכן מה שעולה קצת לא מחשיב את המים כתלושים, וכ"ז בים שהספינה נשארת שם, משא"כ בים שרק לנרפה הציאה שם.

שם המוציא מסמר לגשמים לנרפו המניח את האוד בגשמים לכבותו ה"ז בכ"י, בחוספתא שבר"ש מבואר דרך בנתכין לעשותו פחמין, וכן במסמר רק בנתכין לנרפו אבל סתם לכבותו אינן בכ"י, וצריך טעם הרי מ"מ חפץ בגשמים לצורך תלוש, וז"ל דסגי לי בגשמים רק על האש, והמוציא קערה של שמן דולק בגשמים לכבותו י"ל דלא חשיב שחפץ בגשמים לצורך תלוש, שאינו חפץ בו אלא לכיבוי האש, וה"נ במסמר ואוד לכבותם, וצ"ע.

שוב נראה דאוד לכבותו ר"ל שלא ידליק את הבית, אבל אין הנידון להציל את האוד שימש כאוד, דהנידון על החלק שכבר נשרף, דלעשות פחם ע"כ הוא החלק הנשרף, דכל שעדיין לא נשרף לא יעשה פחם ע"י הכיבוי, וכן מתפרש מסמר לכבותו דהיינו שלא ידליק את הבית, ולא להצלת המסמר, דהמסמר גם אם לא יכבותו ישאר מסמר, ואין הכיבוי אלא למנוע דליקה וכיו"ב, ולפ"ז כיבוי אוד שלא נשרף ודאי הוא בכי יותן, שהרי רוצה שהמים ינוחו על האוד והרי רוצה בתלישתו, וכאן הנידון רק כשרוצה לכבותו שלא ידליק אחרים, והוא כבר נשרף, וצוה אין הכיבוי לצורך תלוש.

שם מ"ח קסיא של שולחנות והשיפא של לבנים אינם בכ"י, צ"ע מאי קמ"ל הא כבר תנן לעיל פ"ד מ"ג דבשביל שלא ילקה הכותל אינו בכ"י, ושמא י"ל דהני סתמא ניחא לי בהדחתו, וקמ"ל דאפ"ה אינם בכ"י דעיקרם שלא ילקה השולחן והלבנים.

ח) שם מ"ט כל הנזק טהור חוץ מדבש הזיפין והנפחת כו', נראה דאע"ג דמיציעא

לן נזיר נ' ב' אם יש ניזוק לאוכליו, מ"מ דבש הזיפין עד שלא ריסקו, אע"ג דתורת אוכל עליו כדתן שלהי

דהנידון במים הניתזין, דאם החבטה היא להוציא המים הרי הניתזין בכ"י ואם החבטה לעיבוד העור אין הניתזין בכ"י, אבל המים המחוברים לעולם לא יכשירו, א"נ לפעמים טיפת מים על העור מחוץ למים, וברא"ש כתב אפי' הגביהו מן המים, ומשמע דאפי' הגביהו כולו אין המים בכ"י כיון שמחזירו למים המחוברים, ומסתברא דמודים חכמים לר"י שהוא מתכוין שיצאו עם הצואה, דלא מסתבר למשוי פלוגתא במידי דמציאות, (וגם ר"י שלחא הוי כדאמר שבת מ"ט ב'), אלא דס"ל דכיון דהכל בתוך המים שבמחזור, אין כאן רצון לתלישה, ור"י סבר כיון דהוי עדיף ל' אם באמת היו יוצאים מחוץ למים, שפיר יש כאן כונת תלישה, אף דהשתא הוא בתוך המים, ולכן הניתזין בכ"י, (מ"ש בא"ר דהלכה כר"י וטעמו, הוא קבלה מהגאונים וכמש"כ הרמב"ן שבת מ"ט ב').

ז) שם מ"ז המים העולים בספינה ובעקל ובמשוטות אינן בכ"י, המים העולים בספינה נראה דמתפרש בין כשהעלה הספינה ליבשה, ובין כשנתמעט משאה ועלתה קצת למעלה והנידון במים שעל החלק שעלתה, ויתכן דספינה לא חשיבא כמשתמשת במים אלא כאדם העובר במים, דאין מים שעליו בכ"י כדתן בריש פירקין, וכתנן בשבולת הנהר פ"א מ"ו, ויתכן דספינה דינה כשט במים דהמים העולים עליו בכ"י כמ"ש הרמב"ם פ"ג ה"ז, [עי' לעיל סק"ב טעמא דמילתא ומקורו], וטעמא דאינה בכ"י הוא משום שלא ניתנה על דעת להעלותה, דהא לעולם גם השותה וגם הטובל הוי ניחא להו שלא יעלו מים, אלא דכל שהוא בהכרח חשיב כנתכוין כמ"ש הרא"ש רפ"ד, וזה זומן שצידוע שיעלה מים, אבל בספינה שאינה עומדת לעלות אין כאן רצון לתלישה בעלייתה, וכמש"כ לעיל סק"ה, ולפי ב' הטעמים ניחא מוליך לנרפה דהוי בכ"י, דהתם נתכוין להשתמש במים, וגם נתכוין להעלותה אחר הצירוף, דסתם לנרפה הכי מתפרש, ומיהו לפמש"פ דהמים העולים בספינה כולל גם מה שהיא עולה בפירוק משאה, לכאורה הוא דבר שצידוע שעמיד להיות, וראוי לחשוב כנתכוין לפמש"כ הרא"ש דפ"ר כנתכוין חשיב, וע"כ דספינה לא חשיב כשימוש במים, והכי מסתברא, ויתכן דכיון דעיקר שימוש הספינה והעקל והמשוטות במים וגם כשמוציאן עמיד להחזירן ומימיהן עליהן אם לא יתיבשו בינתיים, הלכך אין עקירתן תלישה למימיהן. — עקל לפי הרא"ש אין לו כלל שימוש במים, ואינו אלא כעובר בנהר, ואינו צדין שהמים שעליו יחשבו כתלושין, גם לפי הרמב"ם הרי המים משתמשין בו להחזיקם, והוא אין לו שימוש במים, ומשוטות נמי יש לחשבם כרגלי הספינה, וכעוברים בנהר.

שם במזודות וברשתות ובמכמרות אינן בכ"י, הני אין להם שימוש במים, והרי הן כמכנים ידיו לטול

הוא יהי' סמיך דומיא דדבש הזיפין, ולא פליגי אצ"ש
אלא משום דמקפה של גריסין ושל פול לא סמיך כ"כ,
וה"ע בתו' ותו' הרא"ש שם שלא פירשו כן.

לכאורה טעמא דסולדת לאחריה, הוא דמשום כך
חששו לטרה הניזוק, דיימנין שכבר נטמא
הניזוק שכבר הי' בכלי הטמא ואח"כ יחזור ויסלוד
לאחריו ויטהרוהו, ומשום כך גזרו לטמא ניזוק במידי
דסמיכי בכל גווני, דפשטא דמתני' דדבש הזיפין ניזוק
חיבור ואפי' ידעינן שלא סלד לאחריו כלום, ולפ"ו אינו
אלא מדרבנן, אבל אי טעמא משום רירי, י"ל דהוא חשיב
כגוש אחד מחמת הרירי ומתטמא מדאוריתא.

הפמ"ג בפתיחה בהנהגת או"ה סדר שני אות ל"ו
והוצא בפ"ת יו"ד סי' ז"ב סק"ו כתב
דברמב"ם פ"ו מטו"א ה"ד מבואר דהא דזיעת קדירה
חמה אוסרת היינו דוקא ממשקין, אבל זיעת אוכלין כגון
חלב מהותך אין זיעתו כמותו, והדבר תימא דלא נזכר
ברמב"ם כלל מדין זיעה, ודברי הרמב"ם הם העתק
סוגית הגמ' נויר נ' ז' דאין ניזוק לאוכלין, ומבואר בגמ'
שם דחלב מהותך ג"כ דדין הזה, והיינו לענין שיהא ניזוק
חיבור לטומאה דומיא דדבש הזיפין, ולא איירי כלל בחם
ולא בזיעה, ומה שסיים הרמב"ם שם וכן שאר כל
המשקין אין הניזוק שלהם חיבור אלא"כ עירה מזונו לחם
כמו שביארנו, היינו מתני' פ"ה מ"י, ואין חילוק בין אם
מערה למשקין חמין או לחלב מהותך חם, דלעולם הזיעה
כמשקין, ולפי שהקדים שיש משקין כמו דבש הזיפין
שהניזוק שלהם חיבור לכך סיים דבאוכלין ושאר כל
המשקין אין הניזוק חיבור, אלא דמערה לחם, ולכן נראה
דאין לעשות שום סניף מדברי הפמ"ג הללו, ועי' ביו"ד
סי' ז"ב ס"ח וסי' ק"ח ס"א בהגה"ה ובזהגר"א שם
סק"ק י"ח, ובתו"ם כלל ל"ו ובאו"ח סי' תנ"א במ"א
סק"ל ובפמ"ג שם.

(ט) שם מ"י המערה מחם לחם כו' טהור מזונו לחם
טמא כו', נראה דאם החזיק פרי או
מאכל כנגד אדי החם דלא נטמא אלא"כ הזיעה, וכמו בידים
במ"א, ובעירוי של דבר לח דלא ניתן לדעת אם הזיעה,
החמירו חכמים לאסור מיד, והיינו דינא דמתני' דמערה
מזונו לחם טמא, וכן בכל לח ולח שמתחברים ע"י אדים
החמירו לחשכם כמחזירים, כדחזינן במ"א דאם ידיה
טמאות נטמאה הקדרה ע"י חזור האדים בין זיעה
שבידיה לקדרה, ויש כאן חידוש נוסף, דדבר גוש הממלא
כל הקדרה עד פיה, אם הניח הקדרה על גדה כנגד
האדים, יתכן שלא זיעה האוכל לעולם, שהרי כנגד האדים
נמצא דופן הקדרה ואינה מתטמאה מבחוץ בכלי חרס,
ובפי הקדרה ששם האוכל, הרי האדים עוזרים מן הצד,
ואפשר דמן הצד אינם גורמים להזעה, ומ"מ דמערה

עוקצין דרק משירסק מטמא משום משקה, ותניא ב"ב
פ' ז' דדבש כזורתו מטמא טומאת אוכלין שלא
במחשבה, מ"מ יש לו ניזוק, דבין אי טעמא משום רירי
ובין אי טעמא משום סמיכי, הרי אית זי', ובזה ניחא
דאף בטמא בחולין איכא נפקותא בהאי חיבור דניזוק,
אע"ג דמשקה מטמא משקה להיות תחלה לעולם, ואף
אי ניזוק אינו חיבור יטמא הכל להיות תחלה דכל טיפה
וטיפה נוגעת בחזירתה, וכמ"ש בא"ר סופ"ח דטהרות,
[ובני י"א נ"י העיר דהראב"ד והוצא ג"כ במאירי ע"ו
ע"ז הק' כן על הא דחנן דמשקה טופח אינו חיבור,
דמ"מ תטמא כל טיפה את חזירתה, ולא הק' כן על
ניזוק וקטפרס, ושמא גם הגר"א לא אמרו אלא על
משקה טופח, והשומע העתיקו על קטפרס, אבל מ"מ
בסברה גם בנזוק וקטפרס יש לזה מקום, והדבר נריך
הכרע], ופירש דנפ"מ רק לענין טבוי", והק' מן
וללה"ה בס"ה סק"ט דהא דבש דזורים לא משכח"ל זי'
תרומה ואינו נפסל בטבוי", ולמש"כ ניחא דנפ"מ בטמא
ובחולין ועד שלא נעשה משקה, דמדין ניזוק חיבור נטמא
הכל אף שהוא אוכל, ועוד י"ל דנפ"מ כשמקצת הדבש
נפסל מאכילה דלדעת הרמב"ם פ"ז מטו"א ה"ד והכ"א
אינו מתטמא, ומ"מ י"ל דאם ניזוק חיבור חשיב הכל
גוש אחד ולא גרע מידות ונטמא הכל, אבל אם ניזוק
אינו חיבור אינו מתטמא, ואם אין משקה מטמא משקה
אלא ברביעית ניחא בפשוטו כשאין רביעית בדבש, אלא
דל"מ כן, עי' תו' פסחים י"ד א' ע"ו ל"א ז' ובש"ד,
גם י"ל דנפ"מ אי טומאת משקין דאוריתא, דאי ניזוק
חיבור נטמא כולו מדאוריתא, אבל אם ניזוק אינו חיבור
לא נטמא אלא מדרבנן, דהא דכל הפוסל את התרומה
מטמא משקין להיות תחלה אינו אלא מדרבנן, אלא"כ
נימא דהא דניזוק דדבש הזיפין חיבור ג"כ אינו אלא
מדרבנן ועי' להלן. — דברי הר"ש בפ"ז דטבוי" מ"ו
שכתב דהא דחנן החם דיעלה בק"א היינו רק בטבוי",
אבל בטמא מטמא הכל, כונתו בכלי שיוצק לתוכה כמ"כ
שמטמא כל מה שצבלי, וה"ע בתו"ט שנתקשה בדבריו
דהא נזוק אינו חיבור, ומיהו למש"כ הא"ר הרי גם
הנזוק יתטמא, ועי' רש"ש בטבוי" שם.

עי' בסוגיא נויר נ' ז', ולכאורה נראה לפרש, וכ"מ
ברמב"ם פ"ו מטו"א ה"ד, דדבש הזיפין והנפחת
אית להו רירי, ושאר מיני אוכלין לית להו רירי, ומיבעיא
ל' אם טעמא דרבנן דפליגי אצ"ש הוא משום דלית להו
טעמא דסולדת לאחריה, והוא טעמא דסמיכי, ורק משום
רירי הוא דס"ל דניזוק דדבש הזיפין חיבור, והוא משום
דירירי יש בהם כדי לעשות הכל גוש אחד, ולפ"ו אין
ניזוק לאוכלין, וכדפליגי נמי אצ"ש דמקפה של גריסין
ושל פול, או דגם לרבנן טעמא משום דסולדת לאחריה,
ולפ"ו שפיר משכח"ל גם באוכלין שיהא ניזוק חיבור אם

שם השוקל ענבים צפק מאזניים היין שצבק טהור עד שיערה לתוך הכלי הר"ז דומה לסלי זיתים וענבים כשהן מנטפין, נראה דהיין שצבק ר"ל גם לאחר שכבר הוציא הענבים מן הכף ונשאר היין לצדו צבק, דכל זמן שהיין מעורב עם הענבים אינו צדקין יין כדתנן ע"ז נ"ה א', והיינו דמסיים הר"ז דומה לסלי זיתים וענבים כשהן מנטפין, דהתם הטעם משום שמנטפין שלא לרצון כמבואר בשלהי מכללתו, וה"ל מה"ט היין שצבק טהור משום שנטף שלא לרצון.

שם בר"ש השוקל ענבים צפק מאזניים אע"פ שהיין ק"פ ע"ג ידיו ואע"פ שחישב עליו טהור כו' הדורך ענבים בחצית אע"פ שהיין ע"ג ידיו טהור כו', ברמב"ם פ"י מטו"א הט"ז כתב הדורס ענבים של תרומה בחצית אע"פ שהיין ק"פ ע"ג ידיו הרי הכל טהור, ובכ"מ לא הראה מקורו, ונראה דמקורו צחק תוספתא ומפרש אע"פ שהיין ע"ג ידיו, אפ"ה לא נטמאו מחמת ידיו, וזוהי מוכח דבתרומה איירי, ידיים אין פוסלין לחולין, ואע"ג דברי שא נמי קתני אע"פ שהיין ק"פ ע"ג ידיו, התם לא איירי בדורך, ומתפרש אע"פ שנטף הרבה יין עד שהוא ק"פ ע"ג ידיו, ולא איירי בתרומה, אבל בדורך אין צורך להזכיר שיש הרבה יין עד שהוא ק"פ ע"ג ידיו, דפשיטא דכשדורך הרי היין ע"ג ידיו, וע"כ משום טומאת ידיים נקטי' ומבואר דאיירי בענבים של תרומה. — בהגהות הגר"א הגיה הנותן ענבים בחצית, אבל בהגהותיו לתוספתא שלהי טהרות גרס הדורס וכלשון הרמב"ם.

סימן ו

א) פ"ו מ"א המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה וירד עליהם טל אינם בכ"י אם נתכוין לכך הר"ז בכ"י, נראה דכיון דאם נתכוין לאחר שהעלן מפני הכנימה, שירד עליהן הטל, דהוי בכ"י, ואף שצשעה שירד עליהם לא חשב עליהם, דכיון דהי' דעתו על הטל אין כאן משום יאוש שלא מדעת, וממילא סגי בשמח גם לאחר שנגזו, הלכך ראוי לפרש כן באם נתכוין לכך דמתני', דר"ל שלאחר שהעלהו מפני הכנימה, נתכוין שגם ירד עליהם טל, דראוי לחנא להשמיענו את היותר מחודש.

ולפ"ז סיפא דקתני העלן חש"ו אע"פ שחשב שירד עליהן הטל אינן בכ"י, נמי מתפרש שהעלן מפני הכנימה ואח"כ חשב שירד עליהן הטל, וכמו שהוא בתוספתא שבר"ש, וכן מתני' דקופ"ג נמי נראה דהכי מתפרש שזהוידה לשמות ואח"כ חשב גם שידחו רגליה, דגם מה שברגליה בכ"י, דהא דינא ודאי הכי דלא גרע מעודהו הטל עליהן ושמח, וראוי לפרש כן בחידושא

שה' על תמונה זו הרי העליון טמא, ואפשר דהמשהו הראשון היוצא מן העליון עדיין אינו צדק ניטוק כלפי הנמצא בקדרה כל זמן שלא ירד מכנגד פי הקדרה, ונמצא שצגוש כיו"צ אלו צריכים לדון בזמן שהגוש יוצא מדופני הקדרה והאדים מתחתיו, וזוהי ודאי יזיע, וז"ע.

שם רש"א אף המערה מחם לחם וכחו של תחתון יפה משל עליון טמא, יש לעי' רבנן דפליגי עלי' דר"ש, אם פליגי גם במחזיק גוש אוכל חם כנגד האדים של התחתון שכוה יפה, דלכאורה עלול הגוש להזיע מחום האדים של התחתון, דהאדים של עצמו לא ימנעו מהאדים של התחתון להזיע, ובניטוק י"ל דכיון דאין האדים של התחתון כנגד פי הקדרה לכך אין לאסור מה שבתוך הקדרה, והנזק עצמו לעולם אינו במצב שיכול להזיע מחמת התחתון שהרי נופל מיד, וחומרא הוא שהחמירו חכמים לאסור, ולא החמירו אלא צוין לתוך חם, ולא צחם לתוך חם, אבל בגוש יש לטמאות, ולכאורה באיסורין המחזיק בשר חם כנגד אדים מבשר אסור וכחו של תחתון יפה יש לאסור, עי' יו"ד ס"ז ס"ח, וסי' ק"ח ס"א בהגה"ה א"כ הו"ע וצבהגר"א שם, ובפמ"ג סי' ק"ה סק"ו במשניות.

י) שם מי"א האשה שהיו ידיה טהורות ומגיסה בקדרה טמאה אם הזיעו ידי' טמאות, זה כדן מרחץ טמאה שזיעתה טמאה, ולעיל ס"ז סק"ז כתבנו דאין טומאה זו אלא מדרבנן, בדומן שהמים נהפכו לאדים הם נטהרו לאדם לאו מים נינהו, אלא דכשחזרו ונתאספו ונהפכו למים, חזרו לטומאתם, וכשהזיעו ידיה הרי חזרו להיות מים וחזרו לטומאתם.

שם היו ידיה טמאות ומגיסה בקדרה טהורה אם הזיעו ידיה הקדרה טמאה כו', הטעם דהחמירו חכמים דצין מים חשיב חיבור אדים כחיבור, והיינו נמי טעמא דמערה צוין לחם טמא במשנה דלעיל, וזו כונת הר"ש שכתב כאילו הן חיבור כמו מצוין לחם, [ולא נתפרש מאי קשיא לי' להתו"ט, אח"כ ראינו שכבר כ"כ בהגהות מהרי"ח], וכ"ה ברא"ש, ואע"ג דהנוגע באדים שצין הקדרה לידיה טהור, היינו משום דאין האדים חיבור לדבר גוש, אבל צין לח לחם חשיב חיבור, ור' יוסי אמנם פליג וזוהי וס"ל דלח חשיב חיבור, ולכאורה משמע דמתני' דלעיל דמערה מצוין לחם טמא לא פליג ר"י, אע"ג דהתם נמי החיבור רק ע"י האדים, דהא הניטוק אינו חיבור, וז"ל דניטוק צהדי אדים חמיר טפי. — הר"ש כתב דר"י לא חשיב זיעה משקה א"כ נטפו, ובפשוטו קשה דהא מודה ברישא דאם ידיה טהורות נטמאו כשהזיעו, וע"כ ז"ל דכונתו דר"י לא חשיב הזיעה כמחזור למשקה ע"י האדים, ואינו מטמא א"כ נטפו, אבל הזיעה על הידים כמשקה וכמו נטפו.

מפני הטל הו' צ"י דקתני בחוספתא, ודכוותה הס' שפיר מתפרש שמעלה לעכו"ם, וכנראה דדבריו ז"ל שם הס' ע"פ דברי הס' בחולין, ואף דהכא החוספתא לפניו, וז"ע.

מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דמבואר בסוגיא בחולין שם דהיינו דדבר דאיכא לספוקי בכוונתו, כמו עולה בצפון דאיכא למימר דמקום הוא דנודמן לו רק בצפון, אין הענין משום נאמנות, דודאי הקטן נאמן לומר דכוונתו לשם צפון, דאין שום סבה שלא להאמינו, אלא דלא סגי בכונת הקטן במחשבה לחוד וצריך גם מעשה, וכמו דאשכחן לר"י בפ"ג מ"ה ו' ז' דלא סגי ל"י בשמח אלא צריך מעשה, ה"נ לכו"ע בחש"ו, וכשהמעשה יכול להחפרש על שני ענינים אין כאן רצון במעשה, והלכך כשמעלה לגג מפני הטל, כיון דאפשר שמעלה מפני הכנימה אין כאן רצון במעשה, ורק מדרבנן מהני כדמסקינן בחולין שם דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אינו אלא מדרבנן. — [קטן שנתן מים על פירותיו נראה דחשיב מעשה והוכשרו מדאורייתא].

ויש להסתפק חש"ו שהעלו פירותיהם לגג מפני הטל והכנימה מהו, מי חשבינן ל"י כהעלה מפני הטל וה"ל מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, או לא, והיכא שמפני הטל לחוד לא ה"י מעלה, אף כשגם מחמת הכנימה לחוד לא ה"י מעלה, י"ל דדינו כמפני הכנימה דאין מחשבת הטל ניכרת מתוך מעשיו כיון שצביל הטל לא ה"י מעלה, ולא אמרו חכמים לחוש למחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, אלא בזמן שצאמת יש כאן מעשה על רצונו, אלא שאין המעשה מוכיח עליו, אלא בזמן שאין מעשה על רצונו, הרי אין כאן אלא מחשבה, ומ"מ אינו מוכרע ד"ל דחזינן לטל כאילו הוא צתרא והוא הגורם את ההעלאה, והיכא דה"י מעלה מפני הטל לחוד ומפני הכנימה לחוד, מסתברא דהוא בכלל מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו וז"ע, ועי' לעיל ס"ג סק"ז כחצו דבשעת היחף והדי"ש אם הורידה חש"ו לשמות גם שצרגליה צ"י, דחשיב כאילו הורידה גם לשמות וגם שידחו רגליה, ולפ"ז משמע דחשיבא מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו על שניהם, ואף דמשמע דלשתיי לחוד גם ה"י מורידה, ומיהו הס' עדיף דגם בלא חישב אמרינן שנתכוין גם שידחו רגלי, וז"ע.

דברי ר"י שצתוספתא שצ"ש לא נתפרשו, דהא גם לת"ק לא מהני שמח אלא בעוד הטל עליהם דתניא ב"מ כ"ב, ולר"י בפ"ג מ"ה ו' ז' לא מהני שמח בעוד המים עליהם, וכבר כתב מרן זללה"ה דע"כ יש כאן ט"ס, עי"ש בס"ו סק"ו.

(ב) שם מ"ב המעלה את האגודות ואת הקציעות ואת השום לגג בצביל שימחינו אינן צ"י,

דמתני', ודכוותה סיפא דהתם דהורידה חש"ו חש"פ שחישב שידחו רגלי אינן צ"י, היינו נמי שהורידה לשמות ואח"כ חישב שידחו רגליה.

ואם העלן לגג ללוחתן בטל אף בחש"ו הו' צ"י יומן דתניא בחוספתא שצ"ש, וז"ע בתו' חולין י"ב צ' דנקטו דרך במעלן בשעת הטל וכשהטל פוסק מורידן הו' צ"י, ושמא ס"ל דהך חוספתא לא מיתניא צ"י ר"ח ור"א, מדלגא מיייתין לה בסוגיא בחולין שם לל"ק למיפשט דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מהניא, וגם מדקאמר ר"י שם ל"ש אלא שלא היפך בהן אצל היפך בהן הר"ז צ"י, ולא קאמר רבותא טפי דהעלן שירד עליהן הטל סגי, ומיהו ע"כ לא נודמנה חוספתא זו לפנייהם, דלא היו נמנעים מלהזכירה, ועוד דכתבו בפשיטות דאע"פ שנתכוין [כ"ה הגירסא בחולין שם ולפינו שחישב] מתפרש קודם שהעלו, ובחוספתא מפורש דקאי לאחר שהעלו, דהא קתני דקודם שהעלו אם נתכוונו הו' צ"י, ולפ"ז נראה דיש לן לקיים החוספתא לדינא, והרי גם הר"ש העתיקה ולא העיר כלום, והא דאר"י אצל היפך בהן כו', הוא משום דקאי אמתני' דאיירי שהעלו מפני הכנימה, ומה דלא פשטו מהך צרייתא דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מהני, י"ל דהו"מ לדחוי דאיירי שמעלן רק בזמן הטל, או דאיירי בפירות שאין בהם חשש כנימה, דכמעשה ממש חשיב, אצל לקושטא דמילתא דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מהני מדרבנן, שפיר מפרשינן החוספתא כפשוטה דבכל גווני כשמעלה ללוחתן בטל הר"ז צ"י, אף כשיש גם תועלת מפני הכנימה.

ויש לעי' לל"ק בחולין שם דמיציעא ל"י במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, והיינו במעשה שיכול להתפרש על שני ענינים כדאמרינן התם בעולה בצפון דמקום הוא דלא אחרמי ל"י, אמאי לא פשטוה מהא דתנן בטהרות פ"ו מ"ו בגזל שנפל לגת דאם חשב עליו לעכו"ם טמא ולכלב טהור, וקתני דהעלהו חש"ו טמא מפני שיש להם מעשה, הרי דמהני מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, דהיינו כשאמר שמעלה לעכו"ם חש"ג דאפשר שמעלהו לכלב, וז"ל דהו"מ למידחי דאיירי כשעכו"ם עומד שם ומעלהו בצבילו, או צאתרא דלא שכיחי כלבים, או דסתמא עכו"ם נותן דמים, משא"כ לכלבים, וסתמא לא מפקדי, ועי' צ"ש שם שפירש שהעכו"ם לפנייהם ונותנים לו.

אבל מה שפירש כן משום דקשיא ל"י מתני' דהעלן חש"ו חש"פ שחישב שירד עליהם הטל אינן צ"י, ז"ע דהא לפי מה שהביא החוספתא הרי מפורש דמתני' איירי כשהעלו מפני הכנימה, ואח"כ חשבו שירד הטל עליהם, וזה לא מהני דהוי מחשבה גרידא, אצל העולם

י"ג א' ד"ה כיון, א"כ כיצד משכח"ל חטים שהוכשרו, ולפי פשטא דמתני' טהרות פ"ח מ"ח הרי משקה מחבר אוכלין להחשיבם כצינא, ושפיר הוכשרו החטים בלתימתם שנתחברו כולם ע"י הלחיתה, ועי' תו' זבחים ק"ה ב' שאין הדבר פשוט כ"כ, וי"ע, ועי' מש"כ עוקנין ס"א סק"א.

ג) שם מ"ג וכל הניזר בחזקת טומאה ועל כולם ע"ה נאמן לומר טהורים הם חוץ משל דגה מפני שהן מפקדין אותה אלל ע"ה, מש"פ הר"ש דמיייתי ראי' ממה שנהגו להפקיד קשה מאד ולא אשכחן דכוותה במשנה, אבל צא"ר משמע דמפרש כפשוטו דליר דגה רגילין להפקיד אלל אחרים, ואפשר משום ריחו או משום דלריך שימור בטיפול מיוחד, ולכך היו ע"ה שכולם היו מפקדין אללם את זיר הדגה, ולכן הע"ה אינו נאמן לומר שלא הוכשרו כי שמה הנפקד הוסיף בהם מים.

שם ראב"י אומר זיר טהור שנפל לתוכו מים כ"ש טמא, רש"י בצבורות כ"ג ב' פירש דר"ל זיר שלקח מע"ה והשיקו ואח"כ נפל לתוכו מים כ"ש טמא, כי המיעוט מים שבזיר לא נטהרו בהשקה, אלל שהיו בטלים בזיר, ועכשיו עם המים כ"ש נעשו רובא או פלגא ושוב אינם בטלים וכדמפרשין בגמ' שם, אבל קשה דלפ"ו מוכח בהא דראב"י מימרא דר"ל משום ר"י נשיאה ומימרא דר"י בצורות כ"ב א' דמהני השקה לטבול בהן פיתו ולא מהני לקדרה, וכינא לא סייעו להו בגמ' מזה, ועי' רש"י, ועוד דחניא בתוספתא פ"א והוצאה בר"ש פ"ב מ"ג דראב"י אומר אפי' בור זיר שנפל לתוכו טיפת מים כ"ש טמא, ומבואר דאף בדליכא למיחש למחצה מים ס"ל דכ"ש מטמא, ומשמע נמי דדומיא דר"מ דקאמר ברישא צמי פירות שנפל לתוכן מים כ"ש טמאין, ועי' קאמר ראב"י אפי' בור זיר כו', ועי' בר"ש שכתב להגיה, גם סתם זיר טהור לא משמע שהי' טמא וטיהרו בהשקה.

ובא"ר כתב דראב"י ס"ל דלא צעי רוב מים, דגם כ"ש מים טמא שאין הניזר מצטלו, אבל לא הזכיר ז"ל ליישב סוגיא דבכורות דאמרין אהא דראב"י דזאת אומרת שנחשדו ע"ה לערב מחצה מים בזיר, ובספר חזון נחום כתב לפרש דראב"י גזר על זיר טהור אטו זיר דע"ה, והיינו דהוכיחו בגמ' דראב"י ס"ל דבזיר דע"ה יש לחוש לפלגא מים ונטמא בכ"ש נוסף, ולכך גזר גם על זיר טהור שיטמא בכ"ש מים, וכתב כן בדעת הרמב"ם פט"ו מטו"א ה"ד, ואמנם דבריו ז"ל שם נראה שהם העתק התוספתא הנ"ל מדכיל שם נמי סיפא דתוספתא דביין דבש וחלב הולכין אחר הרוב, וכן דינא דר"מ ברישא שם צמי פירות שנפל לתוכן מים כ"ש טמא, ומשמע דמפרש דלראב"י במתני' כפשוטו בזיר

לפי' הר"ש האי ימתינו הוא כההוא דפ"ט דטהרות מ"ה המניח זיתים בכותש שימתונו, דהיינו שיתלחלו, ומתפרש דלחלו זה יש בו כדי להכשירן דהוי טלה"ט, אלל דאינו בכ"י כיון שהוא מן האויר וכמו שפי' מהר"ם, ואויר הוא כזיעת צמים וצורות דאינו מכשיר כדתנן רפ"ב, ולפ"ו אין צורך לומר שירד עליהם טל, ומיהו סתמא בגג יורד עליהם טל, וז"ל דלא ניחא לי' אלל שיתלחלו מעט מן האויר, ולא שירד עליהם הטל, ומתפרש בזה שירד עליהם טל, וכ"מ במהר"ם, ואפשר דגם המתנותא היא מן הטל ולא מן האויר ומתנותא היא פחות מטלה"ט, וקמ"ל דכשחפץ בטל שיגרום רק מתנותא הרי המותר שלא לרצון ואינו מכשיר, וזהו ניחא ששנה התנא ד"ו כאן ולא בפ"ב, בזהדי זיעת צמים ואינך.

ולפי' הרמב"ם שימתונו דהיינו שיתקיימו, [ואמנם הדבר בזהו שמשנהין קציעות ושום באויר לקיימם, אבל לשון שימתונו לא מלאנו על ענין זה וטפי הי' עדיף לומר שיתקיימו, וגם אינו דומיא דההיא דטהרות], לא נזכר במשנה איזה משקה נפל עליהם, ולא מלאנו דכוותה בכל המשניות שנשנה דין דכ"י, דבבבבבב נתפרש ממה דיינין שיוכשרו, וז"ל דהכא אמרנה קמייתא סמיר, דכיון דקתני שהעלם לגג, וכבר נזכר במשנה הקודמת שירד עליהם הטל בגג, ממילא הי' מתפרש שירד עליהם הטל, ואשמועינן דאף שידע שעמיד לירד עליהם טל, מ"מ כיון דלא ניחא לי', אינו מכשיר. שם כל האגודות של בית השווקים טמאין ר"י מטרה בלחים אר"מ וכי מפני מה טימאו אלל מפני משקה הפה, פשטא משמע דר"י ס"ל דטעמא דאגודות טמאים משום שמולפין עליהם מים שיראו לחים, ולכך קאמר דעל לחים אין מולפין, ור"מ קאמר דטעמא משום שמתפרק הקשר ומתירין אותם בפיהם [כ"ה בא"ר, וכן הדבר בזהו, אבל לקשור אין רגילין צפה, אלל בנימא כההיא דחגיגה כ' א'], וחוזרין וקושרין, וטעם זה שייך גם בלחים, ובא"ר משמע דגם ר"י מודה לטעמי' דר"מ, אלל דס"ל דמתירין הקשר רק כדי להניח את הפנימיים בחוץ וזה רק בזמן שאלה שמבחוץ אין נראים לחים, ומיהו טעמא דת"ק נראה דס"ל דגם על לחים מולפין שיראו יותר פים, ורש"ב דתוספתא אפשר דכת"ק ס"ל ופליג אטעמי' דר"מ דא"כ באגודות גדולות שאין מתירין אותם צפה הי' ראוי לטהר, אלל ע"כ טעמא משום דמולפין עליהם מים, ובר"ש כתב דכר"י ס"ל והיינו אי טעמי' דת"ק כר"מ, אבל לפמ"ש פ"ד דת"ק מני סבר הטעם כר"י, הרי רש"ב ג' נמי מני סבר כת"ק.

שם כל הקמחים והסלמות של בית השווקים טמאים כו', עי' באהל משה ח"ב סמ"ט שנתקשה לדעת תו' דפחות מכצינא אינו מקבל הכשר, ואי אף מדרבנן קן, עי' מהרש"א בתו' פסחים ל"ג ב' ודלא כחו' כריתות

שאר תולדות דרבנן, מ"מ מי חלב נראה דהוא מדאורייתא, ואפשר דלכך נקט לה צהאי לישנא דמי חלב כחלב לומר דדינו כחלב ממש, ולכך נמי הוצרכו בגמ' חולין קי"ד לפרש דהיינו רק לענין הכשר, ולא לענין צער חלב.

שם והמוחל כשמן שאין המוחל יוצא מידי שמן דר"ש, ומ"מ משמע דסגי בשיעור מלומדס דטופח להטפית, אע"ג דע"כ המוחל משלים.

שם מ"ו ואם נפל על הדלעת גורדה והיא טהורה, יש לדקדק למאי איצטריך למיתני, ולדעת הרמב"ם דגם משקין חלושין אין מכשירין אלא אם נפלו לרצון, י"ל דאשמועינן שאם יתן על הדלעת מים להדיח הדם תתכשר במים הללו, דחשיבי לרצון, אע"ג דאין כונתו אלא להסיר הדם, ולכן צריך דוקא לגרוד הדם, אבל לדעת רש"י והר"ש ואיך דכל משקים חלושים מכשירים גם שלא לרצון, א"כ פשיטא שאם יתן עליהם מים להדיח הדם תתכשר בזה הדלעת, ושמה לפי דאורחא דמילתא להדיח במים לכך הוצרך להזכיר שרק יגרד, א"כ אשמועינן דסגי בגרידה אע"ג דדם אדם שפירש אסור, ולא מחייבין ל"י להדיח.

שם מ"ח חלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון כו', לעיל מ"ה חנן נמי דמ"ר של אדם מכשירין בין לדעתו ובין שלא לדעתו, ואפשר דכל הדברים שפרישתן מן האדם הכרחית, ע"כ לחשבן כפירשו לדעתו לשימוש הנאות, שהרי יודע שעתידין לפרוש, ומה שכתב רש"י בשבת קמ"ג ב' וכן תו' מטעמא דדם נעכר ונעשה חלב והו"ל כדין דם חללים, הדבר קשה טובא, דמה ענין לנו בסדר יצירתו, סו"ס השתא פנים חדשות באו לכאן, ואטו נחשוב דם כמשקה מכאן סברא שהאדם שמה מים, והם משתתפים ביצירת הדם, וכש"כ לענין שלא לרצון דודאי לא שייך לחשב החלב כדם חללים דסתמי' שלא לרצון, וגם מהא דאמרו לו אם טימא חלב האשה שלא לרצון שדם מגפתה טמא משמע דלאו היינו טעמא, אלא דהוי פירכא דמצינו חומרא, וגם במ"ר לא שייך האי טעמא דאף בשתה רק משקין חוץ משבטת המשקין נמי מ"ר מכשירין שלא לרצון, ובתו' הרא"ש באמת נטה מדבריהם מה"ט דלא שייך לחשוב חלב כדם חללים.

ור"ע ס"ל דאף הפורש מן הבהמה בהכרח יש לחשוב כלרצון, ולכך עבד ק"ו מהא דחלב בהמה משמש יותר למשקה, א"כ גם עיקר הסברא דהפורש בטבעו יש לחשוב כלרצון, הוא חלוי במדת הנורף לשמש כמשקה בזה שפורש, ולכך כיון שיש יותר נחיצות בחלב הבהמה, יש לחשבה יותר כלרצון, ואף דגם בבהמת הפקר משמע דס"ל לר"ע דחלבה מטמא שלא לרצון, צ"ל דלעולם דעת

שבידוע שהוא טהור דמ"מ מתטמא בכ"ש מים, [וק"ק] דשם צה"ה כתב דציר של ע"ה אם מיעוטו מים אינו מקבל טומאה שהמים בטלו במיעוטן, ושמה זה מעיקר הדין וכדאמרו בצבורות כ"ב א'], ומ"מ גם דברי הר"מ יתכנו שהרמב"ם העתיק לשון הגמ' כדרכו, ומתפרש כמו שפרש"י בגמ' דציר טהור היינו ציר של ע"ה שהשיקו, ומ"מ הי' צריך להזכיר שהטעם משום דעד מחלה מערבין מים, שהרי הדבר עלול להשתנות, וצ"ע.

ד **שם** מ"ד שבעה משקין הן הטל כו' והדם כו', צרא"ש כתב דהאי דם היינו דם חללים, וכן מוכח מהא דדם שחיטה תני לה בתולדות הדם צמ"ה, וצ"ע ברמב"ם פ"י מטו"א שפירש האי דם צדס שחיטה, ולא הזכיר כלל דם חללים, ועי' במשנה אחרונה, ובספר מרן זללה"ה ס"ו סק"ג, ועי' במדושי הר"ן חולין ל"ו, ובמש"כ חולין ס"ה סק"ג.

שם מ"ה תולדות למים כו', אם הני תולדות אינם מכשירים אלא מדרבנן, ניחא דקרי להו תולדות, עי' ר"ש לק' מ"ו ובתו' חולין פ"ו ב' ד"ה כל כריתות י"ג ב' ד"ה וחלב, וצרא"ש פסקים פ"ב סכ"ב הביא דברי הרוקח דרוק אינו מכשיר ותמה עליו ממתני', אבל נראה דכונת הרוקח דמדאורייתא אינו מכשיר והוי פשוט ל"י דהני תולדות דרבנן נינהו, ולעומת זה אם גם דם שחיטה הוא תולדה, קשה למה אמרו דדם שחיטה מכשיר דוקא קודם מיתה בעוד שדם חללים אינו אלא לאחר מיתה כמש"כ תו' חולין ל"ו א' ד"ה ודם, ואם אינו אלא מדרבנן הי' ראוי להשוותם, ועוד כתב מרן זללה"ה דבפסקים כ"ב ובחולין ל"ו משמע דדם שחיטה דאורייתא עי' שם ס"ו סק"ה, ואם הני תולדות דאורייתא נינהו צ"ע אמאי קרי להו תולדות, ובני משה נ"י העיר דשמה איכא נפקותא לענין צירוף בדליכא טלה"ט אלא בצירוף אב ותולדה דמטטרפין, ולא שני אבות, אבל מסתברא דטל ומים יצטרפו, וצ"ע.

שם מי האוזן, צ"ע אם ר"ל נואת האוזן, דלכאורה אין ראוי לחושבו כמשקה, או דר"ל מה שלפעמים יש חולי המפריש מן האוזן לחות.

שם מ"ר בין גדולים בין קטנים, כבר הק' בתו"ט לפיר"ש והרא"ש ממתני' דלקמן דמי טבריא, וברמב"ם פ"י מטו"א ה"ב משמע כהא"ר דר"ל בין מאנשים גדולים ובין מקטנים, ואיצטריך לאשמועינן מקטנים, כדאיצטריך לאשמועינן שלא מדעתו בגדול, והיינו דהי' מקום לומר דצריך דעת וכמו בחלב הבהמה, ואף אי מהני בגדול שלא מדעת, היינו משום דמ"מ יודע אף שיצאו שלא לרצונו, משא"כ קטן, והיינו לאשמועינן.

שם ומי חלב כחלב, הכא לא קאמר תולדה דחלב מי חלב כדקאמר באידך, דמי חלב היינו חלב, ואם

זנ"א שהם הרודים בכל הצע"ח קוצעת גם את הראוי
 מן ההפקר.
 קמכוין, ואין לומר דכונתו להריגה חשיב רצון לדם,
 דאכתי אין דעתו על שום שימוש בדם בתלוש, ומיהו
 אפשר דענאם ההריגה כשימוש בדם בתלוש דמי, אח"כ
 ראיתי שמרן זללה"ה במכשירין ס"ז סק"ה פירש דדם
 חללים חשיב שלא לרצון כיון שההורג לאו לדם קמכוין.
 שם שדם מגפחה טמא, מש"פ רש"י בשבת שם משום
 דקתם דם חללים שלא לרצון, לכאוי נריך רצון
 ההורג ולא של הנהרג, ומיהו גם ההורג לאו לדם
 (שבת קמ"ג).

ברוך רחמנא דסייען